

”Ta et initiativ – Bygg en barrikade!”

UngMob, Blitz og 80-årenes ungdomsopprør

Marius Flater Solli

Masteroppgave i historie

Institutt for arkeologi, konservering og historie

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2019

”Ta et initiativ – Bygg en barrikade!”

UngMob, Blitz og 80-årenes ungdomsopprør

© Marius Flater Solli

2019

”Ta et initiativ – Bygg en barrikade!”

UngMob, Blitz og 80-årenes ungdomsopprør

Marius Flater Solli

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Fra slutten av 70-tallet og begynnelsen av 80-tallet ble Oslo sentrum flere år på rad preget av opptøyer i forbindelse med natt til 1. mai. Som følge av et større antall bøtelagte og arresterte etter opprørnatta 1981 oppsto ”Ungdomsgruppa mot bøteterror”, senere ”Ung Mobilisering”, (UngMob). Høsten samme året, den 9. oktober ledet de an da rundt 200 ungdom gikk til det skritt å okkupere Skippergata 6/6b i Oslo. Bygården skulle i løpet av samme kveld erklæres som Oslos første selvstyrte ungdomshus.

Oppgaven undersøker den ideologiske og sosiale opprinnelsen og utviklingen til miljøet rundt UngMob, og det som skulle bli kjent som ”Blitz” på begynnelsen av 1980-tallet i Oslo. Miljøet satte et tydelig preg på Oslos offentlige rom i tiåret og representerte på mange måter en ny type urban ungdomskultur. Oppgaven vil være et bidrag til å plassere miljøet som en viktig tidsbestemt tendens blant ungdom i det mot- og subkulturelle landskapet i hovedstaden på 1980-tallet, et tiår hvor det særlig i byene var følbare kulturelle, politiske og sosiale forandringer. Dette plasserer Blitz som en viktig hendelse i byens moderne historie, med påvirkninger langt utenfor sin egen eksistens i kampen for rett til byen. Fortellingen om Blitzmiljøet er sammensatt av mange fasetter, og kan fortelles på mange ulike måter, som oppgaven ikke kan gripe fatt i og beskrive i detalj. Allikevel kan oppgaven fortelle en hel del om et differensiert miljø, og om konflikter både i og utenfor huset, hvor jeg søker en større forståelse for opprinnelsen og oppstarten til miljøet.

Forord

For gode samtaler, veiledning og tilbakemeldinger vil jeg gjerne benytte anledningen til å takke min veileder, Odd Arvid Storsveen. Din interesse og oppmuntring til både bacheloroppgaven og den foreliggende masteroppgaven har vært viktige forutsetninger for at oppgaven overhode er blitt til. Det har vært en sann glede å møte opp på ditt kontor for mang en minneverdig samtale. Tusen takk for gode og viktige innspill, og for at døra til kontoret ditt alltid har stått åpen. Jeg vil også takke de som har stilt opp og latt seg intervju. Dere har alle vært viktige bidrag til oppgaven og jeg er utrolig takknemlig for å ha fått høre deres historier, og at dere har gitt meg innsyn i deres liv og det miljøet dere var en del av. En stor takk for tillitten og deres åpenhet. Osloforskning sitt stipend har vært med på å gi midler og styrket min tro til prosjektet. Til dem takker jeg òg for tillitten.

Til slutt, men absolutt viktigst, min samboer, Oda: For å ha overvært utallige historier om husokkupasjoner og demonstrasjoner, korrekturlesning, og den beste støtten jeg kunne fått – dette hadde ikke gått uten deg.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Avgrensinger og formål med oppgaven	4
1.2	Problemstilling	6
1.3	Eksisterende forskning og litteratur	7
1.4	Metodiske utfordringer og kilder	10
1.4.1	Muntlige kilder, intervjuer og transkripsjoner	11
1.4.2	Informantene	13
1.5	Begrepsforklaringer og teoretiske avklaringer	15
1.5.1	Nye sosiale bevegelser, folkelige bevegelser og ”livsstil bevegelser”	15
1.5.2	Blitzmiljøet og motkultur	19
1.5.3	Ungdom, ungdomsopprør og internasjonale bevegelser	20
1.6	Oppgavens oppbygning	23
2	Historisk bakgrunn	25
2.1	Nye drifter: Motkultur og mer fritid	25
2.2	Nye drifter II: Media og norsk urban kultur i endring.....	31
2.3	Tidlige krav: ”Et sted å være”, Hjelmsgate og aksjonen ved Hammersborg skole.....	34
2.4	1977 – Økt motstand og organisering av ungdommen: Parkungdom og t-banepøbler	38
2.5	”Ungdommens aksjonskomite mot politivold”	44
2.6	Slaget om Nisseberget 1978.....	46
2.7	Spontane eller organiserte opptøyer?	48
2.8	Fra demonstrasjon til tradisjon: Fram mot 1981	50
3	Natt til første -81: Nattrokk og bøteterror	53
3.1	Bøteterrorgruppa, Rønbeck og ungdomspolitikken.....	57
3.2	”Opprørsrock mot valghysteriet!”	59
3.3	Okkupasjonen planlegges.....	61
3.4	Skippergata 6/6b	63
3.5	En brokete forsamling – fra hemskos til splid	67
3.6	”Ungdomshus nr. 1” for fall.....	74

4	Resultatene av Skippergata.....	77
4.1	Byfornyelse, nye kollektiver og boligkamp.....	82
4.2	Arbeidsløses Kafé og flere bein å stå på.....	87
4.3	Mellom kulturkamp og politisk aktivisme.....	92
4.3.1	Munter vri og utradisjonelle metoder: Antivold og humor.....	98
4.4	Politivold	99
5	En felles kamp? Utadrettet arbeid og verden utenfor	102
5.1	Brixton, Berlin, Zürich, Amsterdam, København – Oslo?	102
5.1.1	Okkupantsymbolet	105
5.1.2	På reisefot.....	107
5.1.3	”En finger er svak, men fem fingre er en knyttneve!”	108
5.2	Blitzhuset	111
6	Konklusjon.....	114
	Kilde- og litteraturliste	119

1 Innledning

”Det er ikke forbudt å være ungdom!”¹ Parolen illustreres med to ansiktsløse byråkrater med briller og sigar, som i hver sin snakkeboble virker forbauset over utsagnet: ”Er det virkelig ikke det!?! [...] Det skulle vel være mulig å få fremmet et lovforslag hmm...”²

Erklæringen er hentet fra en udatert løpeseddel spredd på byen i Oslo i kjølevannet av Skippergataokkupasjonen høsten 1981. Før aksjonen hadde ungdomsgjenger i årevis følt seg fremmedgjorte og blitt jaget rundt i byen uten steder å være. Mangelen på fritidstilbud, møtesteder og oppholdssteder gjorde at mange unge trakk til sentrum av hovedstaden rundt Slottsparken, ved Nationaltheatret og nedover Karl Johans gate i retning Østbanen. Ble det kaldt var byens T-banestasjoner og Narvesen-kiosker steder enkelte søkte tilflukt, og mange fikk også sine tilnavn på bakgrunn av å oppholde seg på disse stedene – som t-baneungdommen, drabantbyungdommen, parkungdom, og ”narverne”.³ Noen var bosteds- og arbeidsløse, andre hadde igjen sosiale utfordringer og rusproblemer. På Nisseberget i Slottsparken, den norske motkulturens arnested, hadde ansamlinger av ungdom utviklet seg til et ordensproblem i løpet av 1970-årene. Etter å ha over i en lengre periode blitt utsatt for bøter, trakassering og politivold, ble det fra 1978 opptøyer i forbindelse med natt til 1. mai på Nisseberget og i sentrum av Oslo. Natta skulle i årene framover preges av store ansamlinger demonstrerende og sympatiserende som satte seg til motverge politiet. Etter flere hundre arresterte og bøtelagte under opprørsnatta 1981, oppsto ”Ungdomsgruppa mot Bøteterror” (UngMob). Fredag 9. oktober ledet de an da rundt 200 ungdom gikk til aksjon og okkuperte Skippergata 6/6b.⁴ I løpet av ettermiddagen og kvelden var huset erklært som Oslos første selvstyrte ungdomshus. Samtidig eksploderte det i ungdomsopptøyer og husokkupasjoner gjennom Europa.

Opptøyene natt til 1. mai og Skippergataokkupasjonen fikk ringvirkninger i Oslo og flere byer i landet. Fra Tromsø til Bergen tok unge mennesker til gatene og gikk til direkte

¹ Oslo byarkiv (heretter OBA). A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. ”Det er ikke forbudt å være ungdom!” Udatert løpeseddel, 1981.

² Ibid.

³ ”Narverne” er tegneserieskaper Christopher Nielsens skildring av ungdom som på 1970- og 1980-tallet hang utenfor Narvesen-kioskene i drabantbyene og på T-banestasjonene i Oslo.

⁴ Skippergata 6/6b var tidligere bolig- og forretningsgårder. Nr. 6 var bygd i 1876, hadde to etasjer og var stilmessig klassisistisk med barokke trekk. Nr. 6b var bygd mellom 1874-78, besto av tre etasjer og var eksempel på typisk leiegårdsklassisisme. Til sammen hadde de rundt 50 rom og en grunnflate på 1030/1090 kvadratmeter. I 1928 ble bygårdene kjøpt av Oslo kommune som del av planene om utbyggingen av en bymotorvei og ”Grunnlinjen”. Huset skulle derfor rives. Iallfall de siste 20 årene før okkupasjonen i 1981 hadde husene av den grunn for det meste blitt brukt til lager og oppbevaring og bar preg av å være i svært dårlig forfatning. Nr. 6b hadde tidligere gjort seg bemerket i media i forbindelse med drapet på 16 år gamle Rigmor Johnsen i 1957 som førte til ”Torgersen-saken”.

aksjoner for sine krav om selvstyrte ungdomshus. Bare en måned etter UngMob okkuperte Skippergata okkuperte ”Ungdom For Fri Aktivitet” (UFFA) Kjøpmannsgata 28 i Trondheim 10. november 1981.⁵ UFFA og Blitz er i hovedsak de som kom til å føre mye av holdningene i 1980-årenes husokkupantbevegelsene ute i Europa videre her til lands.

Den viktigste enheten i 1980-årenes okkupantbevegelsen både i Norge og utenlands var det selvstyrte huset. De okkuperte husene kom til å fylle rollen som aktivitetshus eller bolig, ved tilfeller også begge deler. Kampen de førte kom derfor til å utgjøre et personlig behov og en menneskelig nødvendighet for mange av deltagerne. Nå er det kanskje ingen menneskerett å være politisk aktivist, men det er en menneskerett å ha et sted å bo. I dag, hvor boligmarkedet er trangt og alt er blitt betydelig kapitalisert i indre Oslo by, er det rart å tenke på at det i 1970- og 80-årene sto en rekke gamle, tomme og ledige hus i Oslo. Mange av disse var også eid av kommunen, etterlatt til forfall uten at det ble tilbudt til boligtrengende og andre trengende. Da Skippergata 6/6b ble okkupert hadde bygården stått ubrukt og til forfall i mange år, og kommunen var knapt klar over at bygården var i deres eie.⁶ Derfor er det heller ikke rart at mennesker på jakt etter bolig og steder å være reagerte på at denne og mange andre eiendommer i byen sto tomme.

Ved å ta i bruk og selv sette i stand kondemnerte og forfalne hus, kan deres kamp plasseres inn i en kritikk av moderniseringsprosesser og urbane planleggingsstrukturer. Dette var en kamp som da hadde foregått i mange år i Oslo, og kan plasseres som en del av den samme kampen og motstanden mot sanering og byfornyelse som mange innbyggerne i Oslo tok del av på 1960- og 1970-tallet. På steder som Grünerløkka, Rodeløkka, Vålerenga og Kampen oppsto beboeraksjoner som ønsket å bevare sine bydeler og områder før husokkupasjoner i større grad slo igjennom som aksjonsform i Oslo og Norge forøvrig.⁷ Dette var folk som bodde der lovlig, og som ikke ville finne seg i prosesser som ikke tok hensyn til beboernes umiddelbare behov for bosted og steder å være. At flere av okkupasjonene, gjennomført av mange av de som blant annet ble hjemløse etter Skippergata 6/6b ble revet, fant sted i disse områdene, er derfor ingen tilfeldighet. På Rodeløkka, kjent for sin verneverdige men den gang rivningstruede trehusbebyggelse, var husokkupanter faktisk med på å bevare noen av husene, som dessverre i dag har blitt offer for gentrifiseringspolitikken, og blitt til luksusleiligheter for øvre middelklasse.

⁵ Morten Haugdahl. *UFFA 1981-2006: alternativ ungdomskultur i Trondheim*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2006: 35.

⁶ Stein Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!: Om UNGMOB og husokkupantene i Skippergata som pressgruppe*. Mellomfagsoppgave. Universitetet i Oslo, 1981: 24.

⁷ Johanne Bergkvist. ”Sanering eller rehabilitering?”. *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 20, 2012: 42.

Ved å være villige til å ta i bruk byen og sette sine boliger og væresteder i stand – framfor at bydeler og bygningsmasser skal saneres til fordel for boligspekulanter og kommunen, må okkupantene på 1980-tallet skrives inn i en reaksjon på overdreven byfornyelse og den moderne kapitalistiske bykulturen. Det går inn i en kritikk av å ødelegge byen og bymiljøet som nær sagt tvinger ungdom og andre som kanskje kan finne et midlertidige bosteder ut av bymiljøet, til en drabantby eller alt for dyre leiligheter som de ikke har råd til. Denne utviklingen hadde sine paralleller til steder som Haight-Ashbury distriktet i San Fransisco, et område beboerne hadde kjempet for og klart å bevare mot en tiltenkt motorvei.⁸

Middelklassebefolkning forvant fra bydelen, samtidig som eiendommenes verdi og leie sank betydelig på 1960-tallet.⁹ Dette åpnet opp muligheter for hippiene og motkulturen til å overta området, som til tross for å være ganske nedslitt, kunne være et sted å være og et sted å bo.

I Oslo ble denne motstanden intensivert og radikalisert gjennom husokkupasjoner, som under aksjonen og okkupasjonen for å bevare Hammersborg skole i 1976 (behandles i delkapittel 2.3.). Det er verdt å merke seg at bevegelsen til tross for å være radikal, også har et ganske konservativt preg. Med krav om å ivareta og konservere deler av byen som den er, er det et tilbakeskuende og litt romantiserende initiativ, som ikke ønsker sanering og storslått rehabilitering, som kan føre til at bydeler blir utilgjengelige for sine opprinnelige beboere, og omgjort til områder hvor boligspekulanter og kommunen kan tjene penger på bekostning av folks primærbehov for tak over hodet og steder å være. Disse strømningene var ikke i noen stor grad representert i det valgte politiske landskapet på 1970-tallet, men var stemmer som måtte bygges opp fra bunnen av. Bevegelsen kom nedenfra, fra folk som bodde i områdene selv, og motstrøms fra, i motkulturelle og anarkistiske miljøer. Antiautoritære strømninger som søkte etter å få gjennomslag måtte derfor gå utenom de etablerte politiske kanalene.

Mye av denne motstanden bygget seg opp gjennom de alternative motkulturelle og anarkistiske miljøene i Oslo, som i Arbeidskollektivet i Hjelmsgate 3 og avisa *Gateavis*, som i første nummer fra 1970, da under navnet *Oslo Gateavis*, oppfordret til å okkupere tomme hus i Oslo-området.¹⁰ I Oslo og Norge har Hjelmsgate og *Gateavis*-miljøet hatt stor betydning for spredningen av husokkupasjoner som aksjonsform inn mot 1980-tallet.

Kritikken av å ødelegge byen og bymiljøer sammenfalt med at grupper av unge mennesker i Oslo følte seg fremmedgjorte og fraskrevet sin rett til byen. Kravene var i hovedsak sosiale, men særlig knyttet til ungdommens situasjon og kulturell utfoldelse i det

⁸ Anthony Ashbolt. "Go Ask Alice": Remembering the Summer of Love Forty Years On." *Australasian Journal of American Studies* 26, nr.2. 2007: 36.

⁹ Ibid.

¹⁰ Oslo Gatepresse. "Boligløse okkuperer tomme hus i Oslo-området", i *Oslo Gateavis*, No. 1. 1970.

urbane bylivet. Som nevnt var det selvstyrte huset og livet i og rundt husene den viktigste enheten for mange av de som okkuperte Skippergata i 1981. Boligkampen var sentral, men samtidig var ønsket om disse husene som et sted å drive sin kulturelle virksomhet og dyrke sin alternative livsstil fritt og selvstendig, utenfor kommunale fritidsklubbene og mer rådende ungdomskulturer, det viktigste for mange. Her utviklet de sine egen estetikk, musikk, fanzine-kultur, diverse kampanjer og annen kulturell virksomhet, som nærradio. For de som ikke har ressurser til å drive sine virksomheter har Blitzhuset og det tilskuddet av nettverk av okkuperte og legaliserte hus som eksisterte på 80-tallet, vært et unikt sosialt og kulturelt tilbud for mange unge mennesker.

Opptøyene og okkupasjonene på 1980-tallet er i norsk kontekst enestående og mangler sidestykke i norsk moderne byhistorie. Denne oppgaven tar sikte på å undersøke de ideologiske og sosiale opprinnelsene til miljøet rundt UngMob og ungdomsaktivitetshuset Blitz på 1980-tallet i Oslo. Miljøet satte et tydelig preg på Oslos offentlige rom i tiåret og representerte på mange måter en ny type urban ungdomskultur, og starten på en radikal okkulantbevegelse i Norge. Miljøet vokste fram på bakgrunn av en felles ungdomsspesifikk forståelse. Et sammensatt miljø, rekruttert på gateplan, konserter og natt til 1. mai opptøyene, ble samlet rundt kravet om et selvstyrt ungdomshus. Jeg ønsker i oppgaven å legge fram ulike sider ved miljøet i og rundt det som skulle bli kjent som Blitz i Oslo, et miljø som er betydelig mer sammensatt enn det man får inntrykk av gjennom øynene til samtidens mediedekning, og det som er skrevet om og forsket på rundt de norske forholdene fram til nå. Oppgaven vil være et bidrag til å plassere miljøet som en viktig tidsbestemt tendens blant ungdom i det mot- og subkulturelle landskapet i hovedstaden på 1980-tallet, et tiår hvor det særlig i byene var følbare kulturelle forandringer. Dette plasserer Blitz som en viktig hendelse i byens moderne historie, med påvirkninger langt utenfor sin egen eksistens i kampen for rett til byen.

1.1 Avgrensinger og formål med oppgaven

Oppgaven vil tidsmessig avgrenses til miljøets tidligere faser, og har som mål å undersøke opprinnelsen, sammensetningen og utviklingen av UngMob og Blitz. Tidsrammen vil begrenses til 1980-årene, men vil trekke linjer bakover til 60-tallet, og framover, inn mot 90-tallet og vår tid, da det har vært hensiktsmessig for å plassere hendelsene i en større historisk kontekst. Da Blitz fra og med ca. år 1990 gikk inn i en periode særlig preget av antifascistisk og antirasistisk politikk, med konflikter og gatekamper med fascistiske og nynazistiske

grupperinger, ble det i hovedsak gjennom dette arbeidet at miljøet klarte å markere seg. Selv om husokkupasjoner og miljøets bidrag av mer kulturell art fortsatte, kom det på 90-tallet flere tilskudd av mer kulturell og politisk karakter, som aktiviteten i det okkuperte Hauskvartalet. Blitz ble i det store og hele ganske usynlige og marginalisert på andre felt enn kampen mot nynazister på 90-tallet. Da denne kampen faller utenfor hva som er omfanget for oppgaven, vil dette arbeidet ikke vies noe særlig grad av oppmerksomhet.

Fokuset vil være lokalt på Oslo og er et bidrag til å komme nærmere en av de mer marginaliserte fortellingene i Oslos historie, en fortelling som har båret preg av å være mangelfull. Oppgaven er et bidrag til historien om sosiale ulikheter i Oslo. Dette har primært vært forsket på av sosiologer og samfunnsvitere, men som historiker er det absolutt viktig å se på *historien*, og få fram utviklinger som går over tid. Der hvor oppgaven beveger seg utenfor Oslo, vil dette være i forbindelse med aktivistenes kontakt og reiser til andre autonome miljøer og hus i andre byer og steder i inn- og utland. Å koble seg til et større internasjonalt og nasjonalt ungdomsopprør var sentralt helt fra starten i Skippergata. Det har derfor vært nødvendig å se på forbindelseslinjene til utlandet. I hovedsak vil oppgaven begrenses til å *synliggjøre* disse transnasjonale båndene. Det vil derfor ikke gjøres omfattende komparativt arbeid, men det vil være tilstrekkelig nok å synliggjøre dette aspektet gjennom eksisterende forskningslitteratur om de europeiske gruppene og bevegelsene, samt at jeg følger mine informanter på reisefot.

Oppgaven refererer til og benytter seg av en del presseoppslag fra tiden, samt utgivelser og andre trykksaker fra UngMob og Blitzmiljøet selv. Da dette er et miljø som har etterlatt seg marginalt med skriftlig materiale, har muntlige kilder vært svært viktig for oppgaven. Foruten diverse trykksaker, avisinnlegg og et begrenset opplag av Blitz eget husorgan *Smørsyra*, er lite skrevet av og om miljøet. *Smørsyra* har dessuten vært vanskelig å finne eksemplarer av, og man kan kanskje mistenke at Blitz ikke lar seg anefekte av pliktavleveringsloven. Foruten dette kom avisa sporadisk, og først ut fra 1988. Mesteparten faller derfor utenfor oppgavens tidsmessige begrensinger. Ved å benytte meg av informanter vil jeg forsøke å utvide forståelsen av en gruppe som har marginalt med egenprodusert og tilgjengelig kildemateriale, noe historiker Knut Kjeldstadli mener, iallfall i prinsippet, er en av fordelene med å benytte seg av muntlige kilder.¹¹

Det er åpenbart at denne oppgaven ikke vil være i stand til å fortelle hele historien om Blitz, og den vil ved noen anledninger kanskje også fremstå som subjektiv. En oppgave som

¹¹ Knut Kjeldstadli. *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*, 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1999: 193-95.

dette kan ikke favne alle historiene, og noen vil nok si seg uenige i den foreliggende fremstillingen, både deltagende selv og folk utenfra. Det i seg selv oppfatter jeg som en indikasjon på hvor stor spennvidde det var blant deltagerne i miljøet og på huset. Fortellingen om Blitzmiljøet er sammensatt av mange fasetter, og kan fortelles på mange ulike måter som oppgaven ikke kan gripe fatt i og beskrive i detalj. Allikevel kan oppgaven fortelle en hel del om et differensiert miljø og om konflikter både i og utenfor huset, hvor jeg søker en større forståelse for opprinnelsen til miljøet og den sammensatte oppstarten det dreier seg om. Av den grunn er en stor del av oppgaven viet tiden *før* opprettelsen av UngMob og Skippergataokkupasjonen, og presenterer veien til Skippergata og bakgrunnsfortellingen til hvordan Blitz oppsto.

Spesielt vil de ungdommelige, kulturelle og ikke-voldelige aspektene trekkes fram, hvor oppgaven viser Blitzmiljøets innflytelse på det offentlige rom, medielandskapet og i folks liv, gjennom ulike bidrag i form av blant annet humoristiske og satiriske innslag mot Oslos konformitet, kontra mer tradisjonelle demonstrasjonsformer og utdeling av løpesedler. Ikke alle knytta neven mot borgerskapet i form av vold, men hadde faktisk mer til felles med hippiene, blomsterbarna og andre ikke-voldelige gruppers mer surrealistiske opptredener og gateteater, enn man kanskje var villig til å innrømme. Det har rådet en oppfatning om at det er strenge politiske retningslinjer og militante og voldelige metoder knyttet til miljøet, og man kommer ikke utenom at deler av miljøet har deltatt i hendelser av mer alvorlig karakter, og lefling med voldsmetoder. Mange av demonstrasjonene og aksjonene druknet i at de ble så voldsomme, og budskapet kunne fort forvitte i konfrontasjoner mellom ungdom og politi. Men slik jeg ser det, er det vel så mye snakk om en kulturpolitisk ungdomsbevegelse, hvor det kulturelle er en underslått del av fortellingen.

1.2 Problemstilling

Med mål om å se på særlig opphavet og sammensettingen til UngMob/Blitzmiljøet tar oppgaven siktemål på å se husokkupantfenomenet og ungdomsopprøret med utgangspunkt i Oslo på 80-tallet som en bevegelse mot modernisering og byfornyelse, men også som del av en ny type alternativ politisk-kulturell livsstil i urbane områder. Dette gjør det hensiktsmessig å få kjennskap til deltagerne i Oslo sine kampsaker, erfaringer og forståelser av hendelsene som fant sted. Her har særlig intervjuene jeg har foretatt i forbindelse med oppgaven vært sentrale, og bidratt til å gi ulike perspektiver og bakgrunner for inngangen til miljøet og deres

krav. Da jeg ønsker å få en større forståelse av miljøets sammensetting og opprinnelser, kan noen overliggende problemstillinger utformes slik:

- *Hva motiverte deler av ungdomsmassene i Oslo inn mot 80-årene til å ta til gatene og stille krav for eget livsrom og selvstyrte ungdomshus?*
- *Hva slags drivkrefter lå bak og hvem inspirerte og organiserte dem?*
- *Hva slags bevegelse er det snakk om og hva bidro den til?*

Et ønske om å se det som en del av en internasjonal, tidsmessig tendens, gjør at også hendelser utenfor Norge vil trekkes inn. Her er et av mine mål å få en forståelse av hvor utbredt nettverksvirksomhet og kontakten var mellom UngMob/Blitz i Oslo med andre likesinnede bevegelser fra by til by i Norge, og utover i Europa, i oppstartsfasen. En naturlig forlengelse av problemstillingene vil derfor være spørsmål om hva slags kontakt disse bevegelsene hadde på tvers av by- og landegrenser.

1.3 Eksisterende forskning og litteratur

I Norge har det vært lite historieskrivning og forskning på Blitzmiljøet og alternative ungdomsmiljøer. I de siste årene har det riktignok kommet et par masteroppgaver i historie, som Tonje Benneches *Ideologiske knyttnever: Konflikt mellom blitzere og nynazister på 1980- og 1990-tallet* (2017), og Adrien A. Wilkins' *Motvold: Ideologisk bakgrunn for «konfronstasjonslinja» blant militante antifascister 1990-2001* (2018). Som man kan ane gjennom oppgavenes titler handler oppgavene om de antirasistiske og antifascistiske kampene knyttet til Blitzmiljøet i tiden etter tidsrammen for min oppgave, og tar ikke for seg starten og opprinnelsen til miljøet i noe særlig grad. Et unntak er kanskje Wilkins som, noe kortfattet, beretter om oppstarten. Thomas Brodahl sin masteroppgave *Ungdom mot bøteterror: Ungdommens perspektiv på kampen for opprettelsen av Ungdommens Hus i Tromsø, 1982-1984* (2016) har tatt for seg oppstartsfasen til miljøet, men omhandler Tromsø. Brodahls oppgave er riktig nok interessant i og med at den viser at også ungdom i en mindre by langt nord ble preget av de samme strømmingene som ungdomsmasser i Oslo ble i den samme perioden, og viser til lignende utviklinger og kontakt med scenen i Oslo.

Foruten de forutnevnte masteroppgavene er mye av det som står skrevet om UngMob og Blitz i 80-årene basert på erindringer og intervjuer som tidsmessig er nært tilknyttet hendelsene. Noen er også skrevet av deltagende selv. Stein Holte med sin mellomfagsoppgave i kriminologi *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt! - Om UNGMOB og husokkupantene i Skippergata som pressgruppe* (1981), var selv deltagende i oppstarten

og okkupasjonen. Det samme var Knut Houge, som med sin bok *Har vi en framtid?: en bok om UNG MOB, gatebarn, opprør og oppkjøp* (1982) forteller om hvordan UngMob ble til, okkupasjonen av Skippergata og fram til tilblivelsen av Blitz, gjennom sin egen deltagelse og blant annet intervjuer med ungdom tilknyttet okkupant- og pønkermiljøet. Boka bærer riktig nok preg av å mangle evnen til å reflektere over gode og dårlige sider ved hva okkupasjonen betydde, hvor forfatteren i sin oppsummering er opphengt i avtalen om Pilestredet 30c som et nederlag og ”oppkjøp”. Sammen med antropolog Anne Krogstad sin hovedoppgave *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b – et eksperiment i fellesskap* (1985) og Jan Holm og Ingar Kvarans bok *Opprør!: en bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo* (1989), har deres fremstillinger gitt meg innsikt i deltageres egne umiddelbare forståelser av hendelsene, og de har vært sentrale for oppgaven hendelsesforløp, hvordan dannelsen av UngMob foregikk og hvordan Skippergataokkupasjonen utfoldet seg. Holm og Kvarans *Opprør!*, basert på blant annet 25 intervjuer, egne observasjoner, samt avisartikler og presseoppslag i perioden, har vært sentral for hvordan blitzere har sett seg selv og deres forhold til politi, pressen og bolig- og arbeidsløshets problematikken i Oslo.¹²

Særlig fortjener Krogstads oppgave oppmerksomhet, hvor avhandlingen har gitt et unikt innblikk i hverdagen i et okkupert hus, hvor hun gjennom feltarbeid i Skippergata, senere også i et kollektiv i Tromsøgata, observerer konflikter, intriger og endringer som også skulle leve videre på Blitzhuset i Pilestredet 30c. Hennes feltarbeid har vært en viktig inngang til å forstå en gruppe som er langt mer sammensatt enn det som er tidligere antatt. Da tekstene til Krogstad, Holm og Kvaran, Houge og Holte er basert på observatører i samtaler med deltagerne, eller de har blitt skrevet av deltagerne selv, vil de bli hyppig referert til gjennom store deler av oppgaven.

Det er skrevet en del om disse miljøene fra et sosiologisk og sosialantropologisk perspektiv, som blant annet Krogstads forutnevnte hovedoppgave. Fagbevegelsens Forskningscenter (FAFO) kom i 1985 med to sosiologiske rapportene i forbindelse med prosjektet ”Ungdom og opprør”, startet i 1982: Halvor Fauskes *Det nye ungdomsopprøret?: en sosiologisk undersøkelse av ungdomsopptøyene i Norge 1978-84* og Jorunn Fryjordets ”Natta til første mai” – en undersøkelse av opptøyene i Oslo sentrum natt til 1. mai 1978-84.¹³ Rapportene tar ikke for seg Blitzmiljøet spesifikt, men ungdomsopptøyene i Norge fra 1978 til 1984, og har gitt en god del forståelse for hvem som deltok, hva som skjedde og

¹² Jan Holm og Inge Kvaran. *Opprør!: en bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*. Oslo: Cappelen, 1989: 34.

¹³ Halvor Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?: en sosiologisk undersøkelse av ungdomsopptøyene i Norge 1978-84*. Oslo: FAFO, 1985: 4.

hvordan dette ledet fram til UngMob, Skippergata og Blitz. Fauske, som også tar for seg opptøyene særlig i Trondheim, nevner også uroligheter på andre steder som Mandal, Vennesla, Kristiansand, Sandefjord, Skien og Tromsø.¹⁴ Sammen med Morten Haugdahls bok *UFFA 1981-2006: alternativ ungdomskultur i Trondheim* (2006) har Fauskes rapport gitt innsikt i forholdene utenfor Oslo. Boka om UFFA har i hovedsak blitt brukt for å vise kontakter mellom Oslo og Trondheims, og viser således til et bredere nasjonalt fenomen.

Det har vært en tendens til at land hvor tilsvarende bevegelser har hatt større omfang, som i Tyskland, Nederland og Danmark, har viet større oppmerksomhet til fenomenet. Forskingen her har vært dominert av å være på eget morsmål og hatt nasjonalt fokus, men har i nyere tid fått større oppmerksomhet internasjonalt. For å forstå fenomenet som del av samtidige internasjonale strømninger, har jeg benyttet litteratur og forskning gjort internasjonalt på feltet. Bøkene *Squatting in Europe: Radical Spaces, Urban Stuggles* (2013), *A European Youth Revolt – European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s* (2016) og *The Urban Politics of Squatters' Movements* (2018) har med flere artikler og ulike forfattere samlet historiefaglig og sosiologisk forskning innen temaet fra flere europeiske land. Bøkene tar opp mange ulike sider ved okkupantbevegelsene rundt om i verden, og har blitt brukt først og fremst for å få oversikt over og se kontakten mellom disse. *A European Youth Revolt* omhandler 80-årene spesifikt, og har derfor vært med på å plassere Blitzmiljøet som del av et tidsmessig fenomen blant ungdomsmasser internasjonalt. Peter Øvig Knudsens bok *BZ – Du har ikke en chance – tag den!* (2016) har gitt meg et godt overblikk over den autonome scenens med ”besættene” i Danmark, og har sammen med blant annet artikkelen ”Youth as a Political Movement: Development of the Squatters' and Autonomous Movement in Copenhagen, 1981-95.” (2001) synliggjort en rekke likheter mellom det som skjedde i Oslo og København.

Da oppgaven ikke har som mål å gjøre omfattende komparativt arbeid, har den danske litteraturen og forskningen sammen med de internasjonale oversiktsbøkene ulike bidrag, samt noen forskjellige enkeltartikler, vært tilstrekkelig for å peke på og få innsyn i det transnasjonale aspektet.

Med sitt opphav i pønkermiljøet og motkulturen, hvor Blitz gjennom 80-tallet bidro sterkt til å holde liv i pønkekulturen og motkulturelle virksomheter i Oslo, har Trygve Mathiesens *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980* (2007) og *Fra hardcore til A-ha: Norsk postpunk 1980-1985* (2011) vært viktige for å se pønkens utvikling og påvirkningskraft

¹⁴ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 71-92.

i Oslo og andre steder i landet. Doktoravhandlingen til Nora Ahlberg, *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978: religionshistorisk avhandling* (1980), brukes først og fremst for å få oversikt over motkulturens uttrykk, alternative blader og publikasjoner som ledet fram mot 80-tallet.

1.4 Metodiske utfordringer og kilder

Slik det kom fram ovenfor, er det viet lite omfattende forskning og interesse for emnet i Norge, og det som finnes er for det meste empirisk orientert og gjort i samtiden. Dette har bydd på utfordringer med tilfanget av skriftlige kilder. Jeg har derfor benyttet meg av en del kilder som aviser, magasiner og tidsskrifter. Presseoppslag i blant annet *Aftenposten*, *Arbeiderbladet*, *Dagbladet*, *VG* og *Klassekampen* dekker sentrale begivenheter og hendelser hvor blitzerne markerer seg i offentligheten, som under demonstrasjoner, husokkupasjoner og sentrale aksjoner i perioden. Mange av avisartiklene som refereres til i denne oppgaven har også gjennomført intervjuer med aktivister og deltagere. Reportasjer om blant annet Natt til 1. mai, Skippergataokkupasjonen og Blitz har supplert innholdet og den narrative framstillingen i det knippet utvalget av eksisterende litteratur, og bidratt til en viss grad av innsikt. I og med at dette er annenhåndskilder som ikke primære til miljøet, må man ta høyde for at journalisten, og eventuelt den gitte avisen, kan ha sine forutbestemte holdninger til miljøet, og dermed kan gi ukorrekt informasjon eller misvisende gjengivelser. Dette har jeg forsøkt å forhindre gjennom å gå igjennom flere aviser sin dekning av de samme hendelsene.

Med røtter til motkulturen og anarkistmiljøet i Oslo har *Gateavisa* også blitt hyppig referert til, da avisa i hele perioden har dekket mye av det som skjedde, fra konserter, demonstrasjoner til okkupasjoner. Arbeidskollektivet i Hjelmsgate var tidlig ute med å engasjere seg for parkungdommen med blant annet ”Fri Park”-aksjonen i 1978 (behandles i delkapittel 2.8.). Dette utgjør det viktigste skriftlige kildematerialet.

Fra 1977 fant det sted en økt motstand men også forsøk på organisering av ungdom som kjempet for steder å være og mot politivold. En gjennomgang av Rød Ungdoms offentlige blad *Røde Garde* og AKP(m-l) interne medlemsblad *Tjen Folket* for 1977, har gitt et interessant innblikk i Ml-bevegelsens plutselige engasjement for denne delen av ungdommen, og dens forsøk på å stille seg i spissen for deres kamp. Jeg har også benyttet et udatert ekstrasnummer av *Rute 80* (navnet til Rød Ungdoms avis fra 1980) fra 1982. *Rute 80 – Extraflak for Oslo* omhandler natt til 1. mai i Oslo og opptøyer andre plasser i inn- og utland, i tillegg til et intervju med det som tilsynelatende skal være en av ”hjernene” bak det første

opptøyet, natt til 1. 1978 (behandles i delkapittel 2.5.). Dette bidrar til å belyse flere sider ved oppblomstringen av miljøet.

Da miljøet også selv ved anledninger har latt sine meninger og opplevelser komme på trykk, har jeg benyttet meg av det jeg har vært i stand til å opparbeidet av gruppens egne publikasjoner og trykksaker. Som det skrevet *om* miljøet, er også det skrevet *av* miljøet selv sparsomt og lite etterlatt til ettertiden. Foruten noen plakater, løpesedler, fanziner, avisinnlegg, og et begrenset opplag av Blitz sitt eget husorgan *Smørsyra*, har det egenproduserte skriftlige materialet rundt miljøet vært marginalt. Dessuten faller *Smørsyra* som nevnt utenfor denne oppgavens tidsmessige begrensninger. Ved Byarkivet i Oslo har deler av dette materialet blitt bevart i et lite, men interessant privatarkiv, med to mapper som forteller om særlig Skippergata, okkupasjoner og diverse politivoldssaker. Mappene inneholder referater, brev, løpesedler og andre papirer som gir et unikt tidsbilde av hendelsene. Arkivet inneholder blant annet det eneste nummeret som kom av avisa *Barrikaden*, husorganet i Skippergata. Sammen med et par løpesedler, brev og avisutklipp er dette det egenproduserte skriftlige materialet fra miljøet som jeg har brukt.

1.4.1 Muntlige kilder, intervjuer og transkripsjoner

Informantintervjuene har vært sentrale for oppgaven. Jeg vil derfor kommentere noen fordeler og utfordringer i forbindelse med bruken og innsamlingen av muntlige kilder. Ved å intervju tidligere deltagere får man tilgang til fortellinger som ellers ville vært forbeholdt dem selv. Derfor får man innblikk i forhold som kanskje tidligere ikke er blitt belyst eller som kun har vært forbeholdt internt i miljøet. Ikke minst vil informanter som kilde ikke bare fortelle hva som ble gjort, men også hvorfor, og hva de eventuelt ønsket og trodde det de var en del av stod for.

Muntlige kilder forteller historier om folks liv, personens forståelser og virkelighetsoppfatninger som det i aller høyeste grad kun er dem selv som er i stand til å fortelle. Sånn sett er de unike, men dette kan også gi begrensninger i form av perspektiver hvor man fort kan ende opp med en ensidig versjon av historien. Knut Kjeldstadli bruker allegorien til Mao om frosken i brønnen, som uvitende om verden der ute ikke er i stand til å oppfatte verden fra andre vinkler enn gjennom den smale brønnåpningen.¹⁵ For frosken er dette den eneste verden han kjenner til. Dette har jeg forsøkt å forhindre ved å intervju flere

¹⁵ Knut Kjeldstadli. "Kildekritikk". Bjarne Hodne, Knut Kjeldstadli og Göran Rosander (Red.). *Muntlige Kilder: Om bruken av intervjuer i etnologi, folkeminnevitenskap og historie*. Oslo: Universitetsforlaget, 1981: 67.

deltagere med noe ulik posisjonering og bakgrunn, og gjennom omfattende gransking av potensielle deltagere. Målet har vært å få intervjuobjekter som er så mangfoldige som mulig.

Dette er også en kamp mot tiden. Ikke bare kan hukommelsen bli mindre pålitelig med årene, og hjernen være i stand til å produsere falske minner, men episodene og begivenhetene oppgaven tar for seg omfatter ved enkelte tilfeller hendelser helt tilbake til 60- og 70-årene, altså førti-femti år siden. Som en konsekvens begynner deltagerne å komme opp i alder, og de eneste kildene til historien er i ferd med å gå tapt. Noen har også levd et hardt og krevende liv på kanten av samfunnet, med stoffproblemer og uten fast bopel, hvor det bare er tilfeldigheter som har vært avgjørende for om man har kommet seg ut av det eller ikke. Dette fikk jeg erfart under arbeidet med å kartlegge og kontakte deltagere i miljøet, hvor enkelte av mine tiltenkte informanter dessverre har gått bort.

Jeg har benyttet meg av en kvalitativ kontra kvantitativ metode, som innebærer et begrenset antall intervjuobjekter, og er særlig hensiktsmessig for fenomener som dette, som det er lite forsket på.¹⁶ Utvalget ble valgt ut gjennom min egen granskning av presseoppslag, tv-reportasjer og intervjuer fra samtiden og ettertiden, og jeg har forsøkt å få tak i personer som bringer fram både positive og negative erfaringer, samt variasjon i sentralitet. Jeg har også brukt ”snøballmetoden”, hvor jeg i samtale med informanter har forhørt meg om eventuelle andre kandidater det er aktuelt å intervjuer.¹⁷ Intervjuene ble foretatt med diktafon tilhørende Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Oslo, for så å bli transkribert fortløpende så snart intervjuet var gjennomført. Lydopptakene er deretter blitt slettet og transkripsjonene lagt inn på en passordbeskyttet datamaskin tilhørende fakultetet. Intervjuene hadde en varighet på mellom en halv til halvannen time, og ble gjennomført i desember 2018 og januar 2019. Tid og sted ble avtalt med hver enkelt deltager. I den samme perioden ble lydopptakene transkribert. Alle informantene er anonymisert for å gjøre dem minst mulig gjenkjennbare, da det er snakk om et lite miljø hvor sannsynligheten for at en person kan bli gjenkjent er stor. Navneutvalget er gjort helt tilfeldig og har ingen koblinger til informantene. Det er viktig å påpeke at informantene ikke er talspersoner for miljøet i sin helhet, men kun er et utvalg.

Intervjuene besto av en rekke spørsmål, hovedsakelig sentrert rundt personlige årsaker for at man var en del av miljøet, miljøets sammensetting, og informantens personlige opplevelser og erfaringer fra perioden hen var aktiv. Samtalene utspilte seg avhengig av

¹⁶ Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte og Line Christoffersen. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utg. Oslo: Abstrakt Forlag, 2010: 31-32.

¹⁷ Johannessen, Tufte og Christoffersen. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*: 109.

person, hvor enkelte snakket fritt og åpent uten særlig behov for min hjelp, mens andre førte mer en samtale og hadde større behov for oppfølgingsspørsmål.

Dette var første gangen jeg har gjennomført intervjuer, og det ble både en positiv og lærerik prosess. Å få informanter til samtale har vært både et krevende og givende arbeid. Selv om mange har takket nei, har jeg satt stor pris på de som har latt seg intervju. Da enkelte har takket nei, har det naturligvis fått noen konsekvenser for et variert utvalg blant informantene, da særlig når det gjelder antallet. La oss derfor ta en titt på informantene.

1.4.2 Informantene

Jeg har foretatt intervjuer med fire aktører som var aktive i miljøet rundt UngMob, Skippergataokkupasjonen og Blitzhusets oppstart og tidlige faser. Disse har i varierende grad vært med på å prege og forme miljøet på 80-tallet. Fire personer kan ikke alene stå som kilde til deltagerne og miljøet som helhet, men med en variasjoner når det gjelder kjønn, posisjon og grad av aktiviteter, vil jeg likevel påstå at det er snakk om personer som kan kaste lys over ulike deler av kulturen og miljøet.

Den første informanten har jeg valgt å kalle ”Espen”. På slutten av 70-tallet var han arbeids- og boligløs og vanket en del på gata i Oslo. På steder som utenfor Nationaltheatret og på Nisseberget hadde han hengt med en del pønkere og andre, og tatt del i natt til 1. mai opptøyene i sentrum. Da det gikk rykter på byen om at en stor okkupasjonen skulle finne sted, var ”Espen” blant de som møtte opp i Samfunnssalen på Arbeidersamfunnets Hus den 15. september 1981, hvor UngMob vedtok å sende ultimatumet til kommunen om selvstyrt ungdomshus (behandles i delkapittel 3.3.). ”Espen” ble boende i Skippergata 6/6b og feiret vinteren 1981-82 tyveårsdagen sin på huset. Han hadde et sterkt engasjement for de reelt bostedsløse og vanskeligstilte i Skippergata, deltok i flere husokkupasjoner, var i forhandlingene mellom okkupantene og kommunen, og satt i husstyret på Blitzhuset de første månedene.

Min andre informant har fått navnet ”Philip”. ”Philip” kom til Oslo fra Bergen, og hadde en litt annen inngang til miljøet av husokkupanter og pønkere. Som medlem av Sosialistisk Ungdom hadde han i 1979 vært med på arrangementet ”Rock mot Rasisme”, en turné som brakte en del kontakt med pønkerscenen i Storbritannia. Han var blant de som var med på opprettelsen av UngMob etter at mange hadde blitt arrestert og bøtelagt etter natt til 1. mai 1981. I motsetning til ”Espen” var ”Philip” blant de som mente at man aldri skulle ha åpnet opp for overnattinger på huset. ”Philip” utgjør den mer politisk aktive delen av miljøet.

Han bodde i Skippergata i starten, men flyttet ut da han blant annet opplevde å bli frastjålet et fotoapparat, og etter trusler med kniv. Ubehagelige episoder hvor ”Philip” blant annet fikk et egg i nakken på Kafé Blitz gjorde at han trakk seg ut fra miljøet.¹⁸

Den tredje informanten kalles ”Grete”. Hun hadde vært utenlandsk over en lengre periode før hun returnerte til Norge og Oslo høsten 1981, i det hun karakteriserer som ”UngMob under oppseiling”. Hennes engasjement for å ta del av det som foregikk i Oslo begynte med Den reisende folkehøyskolen:

[...] jeg hadde gått videregående, gymnaset, i Danmark. Gått allerede på en alternativ skole som en del av ”Tvind-systemet”. Vi hadde vært ute og reist og vi hadde vært mange steder rundt i verden og sett mye rart og hadde også et nært forhold til mange venner av meg som kom fra København, og der var allerede kampen for å få et selvstendig ungdomshus kommet ganske langt. Så det var noe av min inspirasjon, at jeg kjente liksom de som var engasjert i de autonome ungdomsmiljøene i København, særlig, og for så vidt andre steder i Europa også. I Berlin blant annet.¹⁹

I motsetning til ”Eспен”, hadde ”Grete” derfor ingen tilknytning til Nisseberget og opptøyene natt til 1. mai. Hennes engasjement var snarere hennes allerede eksisterende forhold til de autonome og alternative ungdomsmiljøene i utlandet. Hun tok del i forhandlingene med kommunen i Skippergata, bodde i et okkupert kollektiv i Tromsøgata, og deltok på reiser og møter i både inn- og utland. ”Grete” var også med i *RadiOrakel* på Blitz, i tillegg til å være aktiv i andre organisasjoner, blant annet Palestinakomiteen.

Den siste informanten vil kalles ”Nikko”. For ”Nikko” var den politiske aktivismen hovedgrunnen til engasjementet i miljøet. Siden han var seksten år hadde han vært aktiv i Sosialistisk Ungdom, og var i 1979 sentral i SU sin Rock mot Rasisme-turné i Norge. Hans inngang til pønke- og okkupantmiljøet var gjennom et opphold i England i forbindelse med rekruttering til Rock mot Rasisme-turneen i Norge. ”Nikko” representerer sammen med ”Philip” de mer organiserte, politiske delene av miljøets opphav. Han bodde aldri i Skippergata, men deltok på allmøter, i formidling og var der i helger. Han tok del av dåpen til Blitzhuset, men deltok i sin siste aksjon allerede sommeren 1982, i forbindelse med halvårsmarkeringen mot unntakstilstand i Polen. Etter dette flyttet ”Nikko” fra Oslo for å gjøre seg ferdig med studier.

¹⁸ ”Philip”. ”Intervju med ”Philip”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

¹⁹ ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

1.5 Begrepsforklaringer og teoretiske avklaringer

I dette delkapitlet vil jeg ta for meg og forklare noen begreper og teoretiske forutsetninger for oppgaven. Oppgavens utgangspunkt i Blitzmiljøets tilblivelse og utvikling plasserer hendelsene som del av en følbart tendens i ungdomsmassene innenfor en gitt tidsramme av historien. Om så for en kort stund, var miljøet gjennom 80-tallet et uromoment som samlet store grupper med mennesker til flere bølger av protester, som fikk betegnelser som ”ungdomsopptøyer” og ”ungdomsopprør”. At det er ungdom vi står overfor gjaldt ikke bare de norske hendelsene, men er også tilfellet for deknningen av protestbølgen som skylte over Europa fra slutten av 70-tallet og utover 80-årene, noe Sebastian Haunss tar for seg i sin artikkel ”Unrest or Social Movement? Some Conceptual Clarifications” i boken *A European Youth Revolt*. Her bemerker Haunss at politikere, journalister, så vel som samfunnsforskere var raskt ute med gi protestene i Europa, her med vekt på Nederland, Sveits og Tyskland, merkelapper som: ”‘youth movement’, ‘youth protest’, ‘youth unrest’, ‘youth rebellion’ or ‘youth revolt’”.²⁰

Denne politiske og kulturelle samlingen av relativt store grupper mennesker, både deltagende og sympatiserende, hvor sammenstøt mellom blitzerne og politiet på 80-tallet er noen av de mest omfattende i norsk etterkrigstid, åpner for å se på teorier om sosiale bevegelser. I det følgende vil jeg derfor utforske sosiale bevegelser og ungdom, og komme med noen forståelser og begrunnelser for valg av begreper og teoretisk utgangspunkt. Her vil også miljøet som eksempel på en framvoksende urban motkultur fremheves.

1.5.1 Nye sosiale bevegelser, folkelige bevegelser og ”livsstil bevegelser”

Begreper som definerer bevegelser som sosiale, folkelige eller kollektive er alle begreper som forsøker å vektlegge ulike trekk ved en bevegelse, og som historiker Knut Kjeldstadli har poengtert, eksisterer det et mangfold av begreper som forsøker å definere bevegelser, og som også kan overlappe hverandre.²¹ I den engelskspråklige litteraturen har sosiale bevegelser gjerne blitt undersøkt med utgangspunkt i ”The Contentious Politics Model” (CP), som måler bevegelser etter hvor stor grad av innvirkning de har på det politiske systemet, og har et smalt fokus på bevegelsers organisering, offentlig protest og politiske handlinger.²² Teorien om

²⁰ Sebastian Haunss. ”Unrest or Social Movement? Some Conceptual Clarifications”. Andresen, Knud, og van der Steen, Bart, (Red.) *A European Youth Revolt – European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s*. Ruhr: Palgrave Macmillan, 2016: 25.

²¹ Knut Kjeldstadli. ”Folkelige bevegelser”. *Fortid*, nr. 3. Oslo: Allkopi, 2007: 15.

²² Ross Haenfler, Brett Johnson og Ellis Jones. ”Lifestyle Movements: Exploring the Intersection of Lifestyle and Social Movements.”, i *Social Movement Studies*, Vol. 11, no. 1, 2012: 1-2.

”New Social Movements” (NSM) er én av flere som har utvidet fokusfeltet og pekt mot en bredere definisjon av sosiale bevegelser. Her hevdes det at nye bevegelser i vestlige samfunn fra ca. 60-tallet av, i et postindustrielt samfunn, er unike og således forskjellige fra sosiale bevegelser under den industrielle tiden, hovedsakelig arbeiderklassebevegelser, som tradisjonelt sett er blitt knyttet opp mot klassebegrepet.²³

Typiske eksempler på ”nye sosiale bevegelser” er miljøbevegelsen, studentbevegelsen, bevegelser for ulike minoriteter som etnisk og LHBT²⁴, og freds- og anti-atomvåpenbevegelsen.²⁵ Cesar Guzman-Concha viser at begrepet også er blitt brukt om framveksten av urbane bevegelser som husokkupantbevegelsen.²⁶ Disse er ikke like knyttet til klassebegrepet og er ofte mer sammensatt og saksbunnet, knyttet til identitet og det mentale, som i forhold til eksemplene ovenfor. I sin artikkel ”Norsk antirasisme under framveksten av det norske flerkulturelle samfunnet” (2007) argumenter Knut Arild Nydal med bakgrunn i dette, for at antirasismen i Norge på 70- og 80-tallet kan forstås som en ny sosial bevegelse. Nydal forstår den antirasistiske kampen som en ny sosiale bevegelse gjennom dens likhet til bevegelser for etniske minoriteter, men poengterer at den også har et vesentlig bredere innhold.²⁷ Her opererer han ut fra blant annet sosiolog Sidney Tarrow’s definisjon på sosiale bevegelser, som noe enkelt forklart defineres som kollektive protester basert på felles mål og sosial identitet og solidaritet, i en vedvarende kamp med eliter, motstandere og myndigheter.²⁸

Et moment i Tarrow som Nydal gjør et poeng av, er at det i Norge eksisterte et mulighetsrom, det Tarrow kaller ”political opportunities and constraints”, for at en kollektiv eller sosial bevegelse skal kunne oppstå.²⁹ Slik Nydal ser det, eksisterte det ingen alternativer for antirasistisk kamp omkring 1980, en åpning og et vakuum som måtte fylles. For Nydal var mulighetsrommet den antirasistiske markeringen i tidsrommet, men det kan også være snakk om mulighetsrom for andre uttrykk, avhengig av behov. Dette gjør det mulig å snakke om sykluser av protester, hvor antall deltagere vil stige og avta, avhengig av det politiske

²³ Nelson A. Pichardo. ”New Social Movements: A Critical Review.”. *Annual Review of Sociology*, Vol. 23. 1997: 412.

²⁴ Samlebetegnelse for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner.

²⁵ Knut Arild Nydal. ”Norsk antirasisme under framveksten av det norske flerkulturelle samfunnet.” *Fortid*, nr. 3. Oslo: Allkopi, 2007: 40.

²⁶ Cesar Guzman-Concha. ”Explaining differences in the strength of squatters’ movements in western European cities: A comparative analysis.” *Acta Sociologica*, Vol. 58, nr.3. 2015: 197.

²⁷ Knut Arild Nydal. ”Norsk antirasisme under framveksten av det norske flerkulturelle samfunnet.”: 40-41.

²⁸ Knut Arild Nydal. ”Norsk antirasisme under framveksten av det norske flerkulturelle samfunnet.”: 40. Sidney Tarrow. *Power in Movement – Social Movements and Contentious Politics*. New York: Cambridge University Press, 1998: 4.

²⁹ Ibid.

mulighetsrommet. Ut fra dette argumentet vil jeg hevde at også miljøet rundt UngMob og Blitz, med sine krav om rett til byen, representerte strømninger som ikke i noen stor grad var representert i Norge på 70- og 80-tallet. Da Skippergata ble okkupert, og kravene og målene til UngMob kom fram i offentligheten, spilte de en viktig rolle i å mobilisere ulike samfunnsgrupper, og innførte tidligere uoppfordrede saker i offentlig debatt.

I artikkelen ”New Social Movements: A Critical Review” (1997) tar Nelson A. Pichardo for seg to av de mest grunnleggende påstandene i teorien om nye sosiale bevegelser: At de er unike, og at de er et produkt av postindustriell tid. NSM-teoretikere har poengtert spesifikke karakteristikk ved etterkrigstidas bevegelser i form av mål, ideologi, taktikk, struktur og deltagelse.³⁰ Ved å se på teoretikere innen NSM-teorien hevder Pichardo at de nye sosiale bevegelsene ikke er et produkt av det postindustrielle samfunnet, og at de heller ikke er særlig unike, annet enn med tanke på *identitet*. Pichardo fastslår at det er for mange unntak for å kalle bevegelsene ”nye”. Identitetsfokus, rundt livsstil, livsform og autonomi, er for Pichardo det mest karakteristiske og unike trekket ved NSM, men som han antyder kan alle tidligere bevegelser også tilsies å ha gitt uttrykk for identitetskrav.³¹ Taktisk hevdes det at NSM er utradisjonelle og antiinstitusjonelle, anvender forstyrrende og ødeleggende taktikker, og mobiliserer offentlig mening for å få politisk innflytelse. Men mange nye sosiale bevegelser ble regelmessig konsultert av myndighetsorganer, andre dannet selv politiske partier, og flere av taktikkene som blir anvendt er blitt benyttet av ”gamle” sosiale bevegelser, herunder lobbyvirksomhet, avstemninger, rettsaker osv.³² Strukturelt er de ikke-hierarkiske, roterende lederskap og allmøter, hvor individets behov får større plass.

Også i den postindustrielle merkelappen er det for mange uenigheter blant teoretikerne, og ulike versjoner framstår med vesentlige svakheter, grunnet manglende empirisk støtte, abstrakt begrepsbruk og mulige alternative forklaringer.³³ Pichardo avviser NSM-teorien, og påroper avslutningsvis for en omformulering, hvor man for å bedre forstå moderne bevegelser må observere rollen til det offentlige rom, hvor kultur, livsstil og identitet er iboende.³⁴

I artikkelen ”Lifestyle Movements” (2012) tar Ross Haenfler (et al.) livsstil og identitet steget videre, og utforsker skjæringspunktet mellom livsstil og sosiale eller kollektive bevegelser. Artikkelen bygger således videre på punktet Pichardo ser som det

³⁰ Pichardo. ”New Social Movements: A Critical Review.”: 413.

³¹ Pichardo. ”New Social Movements: A Critical Review.”: 414.

³² Pichardo. ”New Social Movements: A Critical Review.”: 415-418.

³³ Pichardo. ”New Social Movements: A Critical Review.”: 425.

³⁴ Pichardo. ”New Social Movements: A Critical Review.”: 427.

eneste unike ved NSM-tradisjonen. De motkulturelle og antiautoritære opprørsbevegelsene kan ofte ha en mer privat, intern og antisosial karakter, som tilsvarer det de omtaler som "Lifestyle Movements" (LM), på norsk "livsstil bevegelser", som "consciously and actively promote a lifestyle, or way of life, as their primary means to foster social change".³⁵ Her vektlegges *individuell* identitet, fremfor den *kollektive* som trekkes fram i NSM-teorien.³⁶ Av bevegelser som kan rammes innenfor LM-rammeverket, trekker artikkelforfatterne fram svært mange ulike grupper, som anarkister og kollektivister, globale rettigheter og fairtrade bevegelser, politiske pønkere, vegetarianisme, og dyrerettighetsforkjempere.³⁷ Med dette etablerer de en alternativ teori om sosiale bevegelser som ikke passer inn i de organisatoriske, politiske, også delvis sosiologiske, teoriene som er tilgjengelig.

Gruppene Haenfler (et al.) henviser til innenfor livsstilbevegelsene passer godt inn i persongalleriet og de politiske områdene Blitz og tilsvarende bevegelser har engasjert seg i, som miljø- og dyrevern, antirasisme og vegetarianisme, og framstår sånn sett mer som en del av aktivistenes individuelle identitet og livsstil. Et problem som melder seg er riktig nok denne forståelsen av at det kunne fortone seg som en *samlet* bevegelse. Men dette var langt fra sannheten. Miguel A. Martínez López er blant dem som har vist til koblinger til andre sosiale bevegelser som et spesifikt trekk ved okkupantbevegelsene.³⁸ López peker på bånd både til *tidligere* sosiale bevegelser, som hippier, anarkister, punkere, miljøvernere og borgerrettsforkjempere, og *nyere* bevegelser som dyrevernsforkjempere, antirasisme, "artivisme"³⁹, urban byøkologi og transfeminisme.⁴⁰ "These ties allow the emergence of squatting as an urban movement beyond isolated episodes of squatting because they push squatters to pursue multiple goals of social change beyond the right to a free or affordable (mostly urban) space."⁴¹ I motsetning til andre "nye" sosiale bevegelser er ikke husokkupantene så orientert rundt enkeltspørsmål, som det for eksempel miljøforkjemperne er, men utgjorde også her i Norge mange forskjellige grupperinger og uttrykk som fløt sammen. Ved starten framsto det utad som en samlet bevegelse, som en reaksjon på boligsituasjonen og behovet for selvstyre aktivitetshus, men utover og særlig etter 80-tallet ble det alternative levesettet og engasjementet for flere sosiale og politiske endringer, mål

³⁵ Haenfler, Johnson og Jones. "Lifestyle Movements": 2.

³⁶ Haenfler, Johnson og Jones. "Lifestyle Movements": 8.

³⁷ Haenfler, Johnson og Jones. "Lifestyle Movements": 1, 14.

³⁸ Miguel A. Martínez López. "The Squatters' Movement in Europe: A Durable Struggle for Social Autonomy in Urban Politics." *Antipode*, vol. 00, nr. 0. 2012: 10.

³⁹ Et begrep som sikter til koblingen mellom kunst og aktivisme.

⁴⁰ Miguel A. Martínez López. "The Squatters' Movement in Europe: A Durable Struggle for Social Autonomy in Urban Politics.": 10.

⁴¹ *Ibid.*

som ble forfulgt. López peker på at dette er et element som er vanlig i venstreradikale og motkulturelle bevegelser. Med forståelsen av miljøet rundt Blitz innenfor disse rammene, plasserer man miljøet også inn i en bredere kontekst av alternativ, urban motkultur. Som Tor Egil Førland og Trine Rogg Korsvik påpeker, innebærer en motkultur nettopp et opprør mot etablert livsstil og holdninger i samfunnet.⁴²

1.5.2 Blitzmiljøet og motkultur

Begrepet motkultur eller "Counter Culture" skal første gang ha blitt brukt av historiker Theodore Roszak i 1969 for å beskrive miljøer i ungdomskulturen som uttrykte en form for motstand til det etablerte samfunnet på slutten av 1960-tallet i USA.⁴³ Likevel var det kanskje sosiologen John Milton Yinger som allerede i 1960 med "Contraculture", innførte et begrep ment for å forstå en motbevegelse blant grupper av ungdom, som også kunne skilles fra det bredere og mer diffuse begrepet subkultur. I artikkelen "Contraculture and Subculture" bruker han begrepet om grupper med verdier som står i sterk kontrast til de etablerte verdiene i den dominerende kulturen og storsamfunnet.⁴⁴ Derfor er også nærværet av konflikt et element som er sentralt i en Contraculture for Yinger. Selv om også ulike subkulturer har verdier som i ulik grad står i et konfliktfylt forhold til verdiene i den utbredte kulturen, er det i Contraculture et hovedelement, hvor "many of the values, indeed, are specifically contradictions of the values of the dominant culture."⁴⁵

Ved å ha utgangspunkt i å være en reaksjon fra ungdom som både følte seg mer eller mindre ufrivillig ekskludert fra samfunnet, og som subjektivt ønsket å være på utsiden, vil jeg argumentere for at miljøet i og rundt Blitz kan oppfattes som en urban motkultur. Det oppstod som en reaksjon på samfunnets normer og verdier som ble oppfattet som for konformt og ekskluderende for deler av ungdomsmassene i Oslo. For en motkultur vil løsningen enten være å forsøke å påvirke den rådende kulturen eller forsøke å erobre sine egne nisjer og rom i samfunnet. Ved bruk av ulike metoder og krav for å frigjøre seg fra storsamfunnet, utviklet de etter hvert forskjellige uttrykk gjennom symboler, språk, klesdrakt, musikk og adferd. Ved å okkupere og skape frie, autonome rom for seg selv og sine likesinnede mange uttrykk, tok de til seg tradisjoner og verdier typisk for motkulturen. For

⁴² Tor Egil Førland og Trine Rogg Korsvik (red.). *1968: Opprør og motkultur på norsk*. Oslo: Pax Forlag, 2006: 97

⁴³ Førland og Korsvik (red.). *1968: Opprør og motkultur på norsk*: 96.

⁴⁴ John Milton Yinger. "Contraculture and Subculture. *American Sociological Review*, Vol. 25, No. 5 (Okt., 1960): 629.

⁴⁵ Ibid.

disse okkupantene rådet det ingen himmelstormende ambisjoner om et bedre samfunn, og de hadde til tider mer nok med seg selv og sin livsstil. Okkuperte hus ble mer enn tak over hodet.

1.5.3 Ungdom, ungdomsopprør og internasjonale bevegelser

Innledningsvis Innledningsvis i dette delkapitlet påpekte jeg at det både i Norge og ute i Europa var en omfattende bruk av begrepet ungdom, og oppfattelsen av deltagerne som ungdom. I avisenes dekningen av opptøyene finner vi overskrifter som ”Da rampen gikk amok”⁴⁶, ”Ungdomsopptøyene: Pøbelstreker eller opprør?”⁴⁷ og en hyppig forekomst av begrepet ”ungdomsproblem”. Et problem ved å legge vekt på ungdom som den aktive parten i konfliktene, er at man får inntrykk av at det nettopp er et distinkt og særskilt ungdomsfenomen, og at det vi har å gjøre med er opptøyer av og med ungdom, en *ungdomsbevegelse*. Dette gjaldt ikke bare mediens framstillinger av opptøyene, men aktivistene og demonstrantene så også på seg selv som representanter for ungdommen, og omfavnet ungdomsmerkelappen i sine valg om å stå i opposisjon til det etablerte samfunnet og voksenverden. Med proklamasjoner som ”legaliser ungdommen” og ”Nå er vi blitt en massiv ungdomsbevegelse”⁴⁸ i aktivistenes egne publikasjoner, løpesedler og fanziner bruker aktivistene ungdomsbegrepet aktivt for å definere seg selv og hvem de tar opp kampen for. Dette kommer også til uttrykk gjennom støtteorganisasjonens eget navn UngMob, Ungdomsgruppa mot bøteterror (senere Ung Mobilisering), og det at de kjempet for et aktivitetshus for ungdom.

Samtidig benyttet UngMob seg aktivt av å knytte seg til et større europeisk ungdomsopprør. Dette kan være et effektivt middel for å få gjennomslag og koble utfordringene til et større overordnet problem. ”Ungdomsopprørere i hele Europa vil bli enda mer sammensveisa og innbitte.”⁴⁹ heter det i første, om da også eneste, utgave av gruppas egen avis *Barrikaden*. På forsiden av bladet står det ”BRIXTON BERLIN ZÜRICH AMSTER KØBEN – OSLO!”⁵⁰, slagord som virker å bekrefte det internasjonale aspektet ved bevegelsen. Sosiale bevegelser har en tendens til å manifestere seg som overordnede internasjonale bølger, med like uttrykk, krav og aksjonsformer på tvers av landegrenser. Tilsvarende bannere var å se i gateopptøyene ute i Europa, og koblingen til 1960-årenes

⁴⁶ *Dagbladet*. 02.05.1979.

⁴⁷ *Trønder-Avisa*. 15.05.1981.

⁴⁸ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. ”Ønskeliste julen -81”. *Barrikaden* 1, No. 1. 1981: 2.

⁴⁹ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. ”Free the Bradford 12”. *Barrikaden* 1, No. 1. 1981: 2.

⁵⁰ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. *Barrikaden* 1, No. 1. 1981.

ungdomsopprør er også her klar, da radikale ropte ”Paris – Rome – Berlin, we will fight, we will win”.⁵¹

Ved å benytte de forutnevnte uttrykkene som ungdomsopptøyer, ungdomsbevegelse og ungdomskultur, impliserer dette ikke bare at vi har å gjøre med kulturuttrykk og opptøyer av og med ungdom, man står også i fare for at slike opptøyer og utfordringer kan oppfattes som et problem som gjelder og angår en hel generasjon av ungdom, og at vi derfor står overfor en ungdomsbevegelse. Men en UngMob'er eller blitzer kan ikke sies å være representativ for generasjonen av unge som vokste opp ved inngangen til 1980-tallet i Norge, på lik linje som parkungdommen på Nisseberget eller folkene i Haight-Ashbury ikke kan sies å representere den rådende ungdomskulturen eller majoriteten av ungdom i ungdomsmiljøet i 1960- og 70-årene. De utgjorde aldri noe flertall. Sannheten er strengt tatt det stikk motsatte. Selv om vi snakker om én ungdomskultur og ungdomsbevegelse, er de gruppene vi står overfor, del av subkulturer innad ungdomskulturen, som igjen distanserer seg fra den rådende populærkulturen og samfunnets normer. Men det er altså kun en del av den *empiriske ungdommen* som deltar i politiske aktiviteter. Med empirisk ungdom mener jeg en oppfatning i likhet med ”alle” eller ”gjennomsnittet for unge mennesker mellom 14 og 25 år”. Et lignende eksempel vil være kvinnebevegelsen. Vi snakker om det som en bevegelse til tross for at de fleste kvinner i den vestlige verden slett ikke tok del i noen kamp disse årene, eller senere. Da som nå er det kun hos de få, og ikke blant folk flest vi finner muligheten for opprør. Og selv om slike sosiale bevegelser og motkulturer har en særlig tiltrekningskraft og gjerne henvender seg direkte til unge mennesker (”Don't trust anyone over 30”), kan de færreste bevegelser karakteriseres som egentlige ungdomsbevegelser. Det vil si aksjoneringer og kampanjer med ungdomsspesifikke mobiliseringsformer og krav.⁵²

Forstår vi begrepet ungdomsbevegelse som bevegelser med mobilisering og krav typisk for ungdom, må natt til første mai opptøyene, Skippergataungdommen og UngMob/Blitz også regnes som et uttrykk for en ungdomsbevegelse. Det startet som et ungdomsinitiativ, med krav om livsutfoldelse og aktivitetshus for ungdom, i tråd med de antiautoritære idealene som i tiden vokste fram i ungdomsmiljøer verden over. Men med et stort antall konflikter og protester, og etableringen av aktivitetshuset Blitz, kom deler av miljøet etter hvert til å bli mer som en ad hoc organisasjon, opptatt av enkeltsaker rundt

⁵¹ Knud Andresen og Bart van der Steen. ”Introduction: The Last Insurrection? Youth, Revolts and Social Movements in the 1980s.” *A European Youth Revolt – European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s*. Ruhr: Palgrave Macmillan, 2016: 2.

⁵² René Karpantschof. ”Nynazisme, antiracisme og unge i bevægelse”. Bykilde, Alf Gritt (Red.) *Når unge utfordrer demokratiet*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 2000: 163.

emner som antirasisme, antinazisme, antimaterialisme etc. Dette er som René Karpantschof påpeker ingen typiske ungdomssysler, og handler ikke spesielt om ungdom, eller angår dem som gruppe.⁵³ Dette er kampsaker som opptar og kan ha deltagere fra alle lag av befolkningen. Blitz som ”besætterne” i København og andre steder hadde sine røtter i boligproblemer og arbeidsmuligheter for ungdom, men utviklet seg utover 1980-tallet til å bli mer flerfoldige politiske og kulturelle organisasjoner med sterk internasjonal forankring, hvor boligproblemer ble tilsidesatt (men ikke glemt), til fordel for en økt kulturell og politisk interesse.

Det er likevel ikke til å stikke under stol at de som ofte har stått på barrikadene, og gått fremst med banner i demonstrasjonstogene, ofte er og har vært de unge. På mange måter gikk de derfor fra å være en bevegelse *av* og *for* ungdom, til å utvikle sin politiske identitet, og selv om kampsakene nådde et bredere publikum, til å i stor grad bli et uttrykk for en bevegelse *av* ungdom, og ikke *for*. Her vil jeg legge meg på linje med synspunktet til Charles Tilly som mener at ”political identities are always, everywhere relational and collective... [og] They therefore alter as political networks, opportunities, and strategies shift.”⁵⁴ Politisk identitet er derfor en sosial konstruksjon, dannet gjennom en kollektiv handlinger som aksjoner, protester og samvær.

Det er også viktig å ikke fullstendig marginalisere det ungdommelige ved bevegelsen. Ungdom er i en livssituasjon hvor det er få forpliktelser, lite ansvar og man har stor frihet. De er relativt privilegert, iallfall sosialt sett. Men deres muligheter er begrenset særlig materielt og politisk. Politisk har ungdom svært begrenset makt, har særegne interesser og ungdomsorganisasjoner, og noen vil ikke en gang ha muligheten til å stemme ved valg, da de er under myndighetsalder. Materielt sett har de som regel lite penger og få muligheter for å gjøre noe med den situasjonen, utenom å gå de fastlagte veiene gjennom utdanning og fast jobb. Dette gjelder all ungdom, men det er ikke all ungdom som gjør opprør ut av tingenes tilstand. De fleste ungdom vil følge de faste rammene uten å gjøre mye ut av seg, men så er det de som faller utenfor, som ikke makter eller ønsker å følge de retningslinjene storsamfunnet finner normalt og riktig. Dette kan bli et uheldig sammenstøt mellom stor individuell frihet og følelsen av maktesløshet. To poler som blir en frustrerende situasjon for enkelte, som igjen kan medføre radikaliserings, opprør og eksperimentering med andre livsformer. Sånn sett er det kun deres livssituasjon som skaper rom for denne type bevegelser

⁵³ Karpantschof. ”Nynazisme, antiracisme og unge i bevegelse”: 190

⁵⁴ Charles Tilly. ”Political Identities”. Hanagan, Michael P., Moch, Leslie Page og te Brake, Wayne (red.). *Challenging Authority: The Historical Study of Contentious Politics*. Minnesota: University of Minnesota Press, 1998: 7

og gjør dem således *ungdommelige*, hvor en heldig sosial situasjon i kombinasjon med en vanskelig politisk og materiell situasjon genererer maktesløshet og i ytterste konsekvens opprør. Her er det igjen aktuelt å snakke om identitets-elementet i slike bevegelser. Som nevnt er all ungdom sosialt privilegerte, men har begrenset makt materielt og politisk. Men selv om det er en liten gruppe som er aktivister og opprørere, har de gjennom identifiseringen med ungdom en potensiell sympatiserende gruppe, som kanskje ikke selv er direkte aktive men som kan mobiliseres i enkelte sammenhenger, som for eksempel natt til 1. mai opptøyene.

Samtidens bruk av merkelappen ungdom er misvisende i den grad den knytter de sosiale bevegelsene og opptøyene rundt i Europa på 1980-tallet til et mer avgrenset område, når det egentlig er snakk om et ganske bredt opprør, både tematisk og når det gjelder alder og deltagere. Begreper som ungdomskultur, ungdomsopprør og ungdomsbevegelse er selektive begreper, men fremstår likevel hensiktsmessig og gir god mening for dette prosjektet fordi det pakker sammen hovedelementene i det vi har for oss: unge mennesker og deres kulturelle og politiske preferanser og muligheter. Jeg vil derfor, på bakgrunn av samtidens kategoriseringer av opptøyene, i media og ellers, som et ungdomsfenomen, og det at aktivistene så på seg selv som ungdom, som representant for ungdom og som en del av en tidsbestemt større europeisk ungdomsbevegelse, omtale deltagerne i stor grad som ungdom. Ikke fordi de representere en hel generasjon av ungdom, eller all empirisk ungdom. Ikke fordi de opptar seg ene og alene om typiske ungdomsspesifikke krav, men fordi slike begreper har verdi av en mer sosiokulturell typologisk art, og gir god mening innenfor gitt kontekst. Derfor er kanskje ungdomsbegrepet i denne konteksten mer knyttet til en livsstil og tilstand enn en fastlagt ramme utfra alder.

1.6 Oppgavens oppbygning

Oppgaven starter med å fortelle om ulike drifter og utfordringer som hadde en særlig påvirkningskraft på deler av ungdomsmassene i Oslo på 70- og 80-tallet, hvor det har som mål å sette dannelsen av et radikalt og motkulturelt miljø og kampene for rett til byen i en større historisk kontekst. Her trekkes det paralleller fra ungdomsgjenger som oppholdt seg på steder som Slottsparken og i sentrum fra sent 60-tall, til tidlige kollektive kamper, okkupasjoner og krav for steder å være, før det gjøres rede for den økte motstanden og sosiale mobiliseringen av ungdom fra 1977-78. Deretter vil en gjennomgang av den dramatiske utviklingen som fant sted, med blant annet natt til 1. mai opptøyene fra 1978 og årene framover, danne bakgrunnen for opprettelsen av UngMob og det miljøet som okkuperte

Skippergata 6/6b i 1981, før okkupantene ble bevilget Blitzhuset i Pilestredet 30c i 1982. Etter dette vil det kulturelle og det politiske aspektet trekkes fram og avgrenses til rundt slutten av 1980-årene, hvor målet er å belyse aspekter ved det som er et svært sammensatt miljø.

Ettersom miljøet rundt Blitz vokste fram som del av det jeg ser som et internasjonalt ungdomsfenomen og tok til ordet for ungdom har jeg tatt for meg forbindelsene og kontakten med tilsvarende miljøer i inn- og utland. Dette aspektet er plassert i et eget kapittel mot slutten. Til slutt kommer jeg med noen refleksjoner rundt mine funn og min konklusjon.

2 Historisk bakgrunn

I dette kapittelet skal det gjøres rede for utgangspunktet for ungdom i Oslo på 1970-tallet. Det vil ses på forholdene som ledet fram til natt til 1. mai opptøyene fra 1978 til 1984, dannelsen av UngMob, og okkupasjonen av Skippergata 6/6b i 1981. Hovedfokuset vil ligge lokale omstendighetene og utfordringene i Oslo som førte fram til dannelsen av et radikalt ungdomsmiljø, men vil også se på inspirasjoner og drifter hentet utenfor Norge.

I det følgende vil det først ses på utfordringer og nye impulser som ungdom og andre støtte på i Oslo på 1970- og 80-tallet, før det gis en historisk innsikt, og et overblikk, over et utvalg husokkupasjoner og kamper blant ungdom, som mot politivold og for samlingssteder og aktivitetssenter utover tiåret. Til slutt vil det ses på utviklingen av mer organiserte radikale ungdomsmiljøer, natt til 1. mai opptøyene i sentrum, og spirene til det som etterhvert skulle bli kjent som Blitzmiljøet i Oslo. Dette vil gi en dypere innsikt i de historiske forutsetningene for ønsker om alternativ livsstil og praksis, og kravet om selvstyrte ungdomshus i Oslo.

2.1 Nye drifter: Motkultur og mer fritid

For ulike grupper ungdom har det ikke alltid vært like enkelt å ferdes fritt i sentrum, i parkene, eller på de flere T-banestasjonene i byen, uten å trå politi og ”besteborgerne” på tærne. På steder som Egertorget og på Østbanen, oppholdt det seg store ungdomsgrupper mot slutten av 1970-åra, og på Nisseberget i Slottsparken, hvor natt til 1. mai opptøyene fra 1978 til 1984 skulle spire ut fra, hadde ungdomsgrupper holdt til i mange år. Mindre grupper av unge mennesker, hvor enkelte eksperimenterte med diverse rusmidler, primært hasjissj og cannabis, hadde siden midten av 1960-tallet begynt å trekke mot parken som oppholdssted for sine personlige utfoldelser. Parken var således også en viktig arena hvor folk og ungdom kunne møtes, utveksle erfaringer, og var for mange et fristed. Sommeren 1965 fantes det derfor hundrevis av slike ”langhårete parkungdom” på Nisseberget.⁵⁵ Det var også herfra motkulturen skulle vokse fram i Norge, og fikk et høydepunkt innover på 1970-tallet, da likesinnede fra alle kanter av landet strømmet til parken.

Motkulturen kom altså til Norge og Oslo fra midten av 1960-tallet, og begrepet var en betegnelse ment for å samle ulike forsøk på å skape alternativer til det etablerte under samme term. Da hadde motkulturen reist fra USA, via Danmark og Sverige, før den fant sin plass i

⁵⁵ Jan B. Vindheim. ”Brennpunkt: Hjelmsgate – Noen radikale strømninger”. *Vindheim-garnet* (blogg) 24.10.2018. <https://vindheim.net/motkultur/brennpunkt.html>

sentrum av hovedstaden, i Slottsparken. Motkulturen er derfor en kulturell importvare, og som Kjell Gjerseth viser til i sin masteroppgave i sosiologi fra 1972, var det utbredt kontakt mellom ”stoffmiljøene” i Oslo og København inn mot 1970-tallet, det samme med miljøer i Sverige for perioden 1967-1968.⁵⁶ Dette betyr likevel ikke at ”hippiene” i Slottsparken var en etterligning eller var forskjellige fra det som skjedde på steder som Haight-Ashbury og andre steder i verden, noe forfatter Eivind Reinertsen, som selv tok del i ”ungdomsopprøret”, er raskt ute med å avkrefte. Han er også klar på hva det hele dreide seg om: ”Overalt hvor det oppsto ”langhårete stoff-miljøer” dreide det seg først og fremst om enkeltmennesker som lette etter kontakt og livsinnhold som passet til deres *egen* personlighet og deres *egen* situasjon, og som fant sammen på utsiden av den fastsatte samfunnsrammen.”⁵⁷ For Reinertsen er det derfor denne kontakten og det menneskelige i motkulturen som er viktigere enn selve opposisjonen. Naturligvis kom det også til en del mer ressurssterke ”sesongfreakere” og ”sommerflippere”, slik Gjerseth fremviser i sin masteroppgave, folk som oppholdt seg lite i parkmiljøet på vinterhalvåret, men som så anledningen til å ta del av en mer halvveksotisk frihetsfølelse i sommersesongen.

Dette motkulturelle ungdomsmiljøet i Slottsparken ble av folk flest raskt oppfattet som en dopkultur, og i media kunne man lese om ”narkotika-ungdommen” og skrekkehistorier om bruken av hasj. I *Dagbladet* konstaterte de at ungdom ble narkomane i løpet av to måneders opphold i parkmiljøet, og kunne også fortelle om en norsk gutt som hadde blitt delvis lam et halvt år etter at han hadde bruk hasj.⁵⁸ Slottsparken ble derfor beryktet for den umoralske og hasjdampende ”langhårede parkungdommen”, til stor frustrasjon for ordensmaktene, forbigående og folk som benyttet seg av parken. Politiet hadde derfor i en årrekke foretatt jevnlig ryddeaksjoner for å spre miljøet i parken. Parkmiljøet ble større og mer uoversiktlig, splittet seg opp, hvor noen ble presset og jaget vekk fra Slottsparken og inn i de tyngre stoffmiljøene i byen.⁵⁹ Politiet fremstøt og overfall kunne i stor grad legitimeres gjennom disse stereotypifiseringene av parkungdommen og skremselspropagandaen mot rusmidlene i media. Feil frisyre, klær eller merker på jakka var nok til å bli stoppet av politiet. Lignende situasjoner fant sted andre steder i byen utover på

⁵⁶ Kjell Gjerseth. *Konflikt – kommunikasjon: En rapport om unge sosialklienter tilknyttet ”stoffmiljøene” i Oslo sentrum, deres tradisjon og forhold til Ungdomskontorets Uteseksjon*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 1972: 25

⁵⁷ Eivind Reinertsen. *Reise uten ankomst: Undergrunns-kulturen og vår tid*. Oslo: Aschehoug, 1976: 171

⁵⁸ Nora Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978 : religionshistorisk avhandling*. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo, 1980: 28.

⁵⁹ Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 34.

70-tallet: Fra de nye kjøpesentrene i drabantbyene til byens T-banestasjoner ble ungdom møtt av bøllete politimenn, og kastet fram og tilbake uten et sted å være.

Det å være ung kunne utspille seg ganske monotont og begivenhetsløst i Norge på 70-tallet. NRK hadde monopol på kringkastingen, noe som resulterte i nærmest stagnasjon av nye kulturelle impulser i det offentlige, og med i dragsuget, den energifulle rockemusikken og pønken. Dette førte igjen til at arrangører ikke tok inn band som Ramones og The Clash første gang de besøkte Skandinavia.⁶⁰ Et av de få stedene ungdom på leting etter nye inntrykk kunne gå var Club 7, men her spiltes det også sjeldent rock.⁶¹ Ikke minst gjorde skjenkebevilgning de fleste steder utilgjengelig for ungdom under myndighetsalder. Ellers var småklubber hvor man kunne se lokale band og utfolde seg som ung mangelvare i Oslo. Skulle man på konsert måtte man besøke Ekeberghallen eller Chateau Neuf, hvor det i stor grad var kun danseband og ”idoliserte og opphøyde artister” som spilte.⁶² Var man under 20 år og ikke interessert i popmusikk, detektimen, idrett, John Travolta-dans, religion eller andre fritidssyslerier ved de lokale, kommunale aktivitetsklubbene, var det få tilbud tilgjengelig for ungdom i søken etter nye strømminger og kulturelle uttrykk. ”[D]en fordummende kulturen som tilbys oss, blir mer og mer degenerert i form av bingo, diskotek og Texburgere. Ganske enkelt fordi vi ikke får noe sted hvor vi kan skape vår egen kultur.”⁶³ Derfor var det i det hele ikke mange andre steder å gå enn å henge på gatehjørner, utenfor Narvesen-kioskene og i parkene i sentrum, for de som følte seg litt på siden av de tradisjonelle ungdomsmiljøene.

Da pønken ankom Norge var det et friskt pust for ungdom som ønsket å skape noe selv. Disko, hoftesleng og platåsko skulle møte motbør med ”gi faen”-rock, destruktive tekster, pogo-dans og lærstøvler. Rockemusikken hadde ved 1976 vokst seg pompøs og stor og ble distribuert av mektige internasjonale konserner. Den følte fremmed. Band som Rolling Stones, The Who, Deep Purple og Led Zeppelin, som hadde vært med på å revolusjonert rocken på 1960- og 70-åra, var nå stadionrockere, fullstendig distansert fra sine fans, og var enten blitt rike og selvgode businessmenn, eller avgått ved døden.⁶⁴ Pønken brakte musikken tilbake til gata, med uavhengige utgivelser og fanziner, og band og publikum kom igjen tettere sammen.

Pønken skulle for alvor få fart på sakene i London med Sex Pistols utgivelse av singelen ”Anarchy in The UK” 26. november 1976. Selv om det er uenigheter rundt hvor og

⁶⁰ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*. Oslo: Vega Forlag, 2007: 9

⁶¹ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 15

⁶² Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 13

⁶³ *Gateavisa* nr. 5, 1979: 5

⁶⁴ Sverre Knudsen. *Sverre Knudsen, 1979*. Oslo: Aschehoug, 2015: 143

når pønken egentlig oppsto, kommer man ikke utenom at amerikanerne også hadde sin pønkerkultur. Iggy Pop og Lou Reed med sine representative band The Stooges og Velvet Underground, er begge ansett som nyskapende innovatører, som var til inspirasjon og la grunnlaget for pønkens uttrykk og form. Regner man de som pønkere vil det være mulig å snakke om oppstarten til pønken som helt tilbake til sent i 1960-årene. Fra midten av 1970-tallet, hadde den amerikanske pønkerkulturen skapt en scene for artister og band som Ramones, Patti Smith, Talking Heads og Television, og klubber som Max' Kansas City og CBGB i New York.⁶⁵ De fleste vil nok mene at pønken startet på klubber som CBGB med eksempelvis Ramones, som faktisk slapp sin selvtitulerte debut 23. april 1976, ett år før Sex Pistols eneste studioalbum *Never Mind the Bollocks, Here's the Sex Pistols*, utgitt 28. oktober 1977. Likevel holder jeg med de som ser Sex Pistols som katalysator for oppstarten til pønkerbevegelsen slik den skulle komme til uttrykk i blant annet Norge. Pønken traff engelskmennene hardt og brutalt, og musikken og kulturen pønkebevegelsen stod for var knyttet til samtiden og det dystopiske urbane bylivet. Fremmedgjorthet, arbeidsledighet og materialisme var uttrykk for den forestilte tilstanden. Pønkerne reflekterer i en forhøyet form det som ble oppfattet som tilstanden i samfunnet, en håpløs tilstand uten fremtidstro.⁶⁶ På norsk ble dette døpt ”forjævlingseringa”.

I 1979 skulle pønken, eller Nyveiv (New Wave), for alvor begynne å røre på seg her i Norge. I hvert fall var det dette året vi fikk noen av de førte norske debutantene, med band som Kjøtt og Oslo Børs, og noe senere, Hærverk, De Press og The Aller Værste. I følge Trygve Mathiesen var det Hadelandsbandet Børres Kork sin 7-tommer som var først ut i mai 1979.⁶⁷ Vanligvis er det Pink Dirt med singelen ”Hey Sir”, som kom ut høsten samme året, den utgivelsen som regnes som den første punkesingelen, men her er det uenigheter om hvem som kom først og hva som sjangermessig egentlig kan karakteriseres som pønk. Pønken kom derfor til Norge etter Sex Pistols, som da allerede hadde rukket å bli oppløst. Men pønk var mer en Sex Pistols. I 1977 hadde faktisk Sex Pistols nærmest ikke spilt i England, men hadde blitt nektet av myndighetene.⁶⁸ Derfor var bandet også å finne på en liten, obskur klubb i Oslo 20. juli 1977, Pingvin Club. Konserten skulle i ettertid bli en viktig hendelse i norsk konserthistorie og ble sammen med konserten på Samfundet i Trondheim dagen etter, de to mulighetene som var for å få se bandet opptre i Norge.

⁶⁵ Jan Olufsen. ”Punken lever!”. *Gateavisa*. Nr. 3, 1978: 13

⁶⁶ Dick Hebdige. *Subculture: The Meaning of Style*. London: Routledge, 1979: 66

⁶⁷ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 224.

⁶⁸ Sverre Knudsen. *Sverre Knudsen, 1979*: 161

Et forsøk på å etablere en scene for pønken i Oslo hadde riktig nok funnet sted allerede i 1978. På ”Spotlight” i St. Olavs gate skulle det søndag 1. oktober være åpning av ”Safety Pin”, pønernes egen klubb i Oslo.⁶⁹ Men åpningen var også avslutningen på Oslos første pønkerklubb. *VG* skrev krast om pønkerne i sin dekning av åpningen, og lokalets utleier, Ole Bjørn Finchenhagen, kunne raskt konstatere at de ikke var velkomne tilbake.⁷⁰ Men pønken var kanskje aldri ment for kommersiell klubbvirksomhet. Den var mer sekterisk.

Hele pønkebevegelsens natur besto av en ”gjør-det-selv”-ideologi (DIY), og et opprør mot autoriteter, politikerne og hippiene. Pønken innebar nettopp å ta musikken tilbake til gata, med uavhengige plateutgivelser, hjemmesnekra fanziner og avstand fra den gjengse kulturen. Selv om det ikke gjelder hele ungdomskull, var pønken viktig i enkelte kretser. Det er snakk om en liten motkultur som falt for pønens ”gi faen”-holdning, begynte å lage fanziner, arrangere konserter og som ble kjent med hverandre gjennom brevutvekslinger. Outsiderne og opprørerne fant et felleskap. Et eksempel er fanzinen *City Rockers*. I mai 1978 kom første nummer av pønkvisa med Harald Fossberg, Jan Olufsen og Carl Otto Platou i redaksjonen.⁷¹ *City Rockers* skapte grobunn for et pønkmiljø i Oslo. Det samme idealet og budskapet ble befriende på unge mennesker som ønsket å utforme seg musikalsk. Hvem som helst kunne spille tre akkorder, slå hardt og brutalt på trommene og skrike ut en sur og aggressiv vokal.

Pønken var ikke bare musikk, men også et sosialt og politisk opprør. En arena vokste fram, hvor behovet for steder å øve og spille kom til uttrykk i Oslo. Blant disse finner vi ”Interesseaksjonen for amatørband” (IAB) og ”Aksjonen for rockelokaler i Oslo” som blant annet markerte kravet om øvingslokaler ved å plassere band på et lasteplan i 1. mai-toget i 1980.⁷² Et tidligere møte ble avholdt på Lysthuset/Restaurant Pilen 22. april 1980, hvor RØ-er Arild Rønsen sammen med blant annet IAB tok initiativ til aksjonskampanjen for å få lokaler i nedlagte Schous Bryggeri.⁷³ Foruten Rønsen og IAB, var initiativtakerne blant annet Arne Johansen, fra pønkebandet ”Hærverk”, og Geir ”Moron” Brurok, som senere skulle markere seg som vokalist i hardcore pønkebandet ”Betong Hysteria”.⁷⁴ Etter at Restaurant Pilen hadde disponert bort andre etasje til ”New-Wave-interesserte” og ”hurtig-rock-band”,

⁶⁹ Leif Høel. ”Nå punker det løs i Oslo”. *Dagbladet*. 03.10.1978: 10.

⁷⁰ ”Punk-klubben kastet ut etter åpningen”. *Dagbladet*. 12.10.1978: 9.

⁷¹ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 100.

⁷² *Klassekampen*. 25.04.1980.

⁷³ I dag er kvartalet Schous Bryggeri lå i omgjort til nettopp et ”kulturkvartal” med virksomheter som Øvingshotellet, Popsentret, Riksscenen og Oslo musikk- og kulturskole. Popsentret åpnet i 2011, 30 år etter at aksjonskampanjen for Schous-lokalene først hadde blitt reist.

⁷⁴ *Klassekampen*. 22.04.1980.

hadde "Café Lysthuset" åpnet her 4. november 1979.⁷⁵ Det var ut fra miljøet rundt Lysthuset norsk rock og pønkermiljøet i Oslo skulle få mer organiserte former, hvor kretsen rundt IAB og aksjonen for Schous-lokalene etablerte "Oslo Rockeklubb" (ORK).⁷⁶ På denne måten kan man si at pønkerbevegelsens "gjør-det-selv"-holdning var spiren til å organisere norsk rock og pønker. Etter at "Aksjon Kvinnekultursenter" (AKKS⁷⁷) ble startet i september 1981 sto de sammen med ORK på kravet om å få et aktivitetssenter for musikk og kultur.⁷⁸ Særlig var ungdom utelatt fra rockemiljøet. På Lysthuset var det skjenkebevilgning, ergo ingen sted for ungdom under iallfall 18 år. Derfor ble det et mål om å skape et sted hvor også ungdom kunne være med. AKKS og ORK sitt ønske var et selvstyrt "allaktivitetshus", inspirert av et tilsvarende prosjekt i Århus i Danmark, hvor ungdom var blitt betrodd med driften av huset.⁷⁹ Denne kampen skulle i 1982 føres videre gjennom blant annet aktivitetshuset i Pilestredet 30c og med miljøet rundt "Café Blitz".

Filmskaperne Svend Wam og Petter Vennerød skulle med *Lasse & Geir* (1976) lansere uttrykket "det sosialdemokratiske helvete", ment som et fremstøt mot samfunnet og tida. Tross for å være en tid iøynefallende preget av økende velstand, større forbruk og sterkere økonomi, gikk mange unge uten skoleplass, arbeid og bolig, og på 1970- og 1980-tallet hadde slike ungdomsgrupper en langt mer negativ levekårsutvikling enn gjennomsnittet.⁸⁰ På bakgrunn av dette ble Ungdomskontorets boligiltak, "Ungbo" opprettet i 1974, en egen organisasjon som skulle arbeide med å skaffe boliger til ungdom.⁸¹ Ikke var det bare mangel på bolig, men bo- og leveforholdene var også generelt dårlige. Levekårsundersøkelsen for Norge i 1979 viste at boforholdene for folk bosatt i indre Oslo var verst i landet.⁸² Men å kalle det norske samfunnet et "helvete" er nok ikke fullt så dekkende. Folk hadde det bedre enn noensinne. Norge, og veldig mange vestlige land på velstandstoppen, var et samfunn som hadde råd til en selvstendig "ungdomsgenerasjon". Ungdom trengte ikke å skaffe seg trygghet i form av jobb og fast inntekt så fort som mulig, men kunne tenke på andre ting. Mer fritid innebar større rom, også for å uttrykke misnøye, og resulterte i mange ulike protester, blant annet i samsvar med de brede antikrigs- og

⁷⁵ VG. 01.11.1979.

⁷⁶ Aftenposten. 28.11.1981.

⁷⁷ Skiftet senere navn til Aktivt Kvinnekultursenter.

⁷⁸ Arbeiderbladet. 22.11.1981.

⁷⁹ Arbeiderbladet. 22.11.1981.

⁸⁰ Statistisk sentralbyrå. "Sosiale indikatorer 1980-1995: Velferdsutviklingen de siste 15 år", i *Samfunnsspeilet*. Nr. 4, 1995: 41.

⁸¹ Thorbjørn Hansen og Jon Guttu. *Oslo kommunes boligpolitikk 1960-1989: Fra storskalabygging til frislepp*. Oslo: Nordberg A.S., 2000: 193.

⁸² Johanne Bergkvist og Unn Hovdhaugen. "Oslo-bilder: en fotografisk dokumentasjon av bo og leveforhold i 1981-1982". *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 25, 2016: 108.

antirasisme-strømningene som rådet i tiden. Pønnen korresponderte med denne tiltenkte tilstanden ellers i samfunnet. Så selv om de ga uttrykk for å mangle et grunnleggende behov for tilhørighet, var det ingen utprega mangel på alminnelig trygghet. Det var en overdrevet svartmaling av tida og en demonisering av sosialdemokratiet. Ønsket om å skape sin egen kultur, livsstil og for å få seg tak over hodet, førte til en økning av husokkupasjoner på slutten av 1970-tallet og inn mot 1980-åra. Disse utfordringene og nye impulsene skulle bli avgjørende for dannelsen av et radikalt ungdomsmiljø og opptøyer i Oslo.

2.2 Nye drifter II: Media og norsk urban kultur i endring

For å forstå hva Blitz og miljøet ble, er det nødvendig å se på noen endringer i norsk offentlighet i tiden miljøet ble født inn i. Det var flere ting som på mange måter forandret nordmenns dagligliv og hverdag på 1980-tallet. Her vil jeg i hovedsak fokusere på de kulturelle endringene som, særlig i byene, vokste fram og satte preg på en offentlighet som framsto stadig mer fragmentert. For selv om det skjedde mye i undergrunnen, med blant annet punkere som skapte et marked og internasjonale felleskaper gjennom fanziner og musikk, var dette som følge av en stadig mer globalisert verden. Særlig skulle utviklingen i mediene føre med seg endringer i det offentlige liv.

I løpet av desember 1981 ble NRK sitt monopol på kringkastinga opphevet. Selv om det ikke umiddelbart truet NRKs posisjon som den viktigste formidleren til det norske folk, innebar monopolets bortgang en mulighet for andre til å prøve seg og sette sitt preg på norsk offentlighet, politisk så vel som kulturelt. Det er verdt å merke seg at NRKs posisjon, siden etableringen i 1933, da hadde vært uutfordret i nesten 50 år. Dette hadde hatt sine innvirkninger på folks liv. En hver som så på tv eller lyttet til radio ble ”tvunget” til å overvære hva enn det var NRK fant meningsfylt å forsyne sitt folk. Fant du det uinteressant, kjedelig eller provoserende var det bare å sku av, alternativene fantes ikke! Mange har fremdeles et litt nostalgisk syn på tida, hvor samtalen på jobben dagen etter et debattprogram, eller en spennende episode i Detektimen gikk som smurt: alle hadde jo sett og hørt det samme. Det var en felles referanseramme i det offentlige Norge, kulturelt og politisk. Med opphevelsen i 1981 skulle NRK og denne felles referanserammen miste noe av sitt grep og gi en stemme til folk utenfor det politiske systemet.

Monopolets bortgang hadde sin bakgrunn i et økt engasjement for kultur i norsk politikk. Da Kåre Willoch dannet regjering i oktober 1981 skulle Norge også få en ny ministerportefølje: En kulturminister. Dette ble Lars Roar Langslet, og fra 1981 til 1986

skulle han fungere som Norges første kulturminister. Mest kjent er Langslet i ettertiden for å ha stått i spissen for å nettopp avskaffe NRKs kringkastingsmonopol. Dette var en liten medierevolusjon og vitner om en økt interesse og engasjement for kultur i tiåret, hvor Langslet står som en viktig forkjemper for mangfold i norsk kultur, da særlig gjennom åpningen av tv og radio. Historiker Hallvard Notaker er også av dem som ser Willochs regjering som representant for en nyorientering og et optimistisk kulturskifte som var ”del av en overgang der et fastgrodd styringsregime vek plassen for åpenhet, muligheter og rom for mangfold.”⁸³ I *UngMob og 80-åras opptøyer – De utsatte i samfunnet* (2017) har jeg tidligere gjennomgått Høyre og Arbeiderpartiets valgprogrammer ca. 1970-1985, og fant et økende fokus på sosiale problemer, arbeidsledighet og kulturell utfoldelse, i form av blant annet aktivitetshus, for barn og ungdom.⁸⁴ Dette økte fokuset på tiltak for unges innpass i kulturen og politikken sammenfalt med at opprørske ungdomsgrupper pekte på svakheter i samfunnet og kulturen og ønsket å skape noe selv. En norsk urban kultur var i forandringer.

Selv om opphevelsen av monopolet jula 1981 ikke var et tiltak rettet direkte mot unge og deres kulturelle og politiske utfoldelse, hadde mange av de lokale initiativene og kanalene som vokste fram en særlig sterk tiltrekningskraft på nettopp landets ungdom.⁸⁵ Foruten at 80-tallet brakte med seg en ny tv-verden og ”flerkannelsamfunnet”⁸⁶ gjennom satellitt- og kabel-tv, som etter hvert overførte programmer fra utlandet til de tusen hjem gjennom blant annet britiske Sky Channel, var det på radioområdet aktiviteten ble særlig følbare. Nærradioslippet førte til at privatpersoner og grupper ofret tid og penger på å skape alternativer til ”mainstream-kanalen(e)”. Et mangfold av amatørkanaler vokste fram, særlig i Oslo og andre byer, og førte med seg blant annet et rikere musikkliv i en ellers kulturløs hovedstad. Alt fra religiøse, politiske, studentrettede, kommunistiske og feministiske kanaler kom til å dele sendetiden mellom seg. Blant de første som søkte om og fikk konsesjon var ”Radio Oslo”, ”Kulturradioen”, ”Kvinneradioen” (senere ”radiOrakel” og herfra omtalt som det) og ”Radio Immigranten”.⁸⁷ Etter hvert kom også studentradioen ”Radio Nova”, som tross for å være bestående av studenter skulle ha en ganske radikal profil og dekket blant annet natt til første mai, Karnevalet i 1983, husokkupasjoner og motkulturell virksomhet som den i *Gateavisa*.⁸⁸

⁸³ Halvard Notaker. *Høyres historie 1975-2005 – Opprør og moderasjon*. Oslo: Cappelen Damm, 2012: 119.

⁸⁴ Marius Flater Solli. *Ung-Mob og 80-åras opptøyer – De utsatte i samfunnet*. Upublisert fordypningsoppgave. Universitetet i Oslo. 2017: 5-6.

⁸⁵ Henrik G. Bastiansen og Hans Fredrik Dahl. *Norsk mediehistorie*. Oslo: Universitetsforlaget, 2008: 461.

⁸⁶ Knut Lundby og Knut-Arne Futsæter. *Flerkanalsamfunnet: Fra monopol til mangfold*. Oslo: Universitetsforlaget, 1993.

⁸⁷ *Arbeiderbladet*. 03.08.1982.

⁸⁸ Marie Alming. *Stjålet fra Radio Nova*. Oslo: Frekk Forlag, 2015: 65.

For vår del er det likevel radiOrakel som et alternativ på de norske lydbølgene som er av særlig interesse. Da UngMob og Skippergataokkupantene fikk Pilestredet 30c til ungdomshus (Blitzhuset) var det på loftet her, radiOrakel skulle få sitt permanente tilholdssted. Sammen representerte de en utvikling hvor nye sosiale grupper og kulturer i større grad har ble synliggjort i mediene.⁸⁹ Med sitt fokus på å få kvinner, kjønn og lavsstatusgrupper på lufta, var nok radiOrakel den nærradioen som hadde en tydeligst samfunnsrolle og bidro til en sterke livsstilsorientering i det offentlige liv. Bestående av aktivister fra blant annet AKKS og senere Cafe Blitz skulle radiOrakel gi alt fra elleville punkere til kvinneforkjempere tilgang til medieoffentligheten.

Muligheten til å drive med nærradio ga en ny kanal å nå ut på, en stemme som hadde potensial for å bli hørt av langt flere enn ved tradisjonell gateaktivisme og løpeseddelvirksomhet. Min informant ”Grete” var blant dem som tok del av dette:

[...] nærradiosleppet var kjempeviktig. At man fikk radiOrakel som jeg var en del med på, og mange andre av mine venner mye mer enn meg, men det fantes liksom sånne kanaler til å nå ut, utenom liksom fanziner og opptrykte ting, så kunne man da snakke på radio.⁹⁰

Monopolets bortgang endret ikke bare folks hverdag, den felles referanselinjen og brakte nye impulser, men dette skjedde altså samtidig som ungdom i pønens DIY-ånd ønsket å skape noe selv, sterkt knyttet til urbanismen. RadiOrakel har utvilsomt vært en styrke for Blitzhuset og dets eksistens, hvor radioen tross for å være uavhengig, har forsvart huset på lufta, holdt støttekonserter, deltatt på demonstrasjoner og hatt flere med tilknytning til Blitz deltagende i driften av radioen.⁹¹ For eksempel påroper tidligere radiOrakel ansatt Elin Sollid at radioen bidro til å bevare huset da trusselen var som verst i 1987-88 fordi politikerne ”[...]vegret seg for å rive et aktivitetshus som inneholdt verdens eneste kvinneradio.”⁹²

Selv om medieoffentligheten i Norge og Oslo ble mer åpen, skulle særlig populærmediene i tiåret preges av ”felles normer og samme metoder, og [bærer] av en spesiell ”mediemessig” måte å se verden på.”⁹³ Henrik Bastiansen og Hans Fredrik Dahl peker med det på en større grad av uniformitet enn før. Blandingen av underholdning og informasjon og fokus på person framfor sak, er to forhold som er blitt kritisert. Denne interesseforskyvningen har ført til at mange demonstrasjoner, aksjoner og saker vedrørende

⁸⁹ Wencke Mühleisen. ”Radiatorakel som unntak i medielandskapet”. *Farlig feminin!: 30 år med FM-inisme på RadiOrakel*. Lacher, Lamark, Lehto, Sæbø, Åland (Red.): 17-18.

⁹⁰ ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

⁹¹ Elin Sollid. ”Streitingene på loftet”. *Farlig feminin!: 30 år med FM-inisme på RadiOrakel*. Oslo: Spartacus Forlag, 2012: 89.

⁹² Elin Sollid. ”Streitingene på loftet”: 89.

⁹³ Bastiansen og Dahl. *Norsk mediehistorie*: 494.

miljøet rundt Blitz har fått overskrifter som gir inntrykk av et miljø som er militante, farlige og voldelige. Det har vært viktigere for de største avisene å vise til brutale kamper mellom blitzerne og politiet, og blitzere og nynazister, enn å fremme *saken* og grunnen til at en markering finner sted. *VG* sin dekningen dagen etter natt til 1. mai 1980 kan stå som eksempel med overskriften ”Pøbelens jubileums-natt” i avisen. Dette gir lesere og er populært nyhetsstoff. Personfokuset på ”pønkerne” som pøbler og hvor enkeltpersoner som særlig Stein Lillevolden har blitt trukket fram, vitner om en presse med personfokus hvor det å selge til flest mulig er målet. Denne personliggjøringen av miljøet siden før Skippergata har paralleller til Alta-saken, hvor demonstrantene blir knyttet til stereotypifisering av person: I Alta som ”yrkesdemonstranter”, i Skippergata og på Blitz som pøbler og ekstremister.⁹⁴ Kathrine Daniloff ser dette i sammenheng med det ”senmoderne” og knytter det til Richard Sennett sin teori om ”offentlighetens forfall”, hvor det utviklet seg en personlighetskultur med person i sentrum.⁹⁵

Til tross for å være en åpnere medieoffentlighet, var den også en mer kynisk, personifisert og sensasjonsfokuseret offentlighet. Dette skulle altså både gagne og være en ulempe for miljøet rundt Blitz.

2.3 Tidlige krav: ”Et sted å være”, Hjelmsgate og aksjonen ved Hammersborg skole

Mangelen på felles samlingspunkter for ulike ungdomsgrupperinger lot seg ikke passere i stillhet. Som resultat fikk vi allerede ved inngangen til 1970-tallet et oppsving i motstand blant unge, som stilte krav og utkjempet diverse kampaksjoner for steder å være, boliger og mot ordensmaktene sin praksis mot ungdom. 1970-tallet skulle bli et spesielt tiår i norsk historie, med olje, pønk og ml-rørsla. Allerede våren 1969 hadde ungdomsaksjonen ”Et sted å være” gått av stabelen på Vaterland skole. Med mål om å få skjevheter og problemer med det kapitalistiske samfunnet fram i lyset, samlet det seg flere uavhengige aksjoner under samme tak på Vaterland skole.⁹⁶ Blant disse fant vi militærnektere, uteliggeraksjonen, sosialgruppa, elever fra Forsøksgym og anti-NATO-gruppa.⁹⁷ Aksjonen ble et samlingssted, hvor ulike grupper kom i snakk om nye radikale ideer og visjoner om samarbeid, og avfødte mange nye tiltak. Blant disse er det Tove Solbakken i sin masteroppgave karakteriserer som Oslos

⁹⁴ Kathrine Daniloff. *Når fortellinger møtes: tolkninger av Blitz i rammen av en offentlighetsdiskurs*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo, 1996: 4-5.

⁹⁵ Daniloff. *Når fortellinger møtes: tolkninger av Blitz i rammen av en offentlighetsdiskurs*: 3.

⁹⁶ Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 21.

⁹⁷ Ibid.

antageligvis første husokkupasjon, hvor ungdom fra Vaterland 1. mai 1969 okkuperte en kondemnert gård i Karl XIIIs gate under parolen ”Vaterland for folket”, i forbindelse med saneringen av Vaterlandsstrøket.⁹⁸ I alle fall er okkupasjonen blant de første av de mer offentlige kjente husokkupasjonene vi kjenner til, i *Morgenbladet* presentert som starten på ”ungdommens gatevold i Oslo”.⁹⁹

Okkupasjonen og ”Et sted å være”-arrangementet var del av en protest mot utbyggingen på Vaterland, ”Vaterlandprosjektet”, hvor blant annet Den Norske Creditbank skulle bygge et gigantisk forretningsbygg.¹⁰⁰ I motsetning til det som til nå i det store og hele hadde vært en muntlig debatt, var okkupasjonen og dens deltagere tegn på at folk begynte å ty til direkte handling for å fremme sine mål.

Etter ”Et sted å være” og okkupasjonen av Karl XIIIs gate, fikk Oslo, og flere norske byer, en økning i husokkupasjoner og aksjoner fra ungdom. Okkupasjonen ble riktig nok verken vellykket eller langvarig, men kokte bort i ”ungdommelig umodenhet og [...] lite gjennomtenkt agenda”.¹⁰¹ Men ”Et sted å være” hadde vært et samlingsted og skapt kontakt. Som nevnt hadde elever fra det da nylig opprettede Forsøksgymnaset vært involvert i aksjonen. Elever herfra skulle også dukke opp i motkulturens nye hjem, Hjelmsgate 3 på Majorstua. Slottsparken, arnestedet for den norske motkulturen, skulle bli mindre aktuelt inn mot 1970-årene. Sentrum for motkultur ble gradvis forskjøvet vekk fra parken, og de som tidligere hadde vært forkjempere for den ”langhåra livsstilen” trakk seg tilbake og fant andre steder for å realisere seg selv. De som sto igjen på Nisseberget bestod i økende grad av ungdom som hadde mer iøynefallende problemer.¹⁰² Dette hadde mye av sin bakgrunn i politiet og de som brukte parken sin holdning og fremtreden mot parkungdommen.

Motkulturen fant sitt nye hjem med okkupasjonen av en gammel garveribygning i Hjelmsgate 3 på Majorstuen i 1969. Iben Hjort og Øystein Holter, elevene fra Forsøksgym, hadde stiftet det alternative forlaget Futurum Forlag og Norges første motkulturavis, *PH*, opprinnelig en kommunistisk skoleavis med opphav fra Forsøksgymnaset.¹⁰³ *PH* og Futurum Forlag ble med forsøksgymelevenes inntog i Hjelmsgate en del av Arbeidskollektivet, og i fellesskap ble *Kimen* opprettet og kom ut med sitt første og eneste nummer i 1970.¹⁰⁴ Da det

⁹⁸ Tove Solbakken. *Et sted å være – en kulturhistorisk studie av aksjonen ved Vaterland skole, Oslo 1969*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 2010: 77

⁹⁹ Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 24,

¹⁰⁰ Solbakken. *Et sted å være – en kulturhistorisk studie av aksjonen ved Vaterland skole, Oslo 1969*: 47.

¹⁰¹ Solbakken. *Et sted å være – en kulturhistorisk studie av aksjonen ved Vaterland skole, Oslo 1969*: 79.

¹⁰² Kjell Gjerseth. *Konflikt – kommunikasjon*: 21. Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 35.

¹⁰³ Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 61.

¹⁰⁴ Jan B. Vindheim. ”Brennpunkt: Hjelmsgate – Noen radikale strømninger”. *Vindheim-garnet* (blogg) 24.10.2018. <https://vindheim.net/motkultur/brennpunkt.html>

aldri ble noe flere utgaver av *Kimen* skal Iben Hjort samme år ha spikret sammen det som skulle bli *Gateavis*, som allerede i sitt første nummer, da under navnet *Oslo Gateavis*, oppfordret boligløse til å okkupere tomme hus i Oslo-området, med en vedlagt liste over noen av de tomme eiendommene i Oslo.¹⁰⁵ *Gateavis* representerte derfor et av de første forsvarer av norsk motkultur på trykk og var allerede fra begynnelsen opptatt av de sakene som skulle bli typisk for avisa; som husokkupasjoner, alternativ musikk, økologi, antivold, kvinnekamp, anarkisme, hallusinogener og en utprega mistillit til autoriteter.

Motkulturen var i vekst og utover 1970-åra kom det flere alternative blader og publikasjoner.¹⁰⁶ I 1972 kom arbeidskollektivet i Hjelmsgate til å fremstille et ”motkulturmanifest”, ment for å etablere den nye kulturen. Manifestet så motkulturens oppgave som ”å bygge det nye samfunnet inn i det gamle”, noe man skulle få iverksatt med hjelp av ”alternative forlag, arbeids- og bokollektiver, alternative samlivsformer, alternative skoleformer, frikonsserter, håndverksbasert industri, selvbergingsjordbruk, spisesteder for naturlig (vegetarisk) mat, bokkafeer, aksjoner etc.”¹⁰⁷ Men det var først da motkulturen fikk en fot innenfor døra i storsamfunnet at krav om faktiske antiautoritære samfunn og alternative livsformer kom. At motkulturelle uttrykk fikk en utvidet leserkrets og også tilpasset seg omgivelsene i samfunnet rundt, ble tydelig fra 1977. Da begynte Narvesen å distribuere og selge *Gateavis* i sine kiosker, og motkulturen så sitt inntog i storsamfunnet.¹⁰⁸

”Et sted å være” og de antiautoritære i Hjelmsgate var blant flere okkupasjoner og aksjoner som fant sted inn mot og på 1970-tallet, som kan ses som oppstarten til de senere alternative bevegelsene i Oslo. I 1974 ble Tinker'n, en da tom villa på Skillebekk, okkupert. Tinker'n skulle fram til det brant og ble revet i 1981 være et viktig hus for flere alternative grupper, hvor pønken blant annet sto sterkt. Tinker'n huset i løpet av sin levetid flere pønkere, blant annet Geir ”Moron” Brurok (Betong Hysteria), Hans-Ottar Riiser (Hærverk), Jan Olufsen, og Anne Sandborg, som senere deltok i Skippergataokkupasjonen og skulle bli en sentral del av Blitzhuset.¹⁰⁹ 25. august 1975 ble Læregutthjemmet i Pilestredet okkupert og deklarerert som ”Pilestredet-kommunen” av 30-40 ungdom, før de ble kastet ut 19. juli 1976 og Læregutthjemmet revet.¹¹⁰ Alle disse stedene var viktige samlingspunkter for motkulturen og

¹⁰⁵ Oslo Gatepresse. ”Boligløse okkuperer tomme hus i Oslo-området”, i *Oslo Gateavis*, No. 1. 1970. Jan B. Vindheim. ”Brennpunkt: Hjelmsgate – Noen radikale strømninger”. *Vindheim-garnet* (blogg) 24.10.2018. <https://vindheim.net/motkultur/brennpunkt.html>

¹⁰⁶ For en oversikt over disse, se bilag 1, side 221 i Nora Ahlberg doktoravhandling.

¹⁰⁷ Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 130.

¹⁰⁸ Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 109.

¹⁰⁹ Sverre Knudsen. *Sverre Knudsen, 1979*: 232

¹¹⁰ *Arbeiderbladet* ”Vi ble kastet ut uten varsel”. 23.07.1976: 11.

pønkerbevegelsen i Oslo, hvor motkulturen omfavnet pønken. For eksempel var det *Gateavisa* som skulle være først ut med å dekke pønken.¹¹¹

Da Hammersborg skole skulle rives i november 1976 var dramatikken større. Da gjennomførte representanter fra noen av gruppene skolen huset en ukes tid okkupasjonen av bygget. Forsøksgymnaset, Hammersborg fritidsklubb med 260 medlemmer i alderen 7-18 år, øvingslokaler, gruppen Kvinner i Kamp, Helse- og velferdssentralen for eldre, Oslo seilflyklubb og diverse teatergrupper hadde alle tilhold i bygget.¹¹² Huset var sådan et viktig samlingssted for hundrevis av ungdom midt i Oslo, og huset Hammersborg fritidsklubb, Oslos første og største av sitt slag.¹¹³ Da bygget ble vedtatt for rivning ble skolen okkupert av anarkister, elever fra Forsøksgym, og barn og unge fra de ulike gruppene og fra lokalområdet. Da hadde initiativtakere allerede utført flere demonstrasjoner, samlet inn 11 000 underskrifter, skrevet brev til Miljøvernministeren Gro Harlem Brundtland og Byantikvaren hadde erklært bygget verneverdig.¹¹⁴ Men uten hell. Resultatet ble kamper mot et hardhendt politi, som utstyrt med hunder, hest og køller, gikk løs på ungdommen, slepte dem ut etter håret, og resulterte i 150 arresterte og et titalls på legevakten for blant annet hundebitt.¹¹⁵ Politiet hadde dessuten valgt å sette inn terrorpolitiet på de ca. 60 barna og ungdommene som okkuperte skolen.¹¹⁶ Dette til stor protest fra de rundt hundre demonstrantene som hadde samlet seg utenfor og ropte slagord mot rivning og politivold.

Sammen utgjør disse aksjonene eksempler på kamper med ungdomsmiljømessige verdier i 1970-åra, med et ønske om å finne et felles samlingspunkt for ungdom og unge mennesker som følte seg mer eller mindre som "fritt vilt" for politiet og fremmedgjort i utemiljøet i byen.¹¹⁷ *Gateavisa* og arbeidskollektivet i Hjelmsgate skulle vise seg å få stor betydning for aktivistmiljøet i Oslo og videre okkupasjoner. Aksjoneringen mot spesielt rivningen av Hammersborg skole står dessuten som et eksempel på hvor brutalt politiet behandlet særlig ungdom som satte seg motvergs. Foruten bruk av terrorpoliti og hardhendte metoder, ble det innført portforbud i bydelen i dagevis i tidsrommet rundt okkupasjonen, og

¹¹¹ Sverre Knudsen. *Sverre Knudsen, 1979*: 231

¹¹² Førland og Korsvik (red.). *1968: Opprør og motkultur på norsk*: 71.

¹¹³ Solbakken. *Et sted å være – en kulturhistorisk studie av aksjonen ved Vaterland skole, Oslo 1969*: 26

¹¹⁴ Førland og Korsvik (red.). *1968: Opprør og motkultur på norsk*: 71.

¹¹⁵ Førland og Korsvik (red.). *1968: Opprør og motkultur på norsk*: 72.

¹¹⁶ *Klassekampen*. "Politiangrepet mot Hammersborg: "Det verste jeg har sett siden horden under krigen" 23.11.1976: 14

¹¹⁷ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 18.

folk ble kjørt til fengselet i Møllergata uten forvarsel.¹¹⁸ Av folk politiet foregrep seg på var det dessuten barn helt ned i barneskolealder.¹¹⁹ Okkupasjonen ble møtt med en maktbruk man tidligere ikke hadde sett i Oslo. Aksjonen ble et avgjørende øyeblikk for unge til å se, ikke bare effektiviteten, for de hadde jo tross alt holdt på huset i en ukes tid, men også hvilket omfang og oppmøte en slik aksjon kunne få, med en oppslutning på flere hundre demonstrerende og sympatiserende. Ungdom i Oslo skulle etter Hammersborg bli mer militante og radikaliseret. I årene framover ga dette flere utslag som preget det allerede skrantne forholdet mellom ordensmaktene og ungdom til et nytt nivå.

Under Hammersborg-aksjonen skal også slagord som ”River de klubben vår, river vi rådhuset” blitt brukt.¹²⁰ Samme slagord hadde vært å se på en plakat båret av to småbarn i 1.mai-toget tidligere på året, da beskrevet som ”et muntert innslag i toget” av *Aftenposten*.¹²¹ Slagordet skulle leve videre gjennom ungdomsaksjoner i Oslo og Norge framover. Parallellen til natt til 1. mai 1981 hvor demonstranter ropte ”Nå tar vi Slottet!” under opptøyene er heller ikke lang.¹²²

2.4 1977 – Økt motstand og organisering av ungdommen: Parkungdom og t-banepøbler

Over på nyåret og inn mot våren 1977 ser vi en økning i motstand mot politivold og ønske om oppholdssteder og kulturell utfoldelse for ungdom. Ikke minst begynner det motkulturelle miljøet å få sitt forfeste i samfunnet. Det var først da motkulturen fikk en fot innenfor døra i storsamfunnet at krav om faktiske antiautoritære samfunn og alternative livsformer kom. Med Narvesen som distributør og utsalgssted av *Gateavisa* fra 1977, så motkulturen sitt inntog i storsamfunnet. Nora Ahlberg forteller samtidig i sin avhandling at *Gateavisa* i denne tiden ble preget av en ny generasjons motkultur, hvor avisa ble mer pønkete og lignet mer på det amerikanske satire- og tegneseriebladet *Mad*.¹²³ Pønkerbevegelsen kom, gamle motkulturister forvant inn i det etablerte kulturlivet, og en ny generasjon trådte fram.

¹¹⁸ Aasmund Haugen. *Oss menneskeforaktere i mellom*. Sivle forlag: Oslo, 1977: 151
Klassekampen. ”Politiangrepet mot Hammersborg: ”Det verste jeg har sett siden horden under krigen”
23.11.1976: 14

¹¹⁹ Aasmund Haugen. *Oss menneskeforaktere i mellom*: 151

¹²⁰ Aasmund Haugen. *Oss menneskeforaktere i mellom*: 150

¹²¹ *Aftenposten*. (Morgenutgave) 03.05.1976: 3

¹²² Knut Houge. *Har vi en framtid?: en bok om UNG MOB, gatebarn, opprør og oppkjøp*. Oslo: Gyldendal, 1982: 18. Arnfinn Albertsen. ”I øyeblikkets harme” *VG*. 25.05.1981: 18

¹²³ Ahlberg. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978*: 166.

Over i 1978 skulle dessuten det nye ”ungdomsopprøret” komme til Norge og Oslo, med opptøyene natt til 1. mai som tradisjonelt gjentok seg årlig fram til 1984. Resultatet ble mange aksjoner og okkupasjonsforsøk, både for å bevare fult beboelige hus, men også eksempler hvor ungdom ønsker å ta saken i egne hender og lage aktivitetshus for ungdom. De fleste mislyktes.

Noen av eksemplene på dette er ungdommen på Grünerløkka som okkuperte i Markveien, Økern/Risløkka-okkupantene og okkupasjonen i Smålensgata 14 på Vålerenga. Huset som skulle rives i Markveien 41 ble okkupert 29. mars, men ble møtt av et brutalt politi som resulterte i harde sammenstøter og rivningen startet lørdag 23. april 1977.¹²⁴ Smålensgata 14 som hadde vært okkupert av Vålerenga Vel siden 14. august 1977 fikk samme skjebne tross at både okkupanter og beboerne satte seg motvergs, og at flertallet i bystyret i Oslo var imot rivningen.¹²⁵ 7. desember ble de siste okkupantene ledet ut av huset og rivningsarbeidet kunne fortsette.¹²⁶ For ungdom på Økern og Risløkka var det i 1977 6 år siden den gamle ungdomsklubben brant ned.¹²⁷ Etter å i flere år ha måttet bli henvist til gata som fritidssted okkuperte de derfor først et hus, som ble revet, etterfulgt av en låve, men da den skulle vise seg å være for dårlig for ungdomshus okkuperte de et tredje hus, i Økernveien 115.¹²⁸ Mandag 7. november ble huset i Økernveien 115 satt fyr på og politiet utførte en razzia mot huset og beslagla blant annet underskriftslistor og fotografier fra aksjonsformannen.¹²⁹ Etter brannen var slukket måtte politiet bli presset til å gi sakene tilbake, da et oppmøte på noen hundre demonstrerte utenfor Økern politistasjon.¹³⁰

Ungdom i Oslo hadde fått nok. Spirene til det som ble natt til 1. mai opptøyene i Oslo var disse gruppenes misnøye med politiet og andre personers brutale fremgangsmåte og overgrep mot ungdommen. En radikalisering av ungdommen hadde funnet sted som følge av Hammersborg-aksjonen året før, og Oslo-ungdommen begynte nå å organisere seg. I 1. mai 1977 skulle flere av disse markere sin motstand mot kommunen og politiet. Mange av disse gruppene var nemlig representert i det AKP(m-l)-dominerte Faglig 1.mai-front-toget dette året under hovedparolen ”Kamp mot politivold!”¹³¹ MI-rørsla representerte på mange måter det motsatte av det Hjelmsgate og *Gateavisa* gjorde, selv om de begge kan sies å springe ut

¹²⁴ *Klassekampen*. ”Politiet i planlagt rivningsaksjon – demonstrasjon på Grünerløkka tysdag”. 25.04.1977: 9.

¹²⁵ *Klassekampen*. ”Flertall mot riving av Smålensgate 14 i Oslo bystyre”. 30.09.1977: 8.

¹²⁶ Steinar Nielsen. ”Fredelig skjebnetime for Smålensgaten 14”. *Klassekampen*. 07.12.1977: 2

¹²⁷ *Klassekampen* 31.10.1977.

¹²⁸ Røde Garde, nr. 11, 1977: 8.

¹²⁹ *Klassekampen* 07.11.1977.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Løpeseddel 1. mai front 1977.

fra ungdomsbevegelsene på 1960-tallet. De snakket dessuten to forskjellige språk: Ml-erne snakket et konstruert arbeiderspråk, mens det i *Gateavisa*, Slottsparken-miljøet, og blant forsøks gymnasiaster, husokkupanter og pønkere rådet en ”freakerterminologi”, en egen teatralisk sosiolekt. Begge virker like påtatte og konstruerte med dagens øyne, men var i samtiden et uttrykk for hvor man hørte hjemme, i en tid hvor gruppetilhørigheten var klarere og mer avgjørende. Felles for dem er deres idealistiske impulser, med et ønske om å skape noe annet og gjøre verden til et bedre sted.

Å stå i spissen for ungdommen og styrke den marxist-leninistiske ledelsen av ungdommen skulle særlig fra 1977 bli en viktig kampsak for AKP(m-l). I det interne medlemsbladet til partiet, *Tjen Folket* for juli 1977, heter det at ”vi kommunister kan ikke stille oss passivt på sidelinja og bare støtte den spontane kamp ungdomsmassene reiser. Vi må stille oss i spissen for denne kampen og utløse de enorme krefter som finnes i ungdommen.”¹³² I august nummeret slås det fast at forbedringen av ungdomspolitikken skulle være hovedoppgaven for partiet helt fram til sommer 1978.¹³³ Men å tiltrekke seg ungdom ved å snakke om uforståelige begreper som ”proletariatets diktatur” inn mot 80-tallet, satt nok ikke i gang et utbrudd av positive vibrasjoner blant de unge. De var på leting etter et alternativ, men kommunismen som den eneste ”riktige tanken” lokket nok ikke som den gjorde for ”Sekstiåttene”.

1980-åra skulle derfor preges mer av gatekamp og direkte aksjoner framfor partipolitikk og ideologi. 1980-åras ungdommen var rotløs. Om det var noe form for ideologi var det ikke mye annet enn et sterkt hat mot politi og all form for autoritet. Den typiske AKP-er hadde i 1975 vært 25 år, i 1980 skulle dette gjennomsnittet øke til 29 år.¹³⁴ Partiet var på vei til å bli en gammel, selvopptatt gubbe, som hadde ”tenkt de tankene han har tenkt å tenke her i livet”.¹³⁵ Det var ikke enkelt å verve ungdom som ikke så ut som en selv, uansett hvor flinke den norsk ml-rørsla hadde vært til å anvende ml-tenkning på mange områder i Norge. I tillegg hadde partiets offisielle linje vært å ta avstand fra rockemusikk og populærmusikk. Sæmund Fiskvik, leder i plateselskapet MAI, uttalte så sent som i 1977 at partiets hovedlinje mot rocken var å bekjempe den, og at ”musikken skal tjene som våpen i kampen mot imperialismen og for den sosialistiske revolusjon.”¹³⁶ Rock ble sett på som uttrykk for amerikanisert populærkultur, imperialisme og kapitalisme, AKP (m-l) ville heller satse på

¹³² *Tjen Folket*, juli 1977: 9

¹³³ *Tjen Folket*, august 1977: 1

¹³⁴ Pål Steigan. *På den himmelske freds plass: om ml-bevegelsen i Norge*. Aschehoug: Oslo, 1985: 241

¹³⁵ Steigan. *På den himmelske freds plass: om ml-bevegelsen i Norge*: 63

¹³⁶ Røde Garde, nr. 1, 1977: 20-21.

mer ”folkelige” musikkformer, med politisk korrekt norsk bondekultur som inspirasjon. Men ungdommen hadde forandret seg, likte annen musikk, hadde andre interesser og uttrykk, og tok avstand fra det meste som kunne kalles organisert politikk. Kina og kulturrevolusjonen sto ikke lenger for utopien om et bedre og annerledes samfunn som den hadde gjort under studentopprøret. Romantisert bondekultur og draget mot et enklere liv skapte ikke tenninger blant ungdommen, det hadde selv kollektivistene på Karlsøy innsett i 1977, da de siste forlot øya og kollektivene gikk inn i historien.¹³⁷

Av den grunn var representanter for partiet raskt på plass utover 1977 hvor enn ungdom kunne verves til revolusjon. Rocken og pønnen/New Wave skulle også fra 1978 få økt sin status innad i partiet, hvor plateselskapet MAI samme året i samarbeid med folkrock-gruppa Veslefrikk, begynte å utarbeide en plan om å engasjere ungdom de ikke lenger hadde grep om.¹³⁸ Dette resulterte i ”ungdomsrock” som prøvde å nå direkte ut til datidens ungdom, med låter som ”Vi mener ikke i morra, vi mener i dag” fra 1978, som handlet om opptøyene natt til 1. mai i Slottsparken.¹³⁹

En av de gruppene ml-erne var hurtig på plass for å nå ut til, og som var representert i 1. mai-toget i 1977, var drabantungdom fra Stovner. Siden Stovner-senteret sto ferdig oppstilt i desember 1975 hadde ungdomsgrupper begynt å disponere sin fritid med å henge på senteret. Dette utviklet seg til en kamp mellom ungdommen og vaktkorpset på senteret. I 1977 hadde ungdom, med støtte fra foresatte og andre beboere på Stovner, sett seg lei på senterets private vaktkorps og deres ”fascistiske metoder” mot ungdommen.¹⁴⁰ I 1977 snakket *Røde Garde*, Rød Ungdoms offentlige avis, med åtte av ungdommene på Stovner-senteret, som forteller om flere tilfeller hvor ungdom har blitt slått, skutt med gasspistol og satt i håndjern, for så å bli taua ned til Økern politistasjon.¹⁴¹ Da hadde overgrepene vært kjent lenge, men først nå hadde ungdom reagert med å gå til anmeldelse. En gutt hadde blant annet måtte dra på sykehuset etter å ha blitt skutt i ansiktet med gasspistol på nært hold.¹⁴² I januar 1977 måtte en annen 17 år gammel gutt til øyespesialist på Ullevål etter hard medfart på bakrommet på senteret.¹⁴³ Som for mange i drabantbyene i landet hadde Stovnerungdommen mangel på steder å oppholde seg. Foruten diskotek på tirsdager og

¹³⁷ Førland og Korsvik (red.). 1968: *Opprør og motkultur på norsk*: 114.

¹³⁸ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 87

¹³⁹ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 87-88

¹⁴⁰ *Røde Garde*, nr. 2, 1977: 10.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ ”Privat borgervern med håndjern og gasspistol mot Stovner-ungdommen”. *Klassekampen* 01.02.1977: 8.

torsdager, var det bare aktivitetstilbud som sportsklubber.¹⁴⁴ Derfor var det ikke så mange andre steder å gå enn på senteret eller på T-banestasjonene for å søke ly en kald vinterkveld. 2. februar 1977 arrangerte derfor ungdommen på Stovner demonstrasjon på senteret.¹⁴⁵ Med en oppslutning på rundt 100 ungdom og voksne krevde de slutt på vaktene og politiets vold og terror, samt et krav om kommunale klubbvirksomheter for ungdommen.¹⁴⁶ Dagen etter demonstrasjonen hadde politiet økt sitt nærvær på senteret med to patruljebiler stående utenfor, og kiosken, som vanligvis stengte kl. 22, ble stengt 3 timer tidligere ”på grunn av opptøyer”.¹⁴⁷ Dagen etter var igjen ungdommen tilbake for å demonstrere for et sted å være.

Demonstrasjonene på Stovner-senteret startet som lokale og generelle demonstrasjoner fra ungdom uten noe bestemt politisk tilhørighet, men ble utover våren delvis tatt over av AKP og Rød Ungdom som blant annet laget eget lokallag i Groruddalen, og forsøkte å organisere ungdom under paroler ”til forsvar for demokratiske rettigheter” på senteret.¹⁴⁸ Partiet skulle føre en ”revolusjonær ungdomspolitik” for å mobilisere breie ungdomsmasser i kamp. ”Hovedproblemet nå er ikke innrettinga på arbeiderklassen. Det er å ”gjenoppdage” ungdomsmassene, spesielt ungdomsgruppene mellom 12 og 20 år, og å rette arbeidet vårt inn på å vinne dem for revolusjonen” heter det i *Tjen Folket*.¹⁴⁹ Derfor skal representanter fra Stovnerungdommen *Røde Garde* snakket med ha gått i 1. mai-toget samme år under hovedparolen til Faglig 1.mai-front: Kamp mot politivold!¹⁵⁰ Her fikk de selskap av annen Osloungdom som følte seg trakassert og terrorisert av politi og ordensmaktene.

1. mai-toget i 1977 gjestet i tillegg til Stovnerungdommen en stor T-bane-seksjon. T-baneungdommen, som ble jaget fra stasjonen og banket opp så fort de oppholdt seg i undergrunnen, hadde som drabantungdommen på Stovner få steder å være og sett seg lei på ordensmaktens utstrakte voldsbruk. ”T-baneungdommen krever: Vekk med ”Fleskenakken”” var en av parolene som ble vektlagt i løpeseddelen til Faglig 1. mai-front for året.¹⁵¹ ”Fleskenakken” var økenavnet på en myteomspunnen politimann med tilhold på Grønland politistasjon som på 70-tallet var beryktet for å være usedvanlig hardhendt mot ungdom som ravet rundt på Grønland T-banestasjon. ”Fleskenakken” skal blant annet ha vært kjent for å få to underordnede til å holde ungdommen fast mens han slo dem med en våt

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Røde Garde, nr. 2, 1977: 10.

¹⁴⁶ ”Nå er Stovner-ungdommen forbanna”. *Klassekampen* 08.02.1977 :9

¹⁴⁷ Røde Garde, nr. 2, 1977: 11.

¹⁴⁸ Trygve Mathiesen. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*: 62.

¹⁴⁹ *Tjen Folket*, oktober 1977: 2.

¹⁵⁰ Røde Garde, nr. 3, 1977: 10

¹⁵¹ Pdf-arkivet. ”Faglig 1. mai-front, politivold.” *pdf-arkivet.no*. april 2012.
URL: http://www.pdf-arkivet.no/1mai/1977_fff_politivold.PDF

skurefille i ansiktet.¹⁵² Andre metoder som ble brukt mot ungdommen var å kle dem inn i skumgummitrøyer for så å slå løs med batonger.¹⁵³ Da slapp de i hvert fall å komme hjem med synlige blåmerker over hele kroppen.

Torsdag 21. april, 10 dager før 1.mai-toget, kom det store gjennombruddet for kampen mot politivold fra T-baneungdommen. Da ble det avholdt en lovlig demonstrasjon mot politivold arrangert av nettopp Faglig 1.mai-front, før det tilsammen var over 200 ungdom som lenket seg sammen og, under slagordene ”Kamp mot politivold!” og ”Vekk med Fleskenakken!”, marsjerte til Bekkegata politistasjon på Grønland.¹⁵⁴ Kort tid etter ankomst ved politistasjonen ble de omringet av 12-15 politibiler. Det hele så ut til å løse seg opp før det brøt ut en konflikt. Derimot var det ikke ungdom eller politiet som utløste provokasjonen, men en naziprovokatør som kastet en tåregassgranat inn i folkemengden i det demonstrasjonstoget var i ferd med å bli oppløst.¹⁵⁵ Nazistene hadde til slutt klart å provosere ungdommen tilstrekkelig nok til at det utviklet seg til basketak mellom ungdommen og nazistene. Ved å egge opp til bråk og fotografere de som deltok i demonstrasjonen gikk nazistene og ungdommen til kamp mot hverandre, hvor politiet i følge *Røde Garde* gikk inn på nazistenes side.¹⁵⁶ Resultatet ble seks arresterte ungdommer, hvorav én fikk 14-dagers varetekt for vold mot tjenestemann etter å ha slått av politilua på en av politibetjentene.¹⁵⁷ Nazistene skal ha fått gå. Sannsynlig forhindre hendelsen utførelsen av arbeidet til politimannen og ble ansett som såpass krenkende adferd at avgjørelsen ikke nødvendigvis var så overraskende som det RU-erne ga uttrykk for. Likevel provoserte arrestasjonene fram flere aksjoner.

Som reaksjon på de arresterte under aksjonen ved Bekkegata politistasjon samlet ca. 300 mennesker seg utenfor fengselet på Bekkegata klokken 01:00 natt til søndag 24. april med krav om å få løslatt de arresterte. Rød Front hadde hatt kveldsmøte i Det Norske Studentersamfund (DNS), så mange av de oppmøtte var kapret herfra. Omtrentlig samme folkemengde møtte opp til tilsvarende aksjon den 28. april, og da klarte demonstrantene å stenge for portene inn til fengslet i et kvarters tid.¹⁵⁸ Resultatet ble til da en av de største

¹⁵² Røde Garde, nr. 5, 1977: 8

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ ”Ungdommens faglig 1.mai-front samla 200 på Grønland: Seks ungdommer fengsla etter demonstrasjon mot politivold.” *Klassekampen* 23.04.1977: 4-5.

¹⁵⁵ Røde Garde, nr. 5, 1977: 8

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid.

seierne for ungdommens kamp mot politivold i Oslo. Klokket 14:00 den 30. april slapp den siste arresterte ut fra fengsel, og det i siste liten, 1. mai var dagen etter.¹⁵⁹

I 5. utgave av *Røde Garde* for 1977, dekkes T-baneungdommens kamp mot politivold og kobler det sammen med fjorårets store aksjon ved Hammersborg skole ved å peke ut en felles fiende: ”Kommunepampen”. ”Det er pampene som er skyld i at tusenvis av ungdommer i Oslo ikke har noen andre steder å gjøre av seg enn på noen skarve T-banestasjoner. Det er pampene som sendte politi mot ungdommen som okkuperte Hammersborg skole.”¹⁶⁰ I den nevnte løpeseddelen for Faglig 1. mai-front for 1977 er det også forsøk på å koble ungdomskampene sammen ved at det gis uttrykk for at alle ungdom over hele Oslo står i samme situasjon: ”Ungdom på Bjølsen, Oppsal, Hammersborg osv. osv. – alle har de det til felles at de blir utsatt for den samme brutale polititerroreren.”¹⁶¹ Denne streben etter enhet og å påstå en enhet blant ungdommen kombinert med svartmalingen av tida bidro nok til økt motstand og misnøye. 1. mai-toget 1977 var på bakgrunn av dette, samt AKP og Rød Ungdom sin ivrige vervekampanje, preget av en stor T-bane-seksjon, ungdommen fra Stovner, og andre fra rundt om i Oslo som hadde samlet seg under hovedparolen ”Kamp mot politivold!”.

2.5 ”Ungdommens aksjonskomite mot politivold”

En viktig hendelse som fant sted etter T-baneungdommens demonstrasjoner i Oslo våren 1977, var stiftelsen av ”Ungdommens aksjonskomite mot politivold”. Komiteen ble etter et møte mandag 20. juni 1977 i Folkets Hus i Oslo dannet, etter at en av de initiativtagende ungdommene holdt en innledning om politiets terror og demonstrasjonene på Grønland i april.¹⁶² I *Klassekampen* sin dekning av møte får vi grep om hva komiteen skulle gjøre og hva slags paroler de skulle ha. De som veide tyngst var ”Purken ut av parken” og ”Forby Norsk Front”, tilsynelatende helt i tråd med parolene til Faglig 1.mai-front i 1977.¹⁶³ Tross at komiteens arbeid er lite dekket i annet enn *Klassekampen* og i Rød Ungdoms avis, skulle komiteen gjennom resten av året og utover 1978 utføre viktig arbeid og gi støtte som skulle

¹⁵⁹ Røde Garde, nr. 5, 1977: 8

¹⁶⁰ Røde Garde, nr. 5, 1977: 9

¹⁶¹ Pdf-arkivet. ”Faglig 1. mai-front, politivold.” *pdf-arkivet.no*. april 2012.

URL: http://www.pdf-arkivet.no/1mai/1977_fff_politivold.PDF

¹⁶² Etter T-baneaksjonene i Oslo: Ungdom danner aksjonskomite mot politivold”. *Klassekampen*. 23.06.1977: 5.

¹⁶³ Pdf-arkivet. ”Faglig 1. mai-front, politivold.” *pdf-arkivet.no*. april 2012.

URL: http://www.pdf-arkivet.no/1mai/1977_fff_politivold.PDF.

”Etter T-baneaksjonene i Oslo: Ungdom danner aksjonskomite mot politivold”. *Klassekampen*. 23.06.1977: 5.

vise seg avgjørende for ungdomsaksjonene som ledet fram til opptøyene i Slottsparken natt til 1. mai 1978. Ikke minst var det et tegn på at ungdom begynte å organisere seg.

Den 17. november 1977 skulle tre av T-banedemonstrantene fra Bekkegata-demonstrasjonene i april stilles for retten, tiltalt for legemsfornærmelse mot Hans Petter Paulsen, nazisten som hadde provosert og tatt bilder av ungdommen under T-banedemonstrasjonene på Grønland i april.¹⁶⁴ En av dem, Asgeir Sunde, var tiltalt for vold mot offentlig tjenestemann.¹⁶⁵ Det var han som hadde dultet for hardt borti en politimann så lua hadde falt av. I *Klassekampen* 22. oktober snakker Asgeir Sunde og formannen for ”Ungdommens aksjonskomite mot politivold”, Trond Nilsen, om dannelsen av komiteen, deres oppgaver, og planene framover. Her fremkommer det at det viktigste arbeidet vil bestå av å avsløre løgner om et ”snilt” politi, drive støttearbeid for de tiltalte T-baneungdommene, verve medlemmer og bygge ut lokalkomiteer.¹⁶⁶ Asgeir Sunde hadde to dager før vært i Tromsø og holdt innledende appell på et møte om politivold på Folkets Hus i byen.¹⁶⁷ I tiden fram mot rettsaken skulle det dessuten arrangeres massekonferanse og fest i Oslo. Onsdag 16. november var det derfor duket for fest på Stovner, med appeller, film og dans.¹⁶⁸ Festen fikk derimot en brå slutt da det ble avslørt at 10 av de 60-70 personene som hadde møtt opp var sivilpoliti som nektet å fjerne seg. Festen ble derfor tilsynelatende avsluttet etter at filmen *Et sted å være*, om en husokkupasjon i Bergen, hadde blitt vist, men ikke lenge etter at siste politimann hadde forlatt lokalet startet festen igjen, med appeller fra aksjonskomiteen og diverse bidrag i kampen mot politivold og aksjoner for ungdomsklubber.¹⁶⁹ Neste dag var rettsaken, og komiteen ledet et demonstrasjonstog fra Youngstorget.¹⁷⁰

Resultatet av rettsaken mot T-banedemonstrantene den 17. november ble at alle tre ble frifunnet for legemsfornærmelse på Hans Petter Paulsen, mens Asgeir Sunde ble dømt for ”ikke bevisst” vold mot tjenestemann med 21 dagers betinget fengsel og 2 års prøvetid.¹⁷¹ Komiteen skulle fortsette sitt arbeid over i det nye året og lede veien fram mot 30. april 1978 i Slottsparken.

I et senere intervju fra 1982 i *Rute 80*, navnet Rød Ungdom sin avis får etter *Røde Garde* fra 1980, møter vi ”Effy”, som var aktiv i ”Ungdommens aksjonskomite mot

¹⁶⁴ ”Tre ungdommer for retten 17. november: Reis kampen mot all politivold.” *Klassekampen*. 22.10.1977.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ *Røde Garde*, nr. 11, 1977: 5.

¹⁶⁸ ”Ungdomsfest på Stovner: Da ti politispioner sto igjen med skjegget i postkassa”. *Klassekampen* 21.11.1977.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ ”Demonstrasjon i Oslo i morgen: T-banedemonstrantene for retten.” *Klassekampen* 16.11.1977: 16.

¹⁷¹ ”To av T-banedemonstrantene frifunnet”. *Klassekampen* 19.11.1977: 8.

politivold". I 1982 blir hun presentert som medlem i Rød Ungdom og som en som "ikke [har] glemt røttene sine etter å ha vanka i parken og i Oslo sentrum hele 70-åra."¹⁷² I intervjuet blir vi orientert i situasjonen ungdom i Oslo befant seg i sent på 1970-tallet, med kampene mot "Fleskenakken", oppslutningen i 1.mai-toget i 1977, samt hennes eget arbeid i aksjonskomitéen, hvor hun gjennom hele våren 1978 jobbet med å dele ut løpesedler og organisere demonstrasjoner på T-banestasjoner, i parker og i sentrum av Oslo generelt.¹⁷³ Hun og andre fra komitéen oppholdt seg i Slottsparken 30. april 1978, og hadde gjennom dagen jobbet med å dele ut og spre løpesedler. Hun forteller sådan om oppstarten til opptøyene i parken denne kvelden. Politiet skal ha kommet ved et par anledninger for å spre folk som sto litt for nærme gardistbua ved siden av Slottet, hvor hun og 15-20 andre til slutt ble lei og sa seg motvillig til å fjerne seg.¹⁷⁴ Dette resulterte i at det troppet opp en "hær" av gardister og politifolk med mål om å spre en relativt liten gjeng ungdommer. "Det var da vi bestemte oss for å lage en demo kl. 18.00 samme kveld", forteller "Effy".¹⁷⁵

2.6 Slaget om Nisseberget 1978

Senest uken før 30. april hadde Oslo kommune gitt politiet ordre om å intensivere ryddeaksjonene i Slottsparken. Dette hadde bakgrunn i klager fra publikum, gartnere og andre som hadde sitt "daglige virke" i parken, og som følte seg sjikanert og truet av "stoffmisbrukerne".¹⁷⁶ 30. april skilte seg derfor ikke nevneverdig fra andre kvelder for ungdom i Slottsparken. I flere år hadde politiet jaget folk fra Nisseberget. "Effy" og hennes kamerater møtte på et politi med ordre om å rydde parken på lik linje som tidligere ryddeaksjoner. Denne søndagskvelden hadde derimot en liten gruppe sett seg lei på politiets utbredte hat og trakassering av ungdom som "ødelegger byens fasade".¹⁷⁷ Det var denne lille gruppen, som i følge "Effy" bestod av henne selv og representanter fra "Ungdommens aksjonskomite mot politivold", som sammen med annen ungdom de hadde klarte å samle, utgjorde ca. 40 personer.¹⁷⁸ De stilte seg motvergs, og under en stor transparent – "Kamp mot all politivold!" – tok de oppstilling i parken.¹⁷⁹

¹⁷² Oslo Rød Ungdom. Rute 80: Extraflak for Oslo, 1982: 4.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ *Aftenposten* 02.05.1978 (Aftenutgave). *VG* 02.05.1978.

¹⁷⁷ *Klassekampen* 02.05.1978.

¹⁷⁸ Oslo Rød Ungdom. Rute 80: Extraflak for Oslo, 1982: 4.

¹⁷⁹ Ibid.

I *Dagbladet*, *VG*, *Klassekampen* og *Aftenposten* sin dekning av ”slaget om Nisseberget” er alle innforståtte med at politiaksjonen ble iverksatt etter at en mindre gruppe ungdom stilte seg opp under parolen mot politivold i 18-19-tiden, og derfor forhindrede politiets ryddeaksjon. Videre utover kvelden kom det en tilstrømning av flere hundre ulike folk, noen som støttet oppunder demonstrasjonen, mens andre bar preg av å kun være skuelystne og tilfeldige forbipasserende.¹⁸⁰ I *VG* og *Dagbladet* rapporteres det om at den ulovlige demonstrasjonen trakk til seg henimot 2000 folk¹⁸¹, men selve kjernen av demonstrantene utgjorde nok ikke noe mer enn maksimalt 200 personer, bestående av et lite antall mer organisert ungdom som ”Effy”, og et større antall uorganisert park- og drabantungdom, selv om det i *Aftenposten* gis uttrykk for at ungdommen utover kvelden fikk hjelp fra ”en hardere kjerne av mer profesjonelle, politiske demonstranter.”¹⁸² Halvor Fauske sin sosiologiske undersøkelse av ungdomsopptøyene i Norge, FAFO-rapporten *Det nye ungdomsopprøret?* (1985) konkluderer med at det var ca. 70 ungdom som samlet seg under parolen mot politivold. Det samme gjorde *Klassekampen* og FAFO-rapporten til Jorunn Fryjordets fra samme år, som behandlet opptøyene i Oslo spesifikt.¹⁸³ FAFO-rapportene og avisene konkluderer også med at det på det meste var 2000 tilstede, mens politiets styrke var på rundt 50 personer med et titalls biler, hester og hunder.¹⁸⁴

Resultatet av parkslaget ble det *Dagbladet* karakteriserte som en 6 timer lang ”borgerkrig”, selv om det i avisene kun ble rapportert om 5 politifolk og et par demonstranter som måtte besøke legevakten i løpet av kvelden for mindre skader.¹⁸⁵ I alt var det 56 personer som ble innbrakt til Grønland politistasjon i løpet av natta som tok slutt ca. en time over midnatt.¹⁸⁶ Likevel må parkslaget ses som en historisk seier for demonstrerende ungdom i å ta byen tilbake. Politiet måtte gjøre vendereis uten å ha nådd sitt overordnede mål om å få sitt endelige oppgjør med parkungdommen. De ble presset nedover Karl Johansgate og ”[t]ilbake på valplassen – blant knuste flasker og utbrente søppelkasser – stod en kjerne av demonstranter og erklærte slaget om Slottsparken for vunnet.”¹⁸⁷ Habitatet i Slottsparken hadde seiret.

¹⁸⁰ *Aftenposten* 02.05.1978 (Morgenutgave). *Dagbladet* 02.05.1978.

¹⁸¹ *VG* 02.05.1978. *Dagbladet* 02.05.1978.

¹⁸² *Aftenposten* 02.05.1978 (Morgenutgave).

¹⁸³ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 19. *Klassekampen*. 02.05.1978.

¹⁸⁴ Jorunn Fryjordet. ”Natta til første mai” – en undersøkelse av opptøyene i Oslo sentrum natt til 1. mai 1978-84. Oslo: FAFO, 1985: 4. Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 27.

¹⁸⁵ *Dagbladet*. 02.05.1978: 1. *Aftenposten* (Morgenutgave). 02.05.1978: 12. *VG*. 02.05.1978: 10.

¹⁸⁶ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 27. Fryjordet. ”Natta til første mai”: 4.

¹⁸⁷ *Dagbladet*. 02.05.1978.

Selv om en seier i og med at parkungdommen hadde vunnet slaget, var ikke ”krigen” over. Demonstrasjonen og opptøyene løste ingen av problemene for ungdommen, bortsett fra at de demonstrerte og ytret motstand. I dagene etter 30. april var det faste inventaret igjen tilbake og politiet på plass for å jage dem vekk fra Nisseberget. Årene framover skulle politiet intensivere sin innsats i parken. Opptøyene i 1978 var bare begynnelsen.

2.7 Spontane eller organiserte opptøyer?

Hvor spontane var så opptøyene? Allerede onsdag 3. mai 1978 kunne man på forsiden av *VG* lese overskriften ”Parkslaget: AKP(m-l) stod bak”. *VG* hadde da snakket med 10-15 ”freakere” som hadde sitt tilholdssted i parken. De hadde blitt møtt av det som tilsynelatende var medlemmer fra AKP, som hadde delt ut løpesedler gjennom dagen og oppfordret dem til å møte opp i parken for å demonstrere mot politivold.¹⁸⁸ Om dette var ”Effy” eller andre fra Ungdommens aksjonskomite mot politivold, kan vi bare spekulere i. Vi vet heller ikke hvilken tilknytning aksjonskomiteen og ”Effy” hadde til Rød Ungdom i 1977 og 1978, men siden hun blir presentert som medlem i 1982, er det mye som tyder på at Rød Ungdom kan ha vært aktivt deltagende i komiteen. I hvert fall ble det for partiet viktig å presisere sin innsats og støtte til aksjonskomiteen. Intervjuet i *Rute 80* presenterer også derfor ”Effy”, og med henne Ungdommens aksjonskomite mot politivold, som en av ”hjernene” bak natt til 1. mai opptøyet i 1978.¹⁸⁹

AKP og Rød Ungdom sin innblanding i komiteen kan tydeliggjøres om vi ser på en av komiteens andre tidligere navngitte medlemmer, Asgeir Sunde. Sunde var også engasjert i Rød Ungdom mot slutten av 1970-tallet og hadde i 1977 blant annet vært med på en husokkupasjon på Vålerenga.¹⁹⁰ Trolig var dette okkupasjonen av Smålensgata 14 i august 1977, siden Sunde var varamann i styret til Vålerenga Vel, organisasjonen som hadde stått ansvarlige for okkupasjonen.¹⁹¹ Kanskje enda viktigere var det at han var på Rød Valgallianse sin liste i Oslo, og at han holdt appell til støtte for gitt okkupasjon den 15. august.¹⁹² Hans senere appell om politivold på Folkets Hus i Tromsø 20. oktober 1977 kan også stå som eksempel på at han tok aktivt del i den nye, revolusjonære ungdomspolitikken med å stille seg i spissen for kampene ungdomsmassene reiste. I en støtteerklæring til aksjonskomiteen i *Røde Garde* kommer det også fram at Rød Ungdom deltok aktivt i

¹⁸⁸ Inge Sørensen. ”AKP(m-l) stod bak park-slaget”. *VG*. 03.05.1978: 7

¹⁸⁹ Oslo Rød Ungdom. *Rute 80: Extraflak for Oslo*, 1982: 4.

¹⁹⁰ Henrik Vogt. ”Sliter ennå med redselen”. *Aftenposten* (Morgenutgave). 13.02.2002.: 2

¹⁹¹ *Klassekampen*. 19.08.1977: 5

¹⁹² ”RV støtter okkupasjonen på Vålerenga”. *Klassekampen*. 17.08.1977: 16

komiteen og ville fortsette med det.¹⁹³ Rød Ungdom skal dessuten ha trykket opp løpesedler som opplyste om hva som foregikk i sentrum, og delt de ut til menneskene som kom rystet ut fra kinoene og restaurantene natta 30. april.¹⁹⁴ Og hadde man tid til å trykke opp løpesedler tyder det på at demonstrasjonen til en viss grad var planlagt. I politivoldseksjonen i 1. mai toget dagen etter var det derfor i følge ”Effy” over 1000 ungdom.¹⁹⁵ Ikke rart. MI-erne hadde trolig klart å få mobilisert et godt antall flere folk som ellers ikke ville drømt om å gå i noe 1. mai-tog. Men å få folk til å gå i tog var en ting, og samle de til ”væpna revolusjon” var en annen.

Om ikke AKP og Rød Ungdom kan gis den fulle æren for opptøyene i Oslo natt til 1. mai 1978, så hadde de i hvert fall klart en finger med i spillet slik Asgeir Sunde og ”Effy” sitt arbeid gjennom ”Ungdommens aksjonskomite mot politivold” fra 1977 og fram mot 30. april 1978 viser. Den økte motstand fra ungdom fra 1977 startet som lokale og generelle demonstrasjoner uten noe bestemt politisk tilhørighet, som eksemplene om Stovnerungdommen og T-banepøblene viser, men ble utover våren 1977 delvis tatt over av AKP og Rød Ungdom. Faglig 1. mai-fronts forsøk på å organisere disse ulike demonstrasjonene og protestene blant ungdom, er med på å gi samme resultat. Jeg vil derfor argumentere for at opptøyene natt til 1. mai 1978 delvis oppstod som resultat av AKP og Rød Ungdom sitt engasjement med å prøve å organisere og nå ut til ungdom de ikke lenger hadde grep om. Selv om den tidlige motstanden blant de unge oppsto tilsynelatende på eget initiativ var det AKP og Rød Ungdom sitt arbeid med å organisere demonstrasjoner og informere om politivolden som var det avgjørende for at demonstrasjonen mot politivold 30. april 1978 oppstod. At den mer eller mindre spontant arrangerte demonstrasjonen utviklet seg til opptøyer og bråk var derimot en reaksjon fra den tilstrømmende ungdomsmassen, og ikke noe AKP eller andre politiske partier hadde kontroll over. MI-erne og andre organiserte radikale var ikke for freakerne og fri hasj, og AKP skulle dessuten med inngangen til 1980-tallet oppleve ”partikrisa”, med flere utmeldelser, hvor partiet nærmest forsvant som politisk kraft. Forløpet til opptøy hadde bygget seg opp lenge, og reaksjonen hadde utviklet seg fra politivolden som hadde pågått i flere måneder. Derfor hadde nok folk også en viss tro på at motstand var mulig.

Samtidig viser *VG* sin artikkel om at AKP stod bak slaget om Nisseberget, hvor uforståelig det hele virket på folk i samtiden. Man kunne nærmest ikke forstå at noe slikt

¹⁹³ Røde Garde, nr. 8, 1977: 12.

¹⁹⁴ Oslo Rød Ungdom. Rute 80: Extraflak for Oslo, 1982: 4.

¹⁹⁵ Ibid.

kunne skje uten en form for organisering, eller at en hardere kjerne av profesjonelle demonstranter stod bak. Man måtte ha en knagg å henge opptøyet på. Det samme kan sies om *Dagbladet* sitt umiddelbare ”nazi-stempel” på okkupantene i Skippergata i 1981. Selv om det ikke fantes en eneste nazist i Skippergata var det nærmest umulig å forstå at majoriteten av okkupantene var mer eller mindre uorganisert, upolitisk ungdom, som ikke var blitt oppmuntret til bråk og opptøyer av grupper som stod utenfor. Majoriteten av ”opprørerne” var ungdom uten noe klar tilknytning til noe politisk parti, hadde ikke vokst opp i bokhylla og ville bare ha et sted de kunne være i fred. De var de utstøtte, pøbler og de misfornøyde, uten framtidstro. Om det hadde vært AKP, Høyre eller Arbeiderpartiet hadde ingen betydning. Det som var avgjørende var at AKP var det eneste politiske partiet som ga dem støtte rundt 1978, om det så bar preg av å være mer en mulighet for å fiske i rørt vann. Men det viktigste i vår sammenheng er ikke hvorvidt ungdom hadde blitt organisert til demonstrasjon og opprør av en liten organisert, politisk kjerne, men at opptøyene 30. april 1978 førte med seg en tradisjon for opprør, som verken ml-erne eller andre organiserte radikale satte i stand eller hadde kontroll over.

2.8 Fra demonstrasjon til tradisjon: Fram mot 1981

Ungdommens aksjonskomite mot politivold fortsatte sitt arbeid etter natt til 1. mai 1978, men bortsett fra å lansere ”sommerens store mote” I *Klassekampen* 1. juni, hvor du for 30 kr kunne du få anskaffet en t-skjorte med komiteens ”Kamp mot all politivold”-merke trykket på forsiden og teksten ”trivsel uten snuten” på ryggen, hvorav inntektene skulle gå til en rockefestival senere på sommeren, var det få aktive bidrag fra komiteen som i alle fall var store nok til at det trakk til seg medias oppmerksomhet.¹⁹⁶ Året etter var det slutt.

Ungdommens aksjonskomite mot politivold ble nedlagt. Formann Trond Nilsen skriver i et debattinnlegg til *Klassekampen* 28. mai 1979 om hvorfor. Etter det store oppmøte på rundt 1000 personer under komiteens paroler i Faglig 1.mai-fronts tog, ble det stille.¹⁹⁷ I tiden etter hadde Nilsen annonsert i avisene og sendt ut 200 skriftlige innkallelser til medlemsmøte. På dette møtet møtte tre personer opp, inkludert han selv.¹⁹⁸ Det var derfor mer eller mindre formålsløst å opprettholde driften av komiteen.

I stedet var det det motkulturelle anarkistmiljøet rundt Hjelmsgate på Majorstua som var raskt ute med å nå ut til parkungdommen og tok initiativ til dannelsen av ”Fri Park”-

¹⁹⁶ ”Ungdommens aksjonskomite mot politivold” sommerens STORE mote!” *Klassekampen* 01.06.1978: 14.

¹⁹⁷ Trond Nilsen. ”Derfor blei ungdommens Aksjonskomite nedlagt”. *Klassekampen*. 28.05.1979: 9.

¹⁹⁸ Ibid.

aksjonen. Aksjonen gikk ut på å dokumentere hendelser av politivold og lage demonstrasjoner, hvor de blant annet skal ha laget et ”politivoldopprop”.¹⁹⁹ I *Dagbladet* 20. mai 1978 søkte aksjonen etter de som ble arrestert og brutalt behandlet av politiet under politiaksjonen 30. april.²⁰⁰ Seks dager senere meldte *Arbeiderbladet* at aksjonen hadde kommet med rapporten ”Slaget om Nisseberget 30. april 1978”. Rapporten skal i første omgang ha blitt trykket opp i 1000 oppslag, og presenterte hva som hadde skjedd og hvordan politiaksjonen ble utført, i tillegg til å inneholde 20 intervjuer med personer som var tilstedeværende under opptøyene.²⁰¹ ”Fri Park”-aksjonens videre arbeid er ukjent og rapporten er nok for lengst forsvunnet, men sannsynlig hadde aksjonen bidratt til viktige forutsetninger for videre hendelser og motstand.

At opptøyene ”bare var begynnelsen” var klart i Oslo. Store deler av de som deltok i opptøyene i Oslo hadde lenge blitt definert som et ”ordensproblem”. Selv om det var et nytt fenomen kunne det spores tilbake til de etablerte oppfatningene som rådet om det plenslitende ungdomsmiljøet på Nisseberget. 30. april 1978 hadde de vist motstand og seiret. Opptøyene natt til 1. kom til å handle mer om retten til fri ferdsel og å ta igjen med politiet, enn det var en kamp for ungdomshus og bolig. Opprørsnettene skulle derfor bli en symbolsk kveld for park-, drabant- og sentrumsungdom som ble jaget og slått av politiet året rundt ellers til å ”gi purken litt folkeskikk”. Forventninger om opptøyer var stor. I årene fremover skulle blant annet *VG* leie eget rom på Grand Café for å få best mulig utsikt over Karl Johan under opprørsnettene.²⁰² Det skulle bli en tradisjon.

Derfor samlet det seg i 1979 igjen en liten gruppe ungdom på samme sted til samme tid. På hjørnet mellom Fredriksgate og Karl Johansgate ble det laget bål av kommunale benker, mens andre samlet seg i nærområdet.²⁰³ Det ble ny stillingskrig og politiet hadde større opprustning og ingen planer om å gjenta fjorårets nederlag. Politistyrken i sentrum denne kvelden hadde gått fra rundt 50 i 1978 til 125 i 1979, en økning på 150%.²⁰⁴ Politiet brukte også for første gang denne kvelden tåregass mot en demonstrerende folkemengde i Oslo, selv om politiinspektør Aavatsmark året før hadde gitt uttrykk for at de skulle bringe Slottsparken under kontroll så skånsomt som mulig.²⁰⁵ I samtiden skulle dekningen av mai-

¹⁹⁹ Holm og Kvaran. *Opprør!: en bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 40.

²⁰⁰ *Dagbladet* 20.05.1978: 2.

²⁰¹ Fryjordet. ”Natta til første mai”: 4.

²⁰² *Klassekampen*. 02.05.1983.

²⁰³ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 3.

²⁰⁴ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 41.

²⁰⁵ *Stavanger Aftenblad* 02.05.1979. *Aftenposten* (Aftenutgave) 02.05.1978.

Fredrik Wandrup. ”Opptøyene i Oslo «kommer ikke snuten snart’a?»”. *Dagbladet*. 02.05.1979: 7

natta i 1979 dog bli preget av mer terroristiske aksjoner. En bombe ble kastet både natt til 1. mai og mot Faglig 1.maifronts-tog i Oslo dagen etter. Faglig 1. mai-front var raskt ute med å gi Norsk Front og nynazistene skylden for bombeangrepet, og ikke lenge etter ble 19 år gamle Petter Kristian Kyvik identifisert som gjerningsmannen, medlem av Norsk Front.²⁰⁶ Natt til, og 1. mai, ble derfor preget av Kyviks terroristiske forberedelser som ga to personer skader for livet. Thomas Wenneberg fikk kvestet leggen og mistet blant annet tre tær på høyre fot.²⁰⁷

Men natta skilte seg også fra 1978 på andre måter. Under fjorårets natt til 1. mai hadde opptøyene kommet uventet på folk, og mengden mennesker var mer eller mindre en tilfeldig ansamling av folk som var i sentrum på rett tid. I 1979 var situasjonen annerledes. I aviser som *VG* hadde man i tiden fram mot mai kunne lese om forventningene til nye opptøyer i Slottsparken, og at politiet var forberedt på nye kamper.²⁰⁸ De fleste hadde derfor en forventning om hva som ville skje. Derfor var det også rundt 1000 mennesker flere tilstede i sentrum i 1979 enn året før.²⁰⁹ En taxisjåfør fortalte til *Dagbladet* at han i løpet av kvelden ved flere tilfeller hadde kjørt ”gode borgere” ned til sentrum for å få med seg oppstyret.²¹⁰ Det var også større grad av hærverk og andre ”pøbelstreker” dette året, noe som førte til opptøyene ble bortforklart og ikke ble definert som noe annet enn et ordensproblem.²¹¹ I 1978 hadde opptøyene blitt sett ut fra politivolden og situasjonen parkungdommen var i, i 1979 ble parkmiljøet i mindre grad knyttet til opptøyet. AKP og Rød Ungdom tok også avstand dette året. Selv om de hadde uttrykt seg positivt for ungdommens problemer under fjorårets opptøy og oppfordret til demonstrasjon og opprør, tok de nå avstand fra hvordan kvelden utartet seg.

Under natt til 1. mai nettene i årene som fulgte fortsatte opptrappingen fra myndighetenes side. I 1980 ble store deler av Karl Johan vandalisert da det var mere ungdom i gatene enn noen av de tidligere ”opprørsnettene”. I *Aftenposten* og *Dagbladet* rapporteres det om flaggstenger som ble revet opp og brukt som rambukker mot butikkdører og vinduer, og flere butikkraider.²¹² Politiet hadde også satt til verks nye tiltak, med blant annet å patruljere i sentrum og parken fra tidlig ettermiddag.²¹³ Men det var opprørsnatta i 1981 det hele toppet seg.

²⁰⁶ ”Kyvik-tilståelse igår av begge attentatene”. *Aftenposten (Aftenutgave)* 09.05.1979: 1.

²⁰⁷ Morten Drivdal. ”Granaten tok tærne mine”. *VG*. 03.05.1979: 10.

²⁰⁸ Jon Magnus. ”Nye kamper i Slottsparken”. *VG*. 25.04.1979: 16.

²⁰⁹ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 41.

²¹⁰ Fredrik Wandrup. ”Kommer ikke snuten snart’a?”: 7.

²¹¹ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 36

²¹² *Dagbladet*. 02.05.1980: 9. *Aftenposten* (morgenutgave). 02.05.1980: 4

²¹³ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 47

3 Natt til første -81: Nattrock og bøteterror

Opprørsnatta natt til 1. mai 1981 skulle bli startskuddet på det som skulle bli en bølge av husokkupasjoner landet over og danne det nye senteret for anarkist- og motkulturbevegelsen i Oslo: Blitz. Det ble iverksatt tiltak som nattrock på NRK, restauranter tok tidlig kvelden og kinoene i byen bydde på ”muntre” filmer.²¹⁴ Tiltakene var ment for å holde folk borte fra opprørstanker, gata og sentrum. Innsatsen fra politiet var det heller ikke noe å si på. Etter fjorårets utfall hadde ordensmaktene fått nok. I år skulle de få slutt på de store gateslagene. Politistyrkene skal ha telt mellom 800-1000 politifolk med hester, gass, køller og skjold, som patruljerte fra ettermiddagen, og i alt 237 folk og ”potensielle bråkmakere” skal ha blitt arrestert i løpet av natta.²¹⁵ I sentrum skulle mengden gassrester ha vært så store at 1. mai-toget dagen etter hadde problemer med å gjennomføres og barn måtte bæres oppe fra gatene for å ikke puste inn gassene.²¹⁶

Resultatene av opprørsnatta 1981 førte dessuten med seg endringer i folks syn på opptredenene som utartet seg i sentrum. Det store forbruket av tåregass og politiets maktbruken fra allerede tidlig ettermiddag skapte reaksjoner i media, og folk begynte å ytre seg kritisk til politiets behandling av ungdommen. I tillegg til arrestasjonene var det tilsammen 178 ungdom som i løpet av kvelden ble ilagt bøter på 3-4000 kroner, som sammenlagt utgjorde en sum på over en halv million kroner.²¹⁷ Det var dette som skulle legge grunnlaget for dannelsen av ”Ungdomsgruppa mot bøteterror”, UngMob, som senere skulle ta initiativet til okkupasjonen av Skippergata 6/6b senere på høsten.

Fra opprørernes side hadde forberedelsene fram mot natta blant annet gått med til utformingen og spredningen av løpeseddelen ”Klæsj 81” i sentrumsområdet rundt Slottsparken og nedover Karl Johan. Denne løpeseddelen hadde kommet til og blitt utformet av ungdommer fra pønkemiljøet og aktivister fra det venstrepolitiske miljøet i Oslo. Ideer om å okkupere et hus hadde da allerede blitt diskutert av en gruppe med RU-ere på en hyttetur i tidsrommet fram mot opprørsnatta, og sammen med noen SU-ere sitt forslag om det samme, ble dette samordnet inn mot en aksjon for å okkupere et tomt hus i Oslo sentrum.²¹⁸ Denne okkupasjonen skulle finne sted 30. april 1981, men da huset som var pekt ut som mål for

²¹⁴ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 54

²¹⁵ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 54-55.

Anne Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*. Hovedoppgave i sosialantropologi. Universitetet i Oslo, 1985: 52

²¹⁶ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 41

²¹⁷ Andrea Dietrichson. ”Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak”, i *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 25, 2016: 99

²¹⁸ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 51.

okkupasjonen skulle vise seg å bli revet, sto de på bar bakke med kun en løpeseddel.²¹⁹ I et intervjuet med seksten år gamle Fridtjof Benneche fra drabantbyen Skjetten i *Klassekampen* 6. juni 1981, kommer det også fram at planene om å gjennomføre en okkupasjon allerede 30. april svant hen da det utpekte huset var blitt revet.²²⁰ Dette tyder på at planene var kjent også blant den uorganiserte ungdommen. ”Klæsj 81” redegjorde for ungdommens krav og generelle misnøye med kommunen, politiet og myndighetene. Og faktisk hadde kommunens tilsynelatende ”ungdomsfiendtlighet” blitt ytterligere synliggjort inn mot mai-natta 1981.

I Oslo kommunen hadde alvorlighetene rundt opptøyene ført til en hyppig diskusjon rundt tiltak for å forhindre og motvirke gateslag og hærverk i sentrum. I den tidligere nevnte FAFO-rapporten til Jorunn Fryjordet, vises det til brevtutvekslinger mellom kommunen og diverse medier og nyhetsformidlere, deriblant NRK, som belyser hvilken grad av alvor situasjonen ble bevilget. I et brev fra kommunen og Ungdomskontoret i Oslo datert 13. mars 1981 redegjøres det for de flere tiltakene Ungdomskontoret og Oslo kommune diskuterte, hvor blant annet Ungdomskontoret allerede i november 1980 hadde utpekt en arbeidsgruppe som skulle utarbeide og jobbe med diverse tiltak.²²¹ Fryjordets funn kan dele diskusjonen på Ungdomskontoret inn i tre hovedtiltak: Lokale arrangementer i bydelene ment for å tiltrekke seg ungdom, og derav vekk fra sentrum; gjøre Oslo sentrum så lite attraktivt og populært som mulig; og å få til samlende arrangementer som festivaler eller konserter.²²² Felles for taktikkene var tilstelninger som skulle skape attraktive alternativer, som gjorde at ungdom og folk ikke trakk til sentrum, men heller ble hjemme i lokalmiljøet eller benka foran TV-en i sitt eget hjem. Dette førte til blant annet til at det i NRK ble sendt nattrock, en fem timer lang nattlig seansene som skulle fortsette fram til 1983.

Kun avbrutt av femten minutter med Kveldsnytt gikk ”Zikk-Zakk-natt-rock” av stabelen fra klokka 21:50 og sendte opptak fra en konserten i Drammenshallen uka før, i tillegg til fjorårets ”Rock for Kampuchea”-konserter i London.²²³ Programmet kunne forføre med Åge Aleksandersen og Sambandet, Veslefrikk, Stavangerensemblen, Marquee Band og new wave-bandet DePress fra Drammenshallen, samt klipp med blant annet Queen, The Who, Elvis Costello, The Specials og Paul McCartney.²²⁴ Men at NRK skulle skape skikkelig rockestemning landet rundt i løpet av en natt, og tilfredsstillende aktivitetsbehovet til flere hundre unge mennesker til den grad at det sto som et attraktivt alternativ til en tur til sentrum,

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ *Klassekampen*. 06.06.1981.

²²¹ Fryjordet. ”Natta til første mai”: 181.

²²² Fryjordet. ”Natta til første mai”: 181-182.

²²³ Morten Stensland. ”Norsk natt-rock i stjerneklassen”. *VG*. 30.04.1981: 36.

²²⁴ Ibid.

er, og var, heller tvilsomt. Opptøyene denne natta var blitt en tradisjon for skuelystne, og et åpnert sår for miljøet av blant annet boligløse, arbeidsløse, pønkere og freakere som vanka rundt Nationaltheatret, Karl Johan og Slottsparken. Som de tre tidligere natt til 1. mai-nettene hadde belyst, var det først med politiets inngrep og voldshandlinger mot disse folkene, som egentlig ikke gjorde særlig annet enn å bare drive rundt eller sto med plakater og ropte noe, at natta utvikla seg til å bli et gateslag og opprør, og miljøet ble oppfattet som en trussel mot samfunnet. ”Espen”, som var arbeidsløs, boligløs og en del av okkupant- og pønkemiljøet, mener at denne håndteringen han og andre ble utsatt for var med på å styrke inntrykket av en felles fiende og en følelse av en felles skjebne:

[...] vi ble på en måte, selv om vi ikke tilhørte et bestemt politisk miljø eller noe sånt no, så ble vi sammensveiset veldig mye på grunn av måten vi ble behandlet på av storsamfunnet, representert ved politiet og andre myndigheter [...] pluss det at vi var på måte den økonomiske underklassen. Unge, boligløse, arbeiderklasse. Og det var mange av oss, det var mange hundre. [...] det var nok at to av oss stoppet på gata på et gatehjørnet og snakket sammen, så kunne vi risikere at politiet kom bort og sa dere ... dere må bort, fjerne dere herfra. Og det skjedde hele tiden. [...]Altså vi var målskive på grunn av hvordan vi så ut og det var det de gikk etter.²²⁵

For selv om den gjengse ungdom kanskje fant interesse av å se Freddie Mercury eller Roger Daltrey rocke løs på allmennkringkastinga(!), så var det for enkelte blitt en viktig symbolsk motstand å oppholde seg i sentrum disse nettene. Det at det i tillegg var Ungdomskontoret, ungdomsseksjonen i kommunen, som arrangerte nattrock i samarbeid med NRK tydeliggjorde bare ytterligere hvor lite storsamfunnet forsto ”ungdommen”. Dette var å bruke ungdommens musikk som et pasifiserende tiltak *mot* ungdommen. ”Nikko” uttrykker det slik: ”Oslo kommune og Herman von der Lippe, han var ungdomssjef og sto for blant annet den rock natt til 1. mai. Det var jo ungdomsseksjonen i kommunen som arrangerte i samarbeid med NRK, ikke sant, kan du tenke deg noe verre?”²²⁶ ”Nikko” endte i arresten etter natta, og hadde nok noe naivt latt seg intervju av det han trodde var folk fra fjernsynet:

Også husker jeg det var et TV-team som, TV-opptak, også tenkte jeg faen dette var jo morsomt. Og der var det jo søt dame da som stoppa oss og ”hei, hei har du tid til et øyeblikk, til et lite intervju”, hadde jo ikke vett til å spørre hvem dette her var, og det viste seg at dette var jo purken ikke sant (bank i bordet og latter)! Jævlig frekt, ikke sant. Legitimerte seg ikke eller noen ting. Så de fikk jo en del på oss der da.²²⁷

Et alternativt tiltak, hvor blant annet ”Aksjonen for rockelokaler i Oslo” og ”Folkeaksjonen mot hasj” hadde vært aktive, var å få i gang en konsert på Chateau Neuf. I et intervju med

²²⁵”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

²²⁶ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²²⁷ Ibid.

Arild Rønsen og Kristin Halvorsen, representanter for de to gruppene, redegjøres det for deres ønske om å få i gang en konsert med blant annet DePress som også spilte på Nattrock-sendingen på TV.²²⁸ Konserten skulle trekke ungdom vekk fra Karl Johan men fikk ikke bevilgning av politiet i frykt for mere hærverk og bråk.

Med unntak av nattrock-programmet på NRK gikk de andre mottiltakene i planene fra Ungdomskontoret og kommunen ut på: Oppfordringer til sentrumskinoene om å sette opp ”fredelige”-programmer, mens populære filmene med størst publikumsappell skulle tilbys ved de lokale bydelskinoene; Restauranter og diskoteker skulle ta tidlig kvelden, stenge kranene eller velge å holde stengt; og ordfører Albert Nordengen sendte brev til pressen om å unngå forventningsskapende fremstillinger om opptøyer på forhånd.²²⁹ I tillegg var ti representanter fra Ungdomskontoret ute på feltarbeid natt til 1. mai 1981. Deres erfaringer ble oppsummert i et brev fra Ungdomskontoret, signert von der Lippe og Haaland, til Sosialrådmannen 3. juni 1981, og ga uttrykk for at: ”de mest belastede ungdomsgrupper i bydelene dro ikke til sentrum; de sentrumssøkende var gjennomgående ”etablert” ungdom; nattrocken har vært alternativ til sentrumsbesøk for flere ungdomsgrupper feltarbeiderne har hatt kontakt med.”²³⁰

I sin oppsummering av hva tiltakene resulterte i, konkluderer Ungdomskontoret med at ”urolighetene natt til 1. mai [forløp] langt mindre dramatisk i år enn tidligere år”, og roser politiets innsats, NRKs arbeidsvilje og tiltakene iverksatt fra kommunen.²³¹ Fryjordet peker forøvrig på et viktig poeng, da hun påpeker at feltarbeiderne fra Ungdomskontoret også vektlegger at de mer ”forekomne ungdommene” ikke dro til sentrum i frykt for å bli innbrakt av politiet.²³²

Fra politiets side hadde det heller ikke vært mangel på innsats for å bryte opp alt som kunne lede til en ansamling av folk i sentrum. Politiet hadde fra tidlig ettermiddag patruljert i gatene, og forhåndsarrestert på den måten 100 ”potensielle bråkmakere” og folk som drakk på offentlig sted.²³³ Selv ute i i drabantbyene og de ytre delene av sentrum hadde politiet patruljert, og i løpet av formiddagen anholdt et stort antall ungdommer som sto i grupper og drakk øl.²³⁴ Politistyrken satt inn hadde også økt markant fra fjoråret. I 1980 var det 160 polititjenestemenn utsendt, mens det i 1981 var 800, hvordan 320 var elever fra

²²⁸ *Klassekampen*. 24.04.1981.

²²⁹ Fryjordet. ”Natta til første mai”: 182.

²³⁰ Fryjordet. ”Natta til første mai”: 183.

²³¹ Ibid.

²³² Ibid.

²³³ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 54.

²³⁴ *Dagbladet*. 02.05.1981: 8

Politiskolen.²³⁵ Dette utgjorde 58,1 % av Oslopolitiets totale styrke og var det største politioppbudet i Norge etter andre verdenskrig.

Det endelige resultatet av ”natta”, som *Aftenposten*, *Dagbladet*, *VG* og *Klassekampen* stort sett var enige om tok slutt ved 01:30-tiden, var 237 innbrakt av politiet og 178 bøtelagt med høye bøter på 2000-5000 kroner.²³⁶ Bøtene utgjorde en samlet verdi på over en halv million kroner. For mange var dette et beløp som var vanskelig å dekke, iallfall som ung, arbeidsløs og boligløs. Tallene på de arresterte og bøtelagte burde ha vært indikatorer på at natta hadde vært den hittil mest dramatiske, men som Ungdomskontoret og kommunen hadde konkludert med var ikke uroen like dramatisk som i fjor. Det store antallet må heller tolkes, som FAFO-rapportene vektlegger, som et uttrykk for politiets nye tilnærminger til opptøyene. Med forhåndsarrestasjoner og en økning på 400% av politi satt inn denne dagen, var det både et større tidsrom og en større kapasitet til å arrestere og bøtelegge. Dette betydde ikke at opptøyene var mer omfattende. Hvem de arresterte og bøtelagte var forteller oss derfor heller ikke noe særlig om hvilken tilknytning de hadde til opptøyene eller miljøet som skulle vokse fram rundt UngMob og Skippergata. Riktig nok var to av de som hadde delt ut Klæsj 81-løpeseddelen blant de bøtelagte, og brorparten, hele 76%, av de arresterte var mellom 14 og 24 år, herav 54% under 20 år, men dette sier ikke annet enn at de fleste var unge.²³⁷ Men det handlet ikke om det var ungdom fra Nisseberg-miljøet som gikk sammen for å si at nok er nok og at det var dette miljøet som var utgangspunktet for opptøyene, men mer om at enkelte gikk sammen om å organisere ulike ungdomsgrupper i Oslo, og ga støtte til de bøtelagte og arresterte. At Nisseberget ble symbolet på ungdommens kamp om å oppholde seg i sentrum handlet mer om at det var her opptøyene, kampene og største delen av bøtelegginga hadde funnet sted, og fikk sådan en symbolsk verdi. Det var også her ”Ungdomsgruppa mot bøteterror” skulle ha sin offisielle dannelse under pressekonferansen 11. juni.

3.1 Bøteterrorgruppa, Rønbeck og ungdomspolitikken

Torsdag 11. juni var det duket for pressekonferanse på Nisseberget, samme sted som demonstrasjonen mot politivold i 1978 hadde utviklet seg til årlige opptøyer for nå fjerde år på rad. Antallet som var del av konferansen er det kun *Dagbladet* og *Klassekampen* som hentyder, hvor det var 8-10 stykk som ble presentert som talsmenn og representanter for gruppa, blant annet Gunnar Stensen, Anders Austskog, Ellen Møller, Fridtjof Benneche, Nini

²³⁵ Fryjordet. ”Natta til første mai”: 18

²³⁶ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 52. Houge. *Har vi en framtid?*: 15

²³⁷ Fauske. *Det nye ungdomsopprøret?*: 100. Houge. *Har vi en framtid?*: 15.

Stoltenberg og Benedikte Wedset, hvor de tre siste var blitt intervjuet i *Klassekampen* uka før.²³⁸ Uka før hadde også Knut Houge (SU) latt seg intervjuet i *Dagbladet*. Han presenterer seg som tilhørende gruppa, og som en av de som var med på å lage og dele ut ”Klæsj 81”.²³⁹ I deknningen av konferansen karakteriserte de seg selv som ”[...] bare en gruppe som vil støtte de bøtelagte, og som ønsker å komme i kontakt med flest mulig av dem.”²⁴⁰ Ellers så kunne *Dagbladet* beskrive tilskuerne og kulissene som ”et farverikt punkeskue med mye kort hår og nagler og skinnjakker [...] andre ungdomsgrupper, ridende politi, svarte-marja og det man kaller nysgjerrig ”sivil-snut””.²⁴¹

I forkant av konferansen hadde Sissel Rønbeck (AP), daværende Forbruker- og administrasjonsminister, den 15. mai gitt sin uttalelse om opptøyene og bråkmakerne etter natt til 1. mai gjennom et intervju i *Arbeiderbladet*. Hun skal ha gått igjennom politiets lister over arresterte og ga opptøyene karakteristikk som ”de ressursvakes ungdomsopprør”.²⁴² Dette skapte debatt og rom for å tolke politiets fremtreden med annet enn ros, og deltagerne som mer enn bråkmakere. Med Rønbeck kunne opptøyene i større grad ses som et sosialt problem i stede for kun som et ordensproblem.

Derfor ble nettopp Rønbeck utfordret av UngMob til å legge handling bak ordene i sine uttalelser for ungdommens sak. På pressekonferansen ble det redegjort for politiets arrestasjoner av ”mulige bråkmakere” allerede fra tidlig ettermiddag, bøtelegginga og planene om en konsert til inntekt for de bøtelagte og arresterte, hvor Rønbeck ble oppfordret til å møte opp og holde en appell.²⁴³ Det ble også gjort rede for arbeidsløsheten, boligmangelen og behovet for ungdomshus på Nisseberget denne dagen.²⁴⁴ Pengene skulle gå til rettshjelp og materiale omkring protestene, ”betaler vi bøtene betyr jo det samme som at vi godtar overgrepene”.²⁴⁵ Konserten ble holdt på ”Expressen” ved Jernbanetorget 18. juni, hvor Rønbeck delte scene med Betong Hysteria, The Cut, Kjøtt og Babij Jar, band tilknyttet new wave- og pønkemiljøet i Oslo på 80-tallet.²⁴⁶ Tross motbør og tvil blant publikum i salen lovet Rønbeck å komme med konkrete tiltak for steder å være, bo og jobbe for ungdom, og allerede senere neste måned dro hun på ”studietur i ungdomsopprør”, til Århus, London,

²³⁸ *Klassekampen*. 12.06.1981. *Dagbladet*. 12.06.1981. *Klassekampen*. 06.06.1981.

²³⁹ Sissel Benneche Osvold. ”Ungdomsaksjon for de bøtelagte”. *Dagbladet*. 06.06.1981: 19.

²⁴⁰ *Dagbladet*. 12.06.1981.

²⁴¹ Ibid.

²⁴² *Arbeiderbladet*. 15.05.1981

²⁴³ *Klassekampen*. 12.06.1981

²⁴⁴ Andrea Dietrichson. ”Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak”: 99.

²⁴⁵ *Klassekampen*. 06.06.1981.

²⁴⁶ *Klassekampen*. 17.06.1981

Paris, Rotterdam og Amsterdam.²⁴⁷ I Århus ble hun inspirert av det samme prosjektet som ORK og AKKS. Resultatet kom i form av ”Rønbeck-planen” i august. En aksjonsplan for barn og unge som tok sikte på å gi hjelp til utsatt ungdom i form av økt støtte til fritidsklubber, arbeidsprosjekter og boligprosjekter for ungdom.²⁴⁸ 220 millioner skulle gis til ungdomsarbeid de neste fire årene, og innebar blant annet at Oslo og Tromsø skulle være forsøksbyer for å bygge ut ”allaktivitetssenter”, døpt ”ALLAKS”.²⁴⁹

3.2 ”Opprørsrock mot valghysteriet!”

I september, 3 måneder etter konserten på Expressen, var det klart for ny konsert og støtte til de bøtelagte. Etter konserten 18. juni skal det i følge et intervju med Knut Houge ha funnet sted et allmannamøte i Tøyenparken 22. juni, hvor veien videre ble planlagt.²⁵⁰ Og i løpet av sommeren hadde nok flere sluttet seg til UngMob, iallfall hadde de fram mot høsten og valget, jobbet med å lage løpesedler og spre informasjon på ryktebørsen.²⁵¹ Min informant, ”Espen”, som kom inn i UngMob litt fra siden utover høsten 1981, men hadde erfaringer med å bo okkupert og var en av de som fikk ferten av ryktene som allerede gikk på byen denne høsten:

[...] gikk rykter på by'n om at det skulle bli en stor okkupasjon og at de ønsket at vi som på en måte var vant til å okkupere skulle være med og hjelpe til med det. Vi gikk på møtet og fikk forståelse av at det her dreide seg om at de ville lage et selvstyrt ungdomsaktivitetshus og at de skulle ta en stor bygård i sentrum ... og for å gjennomføre den okkupasjonen trengtes da at flest mulig stilte opp på en gitt dato på et bestemt sted i Oslo, og ble med for å okkupere huset.²⁵²

Media hadde også i løpet av sommeren for alvor begynt å vie stor plass til reportasjer om ungdom, deres framtidsutsikter, arbeidsløshet og opptøyene ute i Europa. Aviser som *Aftenposten* og *Dagbladet* frambrakte egne serier viet til det som skjedde, med navn som ”Ungdom i opprør” og ”Tapernes opprør”.²⁵³ Dette, tatt i betraktning av Rønbecks håndsrekning til ”uorganisert ungdom”, var nok viktige forutsetninger for at UngMob var under oppseiling høsten 1981. Tankene om å okkupere hadde nok også begynt å bli mer

²⁴⁷ Fryjordet. ”Natta til første mai”: 18.

²⁴⁸ Jan Ø. Helgesen. ”Et kjempeløft for ungdom”. *Arbeiderbladet*. 26.08.1981: 10.

²⁴⁹ Ibid.

Hallvard Tjelmeland. ”Den moderne ungdom mellom sjølutfalding og gruppekonformisme.” I *Ottar. Populærvitenskapelig tidsskrift fra Tromsø Museum*. nr.205, 1995: 50.

²⁵⁰ *Aftenposten*. 19.06.1981.

²⁵¹ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²⁵² ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

²⁵³ Fryjordet. ”Natta til første mai”: 19.

aktuelt, da avisene rapporterte om okkuperende ungdom i Zürich, Amsterdam og Vest-Berlin, og da personer i miljøet allerede hadde erfaringer med å okkupere.

Det var blitt lørdag 12. september og i den fullstappede Samfunnssalen på Arbeidersamfunnets Hus hadde rundt 1000 mennesker samlet seg til ”Opprørsrock mot Valghysteri”.²⁵⁴ Både Sissel Rønbeck og Albert Nordengen var nå blitt invitert for å gi sin respons på ungdommens misnøye representert av UngMob. Etiketten og datoen for arrangementet var ikke tilfeldig, den 14. september var det valg. ”[...] noe av poenget her var også at vi skulle slå til før valget da. For liksom å vise finger’n til politikerne. Så vi fikk jo litt sånn tidspress husker jeg.”²⁵⁵ Rønbeck kommer, mens Nordengen ga uttrykkelig beskjed om at han kun ønsket å snakke med ungdommen på sitt eget kontor.²⁵⁶

Hvordan arrangementet forløp seg er best dekket av *Gateavisa*, som på to dobbeltsider gjengir hendelsesforløpet i Samfunnssalen denne kvelden, hvor blant annet talen til Rønbeck er gjengitt i sin helhet. Samtlige av avisene har i deknningen av arrangementet lagt fokus på den behandlingen Rønbeck fikk, med overskrifter som ”Sissel Rønbeck mobbet til tårer” i *Dagbladet*, men ikke helt uten grunn:

[...] det var jo utrolig tøft av henne å komme og stå der på scenen. Og de sto jo der forrest, sånn pønkere og sånn, med hanekam og greier. Og liksom ”fuck off”-tegn og spøtta og heira veit du. Så det tror jeg er den verste behandlingen (latter) en norsk statsråd har fått noen gang i Norgeshistorien.²⁵⁷

Med en nylonstrømpe tredd over hodet kom konferansieren inn på scenen. Det var Einar Braathen, SU-er med verv i Norsk Studentunion, nå den som ledet møtet og pøblene.²⁵⁸ Etter å ha vært ansvarlig for SUs Rock mot Rasisme-turne i Norge i 1979, hvor Braathen blant annet hadde vært på tur til Storbritannia og fått kontakt med okkupert- og pønkemiljøet i Brixton sammen med turneens ”roadmanager” Sverre Knudsen (TAV, The Aller Værste), som forøvrig spilte på arrangementet denne kvelden, hadde han i juni 1981 med DePress, Kjøtt og TAV vært på en Polen-turné gjennom organisasjonen ”Ungkultur Norge-Polen” til støtte for den nystartede fagbevegelsen Solidaritet.²⁵⁹ ”Nikko” var òg blant dem som hadde oppholdt seg i England i forbindelse med rekruttering til Rock mot Rasisme-turneen i 1979:

[...] oppholdt meg ganske lenge i Brixton, våren nittensøttini. Ble en del av punkmiljøet der, og squattermiljøet da, squattermiljøet var jo viktig, sant. Og da var det jo ting som skjedde i hele Europa, på det området, men det var helt nytt for meg,

²⁵⁴ *Klassekampen*. 14.09.1981.

²⁵⁵ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²⁵⁶ *Klassekampen*. 11.09.1981

²⁵⁷ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²⁵⁸ Christian Vennerød. ”En aften med UNG MOB: Studentpampen ledet pøblen”. *Gateavisa*. nr. 9, 1981: 14.

²⁵⁹ Sverre Knudsen. *Sverre Knudsen, 1979*: 303.

Øystein Hagen. ”Norske nyrock-grupper til Polen”. *Klassekampen*. 23.06.1981: 5.

så jeg var der for å prøve å skaffe noen band, og så ble jeg liksom mer med i (latter) litt verre ting òg. Ble jo ganske påvirka politisk da, det var jo noe som het ”Socialist Workers Party” som var veldig drivende i dette arbeidet, så flere av mine kamerater i SU de ble forleda der da og prøvde å starte noe tilsvarende i Norge, det som da ble IS, ”Internasjonale Sosialister”.²⁶⁰

Knut Houge var også tilstede og sa noen ord. Etter en innledning om politivold, selvstyrt ungdomshus, okkupasjon og opplesning av en novelle om Geir ”Moron” Brurok som kapper av ballene til Carl I. Hagen, erklærte Braathen gatas parlament for åpnet.²⁶¹

Rønbeck innledet talen med samme ord som på Expressen i juni, ispedd ”sosialarbeiderprat”, ”valgflesk” og beklagelser, tilslørt av stadig høyere tilrop og slengbemerkinger fra den brokete forsamlingen.²⁶² Mot slutten av talen ble også strømmen tatt fra Rønbeck. Talen og arrangementet ble en provokasjon og absolutt ikke noe ”Rock for Rønbeck”, som med tårer i øynene forlot scenen. Bak scenen ble hun trøstet av sin fremtidige ektemann, Arne Wam fra Ungdommens Radioavis.²⁶³

3.3 Okkupasjonen planlegges

Få dager etter var det møte i en mindre sal, på samme sted.²⁶⁴ I anledning arrangementet 12. september hadde det allerede i dagene før florert en løpeseddel som ga uttrykk for UngMobs krav. I *Klassekampen* 11. september ble kravene presentert:

Ungdomsklubber ikke politikøller; sjølstyrt ungdomshus innen 1. desember; Stopp politivold og bøteterrore mot ungdom; All ungdom skal tilbys meningsfylt arbeid eller utdanning, nei til valgflesk; boliger til menneskelige priser; stopp bolighaiene; alle må ha rett til å ta i bruk tomme hus.²⁶⁵

Kravene hadde blitt gjengitt på arrangementet, og viser at UngMob nå ikke bare stilte krav til politiets fremtreden, men også til behovet for bolig, jobb og selvstyrt ungdomshus. Det ble også mer en bare tomme ord. På møtet den 15. september var det ca. 75 som møtte opp og det ble vedtatt å sende et brev med et ultimatum til kommunen.²⁶⁶ Stein Holte som ble med i UngMob fra og med dette møtet, hevder at ”gateungdommen” etter 15. september var i flertall i UngMob.²⁶⁷ Holte kan også fortelle om at UngMob hadde hatt problemer med å

²⁶⁰ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²⁶¹ Christian Vennerød. ”En aften med UNG MOB: Studentpampen ledet pøbelen” *Gateavisa*: 14.

²⁶² Christian Vennerød. ”Sissel Rønbeck i Samfunnssalen”. *Gateavisa*. nr. 9, 1981: 12.

²⁶³ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²⁶⁴ Ibid.

²⁶⁵ *Klassekampen*. 11.09.1981.

²⁶⁶ Houge. *Har vi en framtid?*: 18.

²⁶⁷ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 16.

komme i kontakt med de bøtelagte. Per september hadde de kun fått tak i ca. 25 personer.²⁶⁸ Det opprinnelige kravet som startet det hele for fire år siden, om retten til å oppholde seg i parken, og bøteterrogruppas støtte til de bøtelagte i juni, forsvant mer eller mindre høsten 1981.

I brevet til kommunen datert 16. september, stilles det krav om ungdomshus innen 14. dager ellers vil UngMob finne og ta et selv.²⁶⁹ Dette kunne hverken Rønbeck, kommunen eller noen andre love. Dagene gikk og UngMob arrangerte flere møter, men det eneste svaret de fikk fra Ungdomskontoret var at de ikke hadde de nødvendige opplysningene om UngMob til at de kunne behandle søknaden.²⁷⁰ På møtene ble det nedsatt arbeidsgrupper og planene fram mot okkupasjon. ”Nikko” tok del av denne planleggingen:

Så da var det en gruppe som skulle finne egne steder å okkupere og en annen skulle jobbe med mobilisering, løpesedler, ikke sant, informasjonsarbeid. En tredje skulle jobbe med sikkerhet og hva vi skulle gjøre med politiet og, ja. Det var vel de tre viktigste. Så var det kanskje en fra hver, et par fra hver, som var en sånn samordningsgruppe da.²⁷¹

Alt i alt var det seks grupper som fikk hvert sitt ansvarsområde: Planleggingsgruppa, innbrudds- og etableringsgruppa, husgruppa, PR- og mobiliseringsgruppa, Sabotasjegruppa og Spas- og morogruppa.²⁷² Av disse var det kun et fåtall som visste hvilket hus som skulle okkuperes, og de ulike gruppene skulle møtes på forskjellige steder på et gitt tidspunkt i sentrum.²⁷³ Det siste møtet ble holdt 6. oktober, bare tre dager før okkupasjonen.²⁷⁴ I følge *Gateavisa* skal Einar Braathen da ha vært i Berlin, og en annen deltatt i en okkupasjon i Amsterdam.²⁷⁵ ”Grete”, som kom tilbake til Norge denne høsten etter noen år på Tvindskolen, og som hadde venner og kjennskap til de autonome ungdomsmiljøene rundt i Europa, i blant annet Berlin og særlig København, hentet mye av sitt engasjement for å bli med i UngMob utenfra.²⁷⁶ Sannsynlig var lærdommene og kjennskapene enkelte hadde til miljøene og aksjonene i Europa, og personers egne erfaringer med husokkupasjoner, med på å gi den nødvendige kunnskapen for å gjennomføre okkupasjonen.

Samme dag som det siste møtet, tirsdag 6. oktober, hadde *Arbeiderbladet* publisert okkupasjonsplanene. *Dagbladet* fulgte opp dagen etter. Derfor ble politi og politikere

²⁶⁸ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 16.

²⁶⁹ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 59.

²⁷⁰ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 27

²⁷¹ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²⁷² Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 63-64.

²⁷³ Houge. *Har vi en framtid?*: 20.

²⁷⁴ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 64.

²⁷⁵ Joggi og Anaïs Gin. ”Mens Albert var i Kina...”. *Gateavisa*. nr. 10, 1981: 21.

²⁷⁶ ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

informert om aksjonen og gruppene før den fant sted. I Krogstads feltnotater sier to representanter at Knut Houge hadde vært i kontakt med flere medier, deriblant flere aviser og Ungdommens Radioavis, betrodd med at de ikke skulle si noe før etter okkupasjonen.²⁷⁷ Glippen ble dog snudd til egen vinning da det skapte frykt og innkallelse til krisemøte i kommunen. Dessuten hadde en ung Venstrerepresentant i bystyret, Tage Gulbrandsen, overvært det siste planleggingsmøtet før okkupasjonen. I følge Stein Holte skal han etter møtet ha dratt direkte til kommunestyret og orientert dem om UngMobs planer og ønsket å tilby okkupantene et hus umiddelbart.²⁷⁸ Gulbrandsen skal videre ha uttalt ovenfor kommunen at UngMob var svært militante. Et rykte om et stort våpenarsenal tilhørende UngMob forsterket nok kommunens inntrykk av gruppa som militant.²⁷⁹ Dette var faktorer som nok var med på å skape alvor ut av situasjonen og fremprovoserte krisemøtet med kommunen. 7. oktober ringer Arne Wam fra Ungdommens Radioavis Knut Houge, og det kom i stand hele to møter med kommunalråd Hans Svelland på Rådhuset i løpet av formiddagen og kvelden den 8. oktober.²⁸⁰ Under det første møte denne dagen skal UngMob ha bekreftet sin militante profil, men avkrefte samtidig ryktene om at de var i besittelse av våpen overfor Svelland.²⁸¹ At okkupasjonen ville finne sted var nå ufravikelig.

Siste møte fant sted klokka 22. Rundt 10 personer, den såkalte ”ledelsen” i UngMob, troppet opp på Rådhuset. Da hadde en av ungmobberne gått rundt å spurt folk om de ønsket å møte bystyret, og blant de villige beskrevet som en del pønkere og freakere.²⁸² Resultatet av krisemøtet ble at Svelland lovet å holde politiet borte så lenge ungdommen ikke utstyrte seg med våpen.

3.4 Skippergata 6/6b

Fredag 9. oktober, rundt 14:45, var Skippergata 6/6b okkupert av en gruppe på rundt 200. Løftet fra kommunen ble også til en viss grad holdt, selv om det ca. en time før aksjonen befant seg 30 politifolk i og utenfor huset.²⁸³ Houge klarte da å komme i kontakt med Arne Wam, som kontaktet Svelland, og som igjen ga politiet beskjed om å trekke seg unna.²⁸⁴ Ordfører Albert Nordengen var i Kina, og kanskje hadde forhandlingene blitt taklet

²⁷⁷ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 64-65.

²⁷⁸ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!:* 22.

²⁷⁹ Ibid.

²⁸⁰ Houge. *Har vi en framtid?:* 19.

²⁸¹ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!:* 23.

²⁸² Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 65.

²⁸³ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!:* 23.

²⁸⁴ Houge. *Har vi en framtid?:* 20.

annerledes hvis det ikke var for en mer fleksibel kommunepolitiker som Svelland, som til en grad forsto at det ikke gikk an å føre en politikk som ufravikelig førte til gateslag. På et vis skulle dette også bli et av problemene som oppsto i Skippergata. I stede for en kamp mot politiet og myndighetene, måtte UngMob og Skippergataokkupantene raskt rette fokuset mot det som skulle bli en vanskelige hverdagen i Skippergata. UngMob ble sådan snytt for det som kunne virke som en enda større mobiliserende kraft til opprøret, og derav engasjere flere i kampen UngMob førte.

Paranoiaen for at politiet plutselig skulle gå til aksjon var fremdeles til stede blant okkupantene, og flere så det derfor nødvendig å overnatte i huset:

[...] hvis vi forlot det huset så ville jo politiet med en gang gå inn å spikre igjen alt og sørge for at vi ikke kunne komme inn igjen. Så mange av oss som ikke hadde noe annet sted å bo, vi ble jo boende der. Dette hadde nok ikke Einar Braathen og Blindern SU og de andre som på en måte stod bak denne planlagte okkupasjonen av et selvstyrt ungdomsaktivitetshus helt regnet med, men ja, det var mye de ikke hadde regnet med.²⁸⁵

Det ble derfor også nødvendig å stenge av huset, og arbeidet med å barrikadere og dele ut løpesedler med informasjon om hva som hadde funnet sted ble satt i gang umiddelbart etter okkupasjonen.²⁸⁶ Pressen ble også enn så lenge holdt utenfor. Løpeseddelen informerte om Skippergata, UngMob og oppfordret folk til å ta del av okkupasjonen og ble delt ut samtidig som opprydningsarbeidet startet. Skippergata 6/6b bar preg av at deler av huset hadde stått tomt i flere år, og så mer ut som en oppbevaringsplass for søppel og skrot enn et brukbart sted for et ungdomshus.²⁸⁷ På grunn av sin plassering på Grunnlinje-Traseen, hadde huset stått forlatt i mange år, ment for rivning i forbindelse med Grunnlinja-planene. Strømmen var heller ikke koblet til, og det var vannlekkasjer i kjeller og tak. Men med ca. 50 rom og en grunnflate på tilsammen 1030/1090 kvadratmeter var det en stor eiendom som kunne huse mang en grupper og ungdom.²⁸⁸

Etter et kort møte 14:30, ble det første virkelig store allmøte holdt klokka 18, hvor huset ble erklært åpent. Møtet fastslo at huset skulle være rusfritt og tre ble valgt ut til å gi sin uttalelse på vegne av UngMob og okkupantene til pressen.²⁸⁹ Riktig nok hadde Dagsrevyen allerede hvert på plass å laget en reportasje utenfor huset før allmøtet. De fikk etter hvert slippe inn og intervjuet et utvalg av okkupantene. Til allmøtet hadde de fått i gang det elektriske anlegget, og da det var en TV i huset kunne de overvære seg selv på Kveldsnytt.

²⁸⁵ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

²⁸⁶ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 24.

²⁸⁷ Houge. *Har vi en framtid?*: 20.

²⁸⁸ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 24.

²⁸⁹ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 25.

”[Vi] oppdaga at ”jöss, vi blir tatt alvorlig”, de sender ikke purken, ikke sant, de sender NRK, ikke sant. [...] Så da kom det sånn banner da, ”Okkuper et hus kom på TV!”. Og det var jævlig mye humor da.”²⁹⁰ Etter møtet var det pressekonferanse.

Foruten besøk av Tage Gulbrandsen (V) som kunne fortelle at kommunen ville tilby dem et bedre hus, gikk kvelden til ”rusfri-seiersrus” og mottakelse av nye okkupanter og besøkende.²⁹¹ Tidlig morgenen etter kom avisene med sine reportasjer om hva som hadde foregått i Skippergata dagen før. Blant dem *Dagbladet*. Dagbladet-journalistene Frank Helgesen og Martin Nilsen hadde fått for seg at det var en gruppe nynazister som hadde infiltrert og tatt ledelsen i Skippergata.²⁹² ”Og da ble vi selvfølgelig skikkelig ”pissed”, for var det noe vi var liksom samlet om, enten om vi uansett var, holdt jeg på å si, politisk skolerte eller ikke, så var det en sterk antifascistisk holdning.”²⁹³ Dette resulterte i ”Dagbladaksjonen”. En gruppe rykket umiddelbart ut og samla avisene som ble lagt utenfor de større avisutsalgsstedene i sentrum, for så å kjøre de tilbake og lempe de foran døra til *Dagbladet* i Akersgata.²⁹⁴

[...] journalistene stod jo oppe i vinduene og var livredde. De trodde jo vi skulle storme inn og sånn, men det var ikke det vi ville i det hele tatt. Vi ville bare sende et klart og tydelig signal tilbake til *Dagbladet* nå, om at *dette* holder ikke. Det var både, altså ”unsubstantiated”, de hadde ikke noe annet enn sin egen subjektive oppfatning av at alle som var kortklippede var nynazister å bygge dette på. Ingenting annet.²⁹⁵

Bortsett fra korte klipper kan det godt tenkes at noen av okkupantenes klesdrakter og symboler også var med på å spre rykter om naziinfiltreringen i Skippergata. Flørting med nazistiske og fascistiske symboler var for blant annet pønkere blitt en form for ironisk og ekstrem provokasjon. Sex Pistols’ Sid Vicious sin svastika t-skjorte er eksempel på det. Det er derfor ikke usannsynlig at et eller annet hakekors var å finne på en av okkupantenes jakker, ikke fordi hen var nazist, men som en antipolitisk protest. Ser man til for eksempel Amsterdams okkupantscene hadde ordføreren Wim Polak sammenlignet okkupantene i byen med ”brunskjorter” på bakgrunn av blant annet okkupantsymbolet (en lynformet pil, diagonalt igjennom en sirkelen) sin likhet med emblemet til Sturmabteilung (SA) som kombinerer et lyn og en anarki-lignende A i en sirkel.²⁹⁶ I følge en av okkupantene Krogstad snakket med ses naziststemplet i sammenheng med Tage Gulbrandsens orientering til

²⁹⁰ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

²⁹¹ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 25-26.

²⁹² *Dagbladet*. 10.10.1981.

²⁹³ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

²⁹⁴ Ibid.

²⁹⁵ Ibid.

²⁹⁶ Amanda Wasielewski. ”From Rogue sign to squatter symbol.” i *City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action*. Volum 23, 2019: 262.

bystyret etter at han hadde vært i Skippergata på okkupasjonskvelden. Gulbrandsen skal her ha gitt uttrykk for at han ikke visste hvor okkupantene sto politisk og at ”de [kunne] representere alt fra det røde til det brune”.²⁹⁷ Om det ikke var noen hakekors eller lignende symboler å oppdrive i forbindelse med okkupasjonen, ble iallfall okkupantsymbolet hyppig brukt i Skippergata.

Den tidligere nevnte Spas- og morogruppa tok også del av Dagbladaksjonen, og sørget for å reise nidstang utenfor *Dagbladet*, Stortinget og Rådhuset i tillegg til et gateteater.²⁹⁸ Slagord mot *Dagbladet* skal også ha blitt malt flere steder i sentrum.

Presset på kommunen var i startfasen stort, og også vellykket. De to første forhandlingsmøte med kommunen, mandag 12. og torsdag 15. oktober, ble holdt på okkupantenes grunn i Skippergata og direkte overført til allmøtet.²⁹⁹ Til forhandlingene var det valgt ut en delegasjon på 13 representanter. Overføringen til allmøtet skal ha vært inspirert av Lech Walesa og streikene i Polen i 1980:

De møtte jo da regjeringen i et eget rom også hadde de liksom alt overført. Var liksom glassrom da, hundre prosent gjennomiktig. Fordi du ikke stoler på myndighetene, sant, og at du har så mange eksempler på at folk blir kjøpt opp da, eller bestukket ikke sant. [...] og det var det vel jeg som dro inn.³⁰⁰

Mandagen stilte kun Ungdomskontoret opp, men på torsdagsmøtet møtte sentrale kommunepolitikere, deriblant Hans Svelland, Per Høybråten (KrF) og Odd Wivegh (A).³⁰¹ Nå fikk UngMob innfridd støtte bak sine krav. De fikk tillatelse til å bli i huset, med forutsetning om godkjenning av brann- og helsevesen og ingen flere okkupasjoner, dog kun med 2 års dispensasjonsrett.³⁰² Eller så kunne de få et annet hus, Skippergata 3. Argumentene til kommunen for å flytte, var at Skippergata 6/6b var en i for dårlig stand, helseskadelig og for dyrt til å pusses opp. Etter å ha vært på befaring over helga ble det derfor under allmøtet tirsdag 20. oktober bestemt å bli i Skippergata 6/6b. Huset på den andre siden av gata var mindre, og okkupantene hadde allerede lagt ned mye arbeid i 6/6b. Dessuten var det dette huset de hadde okkupert. Dette var det riktignok ikke alle som var enige i. Enkelte ønsket aller helst å flytte over til det nye huset, som tross mindre plass var i bedre stand. De hadde også sin tvil om at dugnadsånden ville holde gjennom vinteren.³⁰³

Forutsetningen om at huset ble godkjent av brann- og helsevesen hadde ført til at

²⁹⁷ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 68.

²⁹⁸ Houge. *Har vi en framtid?*: 24.

²⁹⁹ Houge. *Har vi en framtid?*: 26.

³⁰⁰ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

³⁰¹ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 32.

³⁰² Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 77.

³⁰³ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 33.

brannvesenet hadde vært på befaring i huset. De konkluderte med at huset så absolutt ikke egnet seg som menneskebolig. ”Espen” henvendte seg da til daværende stadsfysikus i Oslo:

Jeg gikk til da Fredrik Melbye og ba han skrive en erklæring basert på den rapporten fra brannvesenet hvor han sa det, at etter hans vurdering, og hans kjennskap til Oslopolitiets metoder, så anså han at faren for liv og helse, for de som bodde i Skippergata, var mye, mye større ved å la politiet slippe inn for å kaste ut okkupantene, enn å la oss bo. Og det var da adressert til Oslo bystyret og var veldig mye av grunnlaget for at vi fikk bli, at det aldri ble en politiaksjon mot Skippergata.³⁰⁴

Men nå med tillatelse om å kunne få bli i huset, gikk samtidig noe av overtaket på kommunen bort. Holte ser det i lys av sosiolog Thomas Mathiesens begrep om innkapsling: ”Når en pressgruppe oppnår støtte fra det organet den søker å påvirke, vil det etter hvert bli vanskelig å foreta seg noe som gjør at pressgruppa kanskje kan miste denne støtten.”³⁰⁵ De fikk innfridd hovedkravet om å bli i Skippergata, i utgangspunktet en symbolsk seier, men på den måten møtte kommunen og okkupantene hverandre, og graden av motsetninger mellom de forsvant. Ikke minst innebar denne formen for delvis legaliseringen, til at den alternative brodden forsvant. Som vi så i kommunens forutsetninger for at okkupantene skulle få bli i huset, innebar dette blant annet krav om at huset skulle bli godkjent av brann- og helsevesen. Legaliseringen forutsa at okkupantene derfor måtte reparere og sette huset i stand etter nivå som krevdes av byggeforskriftene. Dette ”tends to increase costs, putting an end to the situation where money matters little.”³⁰⁶ I en ulovlig okkupasjon er man friere til å utforme hvordan huset skal settes i stand og man trenger ikke ta hensyn til forskrifter. Huset, som var betydelig kondemnert, ble derfor en for stor oppgave og utgift. Samtidig druknet Skippergata i hverdagens problemer og utfordringer.

3.5 En brokete forsamling – fra hemskos til splid

I den første fasen hadde mye gått veien for UngMob og okkupantene i det som fra nå av offisielt skulle betegnes som ”Ungdomshus nr.1”.³⁰⁷ Oppussingsarbeidet hadde startet rett etter okkupasjonen hadde funnet sted, 125 000 kroner til strakstiltak ble gitt av kommunen og reelt husløse hadde vært raske med å peke ut egne rom for seg og sin ”klikk”.³⁰⁸ Dette innebar at huset fikk ulike avdelinger som ”Privaten”, ”Banen” og ”Homsehuset”. Disse var igjen delt opp i større og mindre rom og selvoppsatte hemser, hvor noen bodde sammen,

³⁰⁴ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³⁰⁵ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 39.

³⁰⁶ Hans Pruijt. ”The Logic of Urban Squatting”. *International Journal of Urban and Regional Research*, 37 (1) 2013: 28.

³⁰⁷ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 35.

³⁰⁸ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 25.

andre alene.³⁰⁹ Banen i tredje etasje, angivelig oppkalt etter Kolsåsbanen, rommet på et tidspunkt blant annet ”Gjettum-gjengen”, en gjeng på 13 ungdom fra Bærum.³¹⁰ Foruten disse forskjellige beboerseksjonene i huset, var det matsted/kafé i 1. etasje. Malt i vinrød og gul fikk den tilnavnet ”Den Røde Saloon” og solgte sterkt subsidiert vegetarkost.³¹¹ Andre rom ble øremerket konsertlokale, plate- og bokkafé, og andre aktiviteter det var interesse for, som trykkeri, øvingslokaler, piratradio og ulike verksteder.³¹² Dette førte blant annet til konserter med Betong Hysteria og DePress i løpet av oktober, og at teatergruppa ”Piratteateret” i desember hadde premiere på oppsettingen ”Du skjønne ungdomstid” på huset.³¹³ Et annet resultatene av aktivitetene kom rundt juletider 1981 i form av avisa *Barrikaden*. I følge Jon Rognlien bidro anarkistene i Hjelmsgate 3 til at *Barrikaden* så dagens lys, hvor avisa ble fremstilt på *Gateavisa* sitt reprojektor.³¹⁴ Dessverre ble det med det ene nummeret.

I desember hadde ”Eспен” invitert en vennegjeng, av dem mange skeive, til å feire bursdagen sin i Skippergata. Blant dem var det noen som tok penger fra egen lomme, og det resulterte i ”Kafé Barrikaden” i første etasje. Som takk okkuperte en del av okkupantene derfor i løpet av vinteren nabohuset, Skippergata 8: ”[...] og det er en historie som mange ikke kjenner til, men det var det første selverklærte ”homohuset” i Oslo, et eget værested for skeive.”³¹⁵ Dette huset ble et værested for deler av det skeive miljøet i Oslo som befant seg i samme situasjon som okkupantene i 6/6b, arbeidsløse og boligløse. I følge ”Eспен” fungerte beboerne her som en slags sosial institusjon i huset, som var flinke til å ta vare på og hjelpe folk som hadde det vanskelig, og som drev utstrakt sosial virksomhet med tanke på blant annet gatebarna.³¹⁶ Om dette stemmer kom Skippergataokkupasjonen derfor ikke bare til å innebære 6/6b, men også nummer 8, en kanskje forbigått, men vesentlig del av historien til miljøet, hvor LHBT-personer og deres rettigheter har og er fremdeles viktige kampsaker.

Men her er det avvik i mine kilder. At det i Skippergata eksisterte det ”Eспен” karakteriserte som et selverklært ”homohus”, er rimelig å anta da han selv identifiserte seg som skeiv og var en del av dette miljøet i Skippergata. Det bekreftes også gjennom Krogstads

³⁰⁹ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 40.

³¹⁰ *Asker og Bærum Budstikke*. 30.10.1981.

³¹¹ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 43

³¹² Joggi og Anaïs Gin. ”Mens Albert var i Kina...”. *Gateavisa*. nr. 10, 1981: 17.

OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. ”Det er ikke forbudt å være ungdom!” Udatert løpeseddel, 1981.

³¹³ *Klassekampen*. 26.10.1981. *Klassekampen*. 07.12.1981

³¹⁴ Jon Rognlien. ”Anarkismens triumf: et bidrag til opprørshistorikken og en omtale av Syphilia Morgenstiernes Elsk deg rik.” *Samtiden*. nr. 1, 2000: 81-88.

³¹⁵ ”Eспен”. ”Intervju med ”Eспен”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³¹⁶ Ibid.

feltnotater hvor hun bruker den tidligere nevnte betegnelsen ”Homsehuset” om den seksjonen av huset dominert av homofile og transpersoner. Etter min vurdering er det rimelig å anta at ”Espen” og Krogstad beskriver en og samme avdeling av bygården i Skippergata. Om dette er tilfellet er vanskelig å bekrefte da husene ble revet i mars 1982, men at adressen blir presentert som Skippergata 6, 6b og 8 har mulig sin opprinnelse fra feil antagelser. I mine kilder finnes det eksempler på at de også selv regnet nr. 8 som del av huset, hvor den udaterte løpeseddelen ”Det er ikke forbudt å være ungdom”, benytter seg av adressen 6-8 og har på siste side en tegning over huset og dets lokalisering.³¹⁷ Stein Holte, som skrev om UngMob og Skippergata allerede før rivningen, hevder at ”[b]åde vi, pressen og kommunestyret trodde lenge at adressen var Skippergata 6-8 [...] Det viste seg imidlertid at den riktige adressen er Skippergata 6 og 6b.”³¹⁸ I Plan- og bygningsetatens Saksinnsyn på nettsiden til Oslo kommune finner vi søknadene om rivningen av Skippergata 6 og 6b fra 1982, samt et vedlagt kart. Her blir husene den nevnte løpeseddelen omtalte som 6-8, også omtalt som 6-6b.³¹⁹ Slik jeg vurderer det er det større enighet om at adressen var 6 og 6b, som riktig nok utgjorde to hus på over tusen kvadratmeter og rundt 50 rom. Om hele gården ble okkupert til samme tid eller om det som ”Espen” antyder fant sted en okkupasjon i okkupasjonen senere på vinteren er derfor ikke godt å si. Om dette var 6-8 eller 6/6b er heller kanskje ikke så viktig. I vår sammenheng er huset sammensetting og enheter viktigere enn adressen.

Bygårdens plasseringer er det derimot enighet om og bekrefte også av mine informanter og kilder. I løpeseddelen ”Det er ikke forbudt å være ungdom” er det okkuperte huset vist gjennom en tegning hvor tomte og det omliggende landskapet blir illustrert. Det okkuperte huset plasseres her helt nederst i Skippergata, vegg i vegg med det som navngis som ”Gullfrosken” og ”Kvinnehuset”.³²⁰ I samme kvartal lå ”Gullfrosken”, som egentlige navn var ”Guldfisken”, en restaurant og jazzklubb. Hit var det dørforbindelse noe som førte til et noe uheldig første møte da noen av okkupantene stormet inn feil dør og jazzrestaurantens eier truet med å tilkalle politiet.³²¹ Etter hvert skal dette forholdet ha bedret seg og Guldfisken bidratt med både møbler og kjøkkenutstyr til Ungdomshus nr. 1.³²²

³¹⁷ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. ”Det er ikke forbudt å være ungdom!” Udatert løpeseddel, 1981.

³¹⁸ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 24.

³¹⁹ Plan- og bygningsetatens Saksinnsyn. ”Skippergata 6, Rivning av våningshus”. *oslo.kommune.no*. 31.10.19. URL: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/docdet.asp?jnr=2004008661>

³²⁰ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. ”Det er ikke forbudt å være ungdom!” Udatert løpeseddel, 1981.

³²¹ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 25.

³²² Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 46.

Guldfisken og andre lokale utesteder ble forøvrig også hyppig brukt til toalettbesøk.³²³ Med Kvinnehuset³²⁴ rett borti veien, hadde okkupantene utover vinteren en slags avtale om å hente vann:

Det gikk bra inntil noen av de mer militante på ”Kvinnehuset” oppdaget at noen av de som kom for å hente vann ikke var kvinner, for det var ikke lov å slippe inn andre, men det var transer, eller altså folk som hadde kledd seg opp som kvinner.³²⁵

I intervju med to punkerjenter fra Skippergata fortalte den ene at hun pleide å ta frokosten sin på Kvinnehuset.³²⁶ Den utadrettede virksomheten ble først og fremst prioritert i denne første perioden, hvor ”seiersrusen” fremdeles var tilstede blant okkupantene. Holte nevner flerfoldige løpesedler, flere gateteater i sentrum, pengeinnsamlinger på gata, på konserter og forskjellige arrangementer, på radioprogrammer, i tillegg til at de hadde fått en del penger i posten.³²⁷ Holte kunne også fortelle at det var holdt foredrag på allmøter på Blindern, arbeidsplasser og i politiske forsamlinger, samt at de hadde vært deltagende i Det Norske Studentersamfund og SVs kulturdugnad.³²⁸ Forholdet til media var også i det store og hele bra, og folk var flinke til å bruke mediedekningen til sin fordel. I denne perioden kom, foruten pressen, stadig flere innom Skippergata for å gi sin støtte i form av mat og diverse utstyr og materialer, og flere partier, organisasjoner og grupperinger på venstresida ga medhold til okkupantene og UngMob.³²⁹ Men støtte og dugnadsånd skulle avta, og livet på innsiden ble preget av splittelser og en vanskelig hverdag. De 125 000 kr Skippergata hadde fått av kommunen hadde heller ikke strukket til, men gikk bort i tetting av tak, brannslukningsapparater og annet utstyr, elektrisk arbeid og lønn til Helge Holter, angivelig en mellommann fra kommunen.³³⁰ En av okkupantene, Morten Hjerde, viser tydelig frustrasjon rundt situasjonen i *Arbeidermakt*, hvor han forteller om brannslukningsapparater som ble lekt krig med og lønninger til Holter.³³¹ Fra aktivistfasen gikk nå Ungdomshus nr.1 inn i sliterfasen.

³²³ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³²⁴ Kvinnehuset, som var nabo til UngMob i Skippergata, hadde på grunn av høyere husleie høsten 1987 måtte flytte fra Rådhusgata 2. Sensommeren 1989 inngikk Kvinnehuset en leieavtale av Pilestredet 30B. Igjen var de blitt naboer.

³²⁵ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³²⁶ Solveig Skaare. ”Punk ’81”. *Kvinnefront*, nr. 5/6. 1981: 26.

³²⁷ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 44.

³²⁸ Ibid.

³²⁹ Houge. *Har vi en framtid?*: 30.

³³⁰ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler : Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 41.

³³¹ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 41.

Helge Holter er kun nevnt av Anne Krogstad og Morten Hjerde og har heller ikke vært mulig å opparbeide mer informasjon om i mine kilder.

Som tidligere nevnt hadde sammensetningen i miljøet i og rundt UngMob blitt forskjøvet allerede i forbindelse med ”Opprørsrock mot valghysteriet”-konserten og det påfølgende møtet på Arbeidersamfunnets Hus den 15. september. Appellene til bøtelagt og uorganiserte ungdom hadde vist seg å gi resultater, og som Holte vektla, utgjorde ”gateungdommen” nå flertallet. Det må tolkes som at organiserte ungdomspolitikere, politiske aktivister og andre organisasjoner ikke utgjorde brorparten av den økte oppslutningen. ”Opprørsrock mot valghysteriet”-konserten med slagord som ”Hardrock mot Willoch” var mer et redskap for å utnytte pønken og ungdomshatet, til SU sitt eget valgsirkus. Og selv om disse uorganiserte okkuperende ungdommene nok ikke hadde så mye til overs for Willoch, var det ikke færre høyrefolk på tinget de kjempet for. I følge Holte skal også UngMob ha trukket seg ut av Skippergata etter allmøtet 20. oktober, hvor det var blitt bestemt å bli i 6/6b. Fremover var det derfor ”brukerne” av huset som førte forhandlingene videre med kommunen.³³² ”Espen” var blant de som ble værende i huset:

Alle de ”veletablerte”, ungdomspolitikere og sånt no, fra Blindern SU og andre organisasjoner, som hadde stått bak dette, som på en måte hadde, skjønnte at de hadde feilberegna litt, de forlot jo stedet og dro hjem til mor og far på Bestum eller studenthybelen sin på Kringsjå. Så vi som ble igjen der var de som ikke hadde noe annet sted å gjøre av oss. Og selv om vi på en måte holdt fanen om et, eller *ideen* om et selvstyrt ungdomsaktivitetshus høyt hele veien, så ble det jo veldig mye et boligprosjekt for boligløs, arbeidsløs ungdom.³³³

I et intervju med en av okkupantene i *Tobias* fra 2016, hevdes det også at de relativt etablerte politisk bevisste som hadde tatt initiativet til det som ble UngMob trakk seg ut og ikke kom tilbake før etter Skippergata, når de hadde fått ”Blitz”.³³⁴ Allmøtene hadde også begynt å vakle inn mot og utover vinteren og førte til svært lite annet en krangel og splittelser. Diskusjoner om paragrafer, juridiske kontrakter og byråkratspråk førte til frafall blant ungdom som ikke var vant til, eller ønsket, å forhandle med politikere. På et tidspunkt oppstod det to organer, et allmøte og et beboermøte. Dette hadde sin bakgrunn i såpass store motsetninger mellom beboerne, som ønsket bolighus, og de mer veletablerte som hadde jobb og bolig, som aller helst ønsket et Ungdomsaktivitetshus.³³⁵ Denne gruppen besto av blant annet Arbeidermaktgruppa (AMG), venstreradikale utdroppere fra SU, som også i stor grad var ansvarlige for løpesedlene, mediekontakten og den politiske profilen i Skippergata.³³⁶

³³² Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 33.

³³³ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³³⁴ Andrea Dietrichson. ”Okkupasjonstid”. *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 25, 2016: 107.

³³⁵ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 126-128.

³³⁶ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 70.

Konfliktene om huset skulle være rusfritt var tilstede helt fra starten, da dette var et av kravene til kommunen.

Som de ganske tilfeldige rombeslagene ved entreen i Skippergata indikerer, ble romfordelingen raskt et problem i huset. Banen-rommet skulle etter noen måneder bli okkupert av kjernen av vegetarianere i huset. De bestod blant annet av en gjeng gutter, litt eldre og hardere enn de fleste av okkupantene, som etter hvert oppfattet seg selv som en form for elite, med krav om eget oppholdssted.³³⁷ Mange av ”lik-eterne” i huset gikk derfor på tå hev i frykt for slengbemerkinger og eventuelle konflikter.³³⁸ ”Espen” har riktignok et annet inntrykk av vegetarregimet i Skippergata:

[...] vi så at vi ikke kunne ha lett bederverlige varer, og det var jo noe som da på en måte ble med over til ”Blitz” senere, grunnene til at Blitz fortsatt har vegetarisk. For oss var ikke det et sånn ideologisk valg, det var et valg ut ifra ren nødvendighet. Men så var det mange andre som tolket noe ideologisk inn i det, etter hvert. Dem om det, men (latter)...³³⁹

”Nikko” forteller at ”Tinker’n-folka”, sentrale figurer i Oslos pønkemiljø, også forsøkte å etablere sin egen lille greie i en av etasjene og ikke ønsket å ha så mye med de andre på huset å gjøre.³⁴⁰ Intrigene og rivaliseringene var i gang. Folk med høyst forskjellige bakgrunner og holdninger gikk i tottene på hverandre. Av gruppene jeg har funnet, kunne huset by på av alt fra filleproletariatet til det øverste borgerskap: SU-ere, RU-ere, representanter fra Folkeaksjonen mot hasj, hasjrøykere, rusmisbrukere, ungdomspolitikere, punkere, trotskister, anarkister, feminister, transvestitter, homofile, gatebarn, barnevernsbarn, hjemløse, prostituerte, freakere, Nisseberget-folk og vegetarianere. ”Soss” og ”discofolk” var riktignok ikke observert, og svært få akademikere.³⁴¹ ”Så de kunne ikke ta oss for å være noe sånn dere student, raddis greie.”³⁴² Det var et mangefasettert miljø dømt til å skape utfordringer og konflikter. Houge oppsummerer det slik: ”Dugnadsarbeidet stoppet opp fordi materialer og utstyr manglet, forhandlingene med kommunen trakk ut, folk begynte å ruse seg og indre splittelser kom klarere fram.”³⁴³ Stadig flere misbrukte og en del omsatte også etter hvert dop.³⁴⁴ Særlig stoffproblemer utenfra skulle føre til store problemer for huset.

³³⁷ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 125.

³³⁸ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 126.

³³⁹ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³⁴⁰ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

³⁴¹ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 41.

³⁴² ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

³⁴³ Houge. *Har vi en framtid?*: 31.

³⁴⁴ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 127.

29. oktober kunne ungdom *Dagbladet* hadde snakket med fortelle at de daglig opplevde å få besøk av stoffmisbrukere i Skippergata.³⁴⁵ Delvis satte ute av stand til å gjøre større inngrep i Skippergata, hadde politiet benyttet seg av andre metoder for å skape problemer for okkupantene og huset. Derfor ble narkomane, alkoholikere og rusmisbrukere informert om at de ikke trengte å stå på Egertorget å henge, de kunne gå til Skippergata:

[...] politiet gikk jo aktivt og ba barn og ungdom som solgte seg på gata, eller som sniffa eller på andre måter, ble jo oppfordra av politiet til å gå til Skippergata. Som en slags varmestue. Om det var vel ment eller om det var en ond baktanke, om at dette var en måte å lage helvete for Skippergata på, det kan jeg ikke si. Men vi spekulerte jo på det.³⁴⁶

Dette førte til tyverier, slagsmål og større problemer som ble knyttet til huset. Samtidig var det med på å gi styrke til myndighetenes portrettering av okkupantene som ikke annet enn søppel og pøbler, hvorav sin påståtte ”aktivisme” var lite mer enn egoistisk opportuniste. Dette førte til ytterligere marginalisering og kriminalisering av okkupantene. Ved en av utkastelsene av to sprøytenarkomane ble det bråk, ruteknusing og politiet tilkalt.³⁴⁷ ”Philip” opplevde å bli frastjålet fotoapparat og utstyr og at folk truet meg med kniv, og flyttet så ut.³⁴⁸

[...] byen var full av gatebarn og junkies som ikke hadde noe sted å være, og som banket på og ville inn. Og der var jo vi som var politisk aktive vi så at det var ganske farlig, og foreslo på allmøtet at vi skulle si nei til det. Og da ble vi på en måte... fikk høre det at, fra en del av pønkerne og fra en del anarkister, at dette er folk som er avist av samfunnet bestandig, hvorfor skal vi avise. Også åpnet vi for at de slapp inn. Og det var begynnelsen på slutten.³⁴⁹

Særlig gatebarna som hadde rømt fra barnevernsinstitusjoner eller dårlige forhold i hjemmet, skulle bli en så stor påkjønning at det ble opprettet egne grupper som fulgte gatebarna til barnevernet for å få penger til det mest nødvendige. Ble de sendt alene kom de aldri tilbake: ”[...] da ble de lagt i gulvet, satt håndjern på og kasta inn i en bil og kjørt tilbake til der de hadde rømt fra, uten at noen stilte spørsmål om hvorfor de hadde rømt.”³⁵⁰

Politiet prøvde også flere ganger på egenhånd også å storme huset. Ved et av tilfellene var det noen som så ut som en pønker som hadde slått ned noen i en gate noen kvartaler lenger borte. Politiet så derfor ingen annen mulighet enn at personen måtte tilhøre Ungdomshus nr. 1. ”Espen” tok affære:

³⁴⁵ Frode Christiansen. ”Politiet sender stoffbrukere hit”. *Dagbladet*. 29.10.1981: 20.

³⁴⁶ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

³⁴⁷ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 46.

³⁴⁸ ”Philip”. ”Intervju med ”Philip”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³⁴⁹ Ibid.

³⁵⁰ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

[...] hele huset var omringet av politi. Den nærmeste telefonkiosken som virka lå overfor Nationaltheatret og jeg beinfløy i bare t-skjorte og tøfler fra Skippergata og opp til Nationaltheatret og fikk ringt Hans Svelland som da var på en eller annen julebordstilstelning et eller annet sted, og han heiv faktisk på seg frakken og inn i en drosje og kom ned i Skippergata og bidro til at politiet trakk seg unna. De stod klare til å storme huset.³⁵¹

17. november var det også nære ved å ende i konfrontasjon, da to personer skal ha søkt tilflukt i Skippergata etter å ha truet og tilranet seg en del gjenstander fra en forretningsmanns bil.³⁵² Men i løpet av Skippergata 6/6b sin eksistens ble det aldri en stor politiaksjon mot huset, tross at politiet med narkomane, barn og kriminelle sitt inntog i Skippergata kunne gi dem et motiv for å gjennomføre en razzia. Dette er eksempler på en form for ansvarliggjøring, hvor Ungdomshus nr. 1 og dets brukere blir sett på som årsaken til at en person blir slått ned noen kvartaler lenger bort, eller for rusproblemene i huset. Dette er forhold som først og fremst ikke gruppa eller organisasjonen er ansvarlig for, men er forhold som finnes i samfunnet. På spørsmål fra von der Lippe om når huset skulle være fullstendig rusfritt, fikk han derfor svaret: ”Ungdomshus nr. 1 vil være helt rusfritt når de kommunale fritidsklubbene er rusfrie. De kommunale fritidsklubbene vil helt sikkert være rusfrie når hele samfunnet er rusfritt.”³⁵³ Flere og flere junkere, dopkunder og gatebarn kom til Skippergata, samtidig frøys vannet, strømmen kom og gikk, og folk ble syke vinteren 1981-82.³⁵⁴ Dyna til ”Espen” hadde over natta fryst fast i veggen, og måtte rives løs. Gatebarna og andre hadde benyttet baktrapper, kjellertrapper og loftet som toalett. ”Og det gikk jo fint så lenge det var femogtjue minus, for da frøys jo alt på en gang, men når våren kom, så ville jo dette begynne å smelte, så at vi kom oss ut i mars-april var helt på grensen.”³⁵⁵ Rottene til pønkerne bydde også på utfordringer, da de fikk løpe fritt rundt og formere seg i huset.

3.6 ”Ungdomshus nr. 1” for fall

Med UngMob og de sosialt bedrestilte ute av huset, var det mennesker som ikke hadde et annet sted å gå som ble værende igjen i Skippergata 6/6b og 8, og påviste Oslos sosiale problemer. Dette var sosialklienter, gatebarn, pønkere og rusavhengige, som hadde blitt kastet ut fra andre okkupasjoner, og utgjorde i mars 1982 rundt 20-30 personer i følge

³⁵¹ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³⁵² Haugar Nicolaysen. ”Barrikade mot politiet”. *VG*. 18.11.1981: 16.

³⁵³ Holte. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!*: 37.

³⁵⁴ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 129.

³⁵⁵ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

Aftenposten.³⁵⁶ Andrea Dietrichson snakker om nærmere 60.³⁵⁷ Det var representanter herfra som tok over forhandlingene med kommunen og Ungdomskontoret, og dannet den provisoriske gruppa ”Skippergata Idrettslag (”SILA”).³⁵⁸ Så lenge det forble kaldt ble bakterier og stank holdt i sjakk, men med vinteren på hell, sanitærforhold på bunn og et tak som snart falt sammen, var det nå helt nødvendig å få til en avtale med kommunen.

Fredag 26. mars 1982 starter forberedelsene til rivningen av Skippergata 6/6b og Ungdomshus nr. 1 historie. Morten Hjerde, skrev i *Arbeidermakt* at ca. 50 ungdom overvært rivningen, og kun et fåtall måtte overtales til å forlate huset.³⁵⁹ ”Espen” forteller:

[...] det var mange som oppfattet øvrigheten, om det nå var politiet eller kommunen, man så på det som et stort ”vesen” som ikke tålte tryne på oss, så jeg skjønner også at det var folk i huset på den tiden som ikke var særlig positivt innstilt til at de skulle forhandle med kommunen og som nektet å flytte ut før den dagen huset skulle rives. Så det var også konflikter innad i det miljøet av folk som bodde i huset, det var det. Det var ikke bare mellom, liksom de reelle okkupantene og de som hadde organisert dette i utgangspunktet. Og jeg skjønner veldig godt at folk var skeptiske, men jeg tror ikke vi kunne ha gjort noe annet enn det vi gjorde for å komme oss ut av huset, for hadde vi blitt der hadde vi blitt sjuke, virkelig altså, folk kunne blitt så sjuke at de hadde dødd av det.³⁶⁰

En av de siste som snakket med okkupantene var journalist Jan Birger Arentz fra NRK. I mars snakket han med en okkupant som hadde vært i Skippergata siden november, som fortalte at det egentlig ikke var noe gøy å bo der og om uønskede personer som kom og bedrev hærverk.³⁶¹ Med rivningen hadde okkupantene forhandlet fram til en avtale med en rekke nye tiltak. Okkupantene sa seg villige til å flytte ut frivillig, mot at kommunen ga dem tilbud om bolig og midlertidig hospitsplass, blant annet gjennom de kommunale tiltakene Ungbo og Straksbo.³⁶² 54 konkrete boligløse hadde blitt registrert og lovet botilbud innen 23. april.³⁶³ Samtidig var det flere hundre som sto uten jobb og bolig, som ikke ønsket seg inn i et kommunale systemet, og okkupasjonene vedvarte i kjølevannet av Skippergata.

I tillegg skulle kravet om jobb tilfredsstilles gjennom sysselsettingsprosjektet Ungjobb, som innebar blant annet vaske- og sjauejobber og diverse parkprosjekter, blant

³⁵⁶ *Aftenposten*. 11.03.1982.

³⁵⁷ Andrea Dietrichson. ”Fra okkupant til boligeier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak”: 101.

³⁵⁸ Anders Giæver. ”Fra UngMob til Bellona”. *Arbeiderbladet*. 06.09.1989: 23.

³⁵⁹ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 87.

³⁶⁰ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³⁶¹ NRK. ”Blitz” fra *NRK Skole – Tidsvitnet*. Steffen Fjærvik, reporter og regi. 06.02.2012.

URL: <https://www.nrk.no/skole/?page=search&q=Blitz&mediaId=17314>

³⁶² Dietrichson. ”Fra okkupant til boligeier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak”: 101.

³⁶³ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 45.

annet på Grünerløkka.³⁶⁴ Kravet om et selvstyrt hus for egne aktiviteter utenfor det tradisjonelle samfunnet skulle føre til overtagelsen av Uteseksjonens lokaler i Pilestredet 30c, senere kjent som "Blitz". Dette ble i starten kjent som "Ungdomskulturhuset Pilestredet 30c", og ble delt mellom UngMob, AKKS (Aksjon Kvinnekultursenter) og Oslo Rockeklubb.³⁶⁵ Opphavet til Blitz-navnet er det ulike og ingen entydige fortellinger om. Stein Holte sier i et senere intervju at det var et ordspill på hotell Ritz, som hadde donert bort stoler og møbler til ungdomskulturhuset³⁶⁶, mens en tidligere medarbeider i radiOrakel, Arne Berg, forteller at navnet var inspirert av låta "Ballroom Blitz" som ble brukt som stengelåt på huset.³⁶⁷ Dette var selvfølgelig The Rezillos, et nyveiv/punk-band fra Skottland, og ikke glamrockerne fra Sweet sin originalversjon. Berg skal ha startet å produsere en rekke plakater med navnet "Café Blitz" som folk videre hang opp rundt omkring i byen: "Dermed satte navnet seg. Ikke veldig demokratisk, men "Kafe Den piska gnu" lød ikke like bra. Og det var vi som jobba der, som kuppna navnet, på bekostning av allmøtet."³⁶⁸ "Nikko" tok del av dåpen, en hadde med seg slegger: "Så vi dælja løs på de cellekontorene der. Det var jævlig artig."

³⁶⁴ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 88.

Houge. *Har vi en framtid?!*: 35.

³⁶⁵ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 49.

³⁶⁶ =Oslo. "En sjenert husokkupant minnes det harde 80-tallet". *erlik.no*.

URL: <http://www.erlik.no/en-sjenert-husokkupant-minnes-det-harde-80-tallet/>

³⁶⁷ Tonje Finvold Lacher. "Sta og uavhengig". *Farlig feminin!: 30 år med FM-inisme på RadiOrakel*. Oslo: Spartacus Forlag, 2012: 79.

³⁶⁸ Ibid.

4 Resultatene av Skippergata

Med avtalen om lokaler i Pilestredet 30c, kunne UngMob og okkupantene gå våren og sommeren 1982 i møte som leietakere av kommunen sammen med Oslo Rockeklubb (ORK) og Aksjon Kvinnekultursenter (AKKS). Etter at de gjenværende Skippergata-okkupantene hadde klart å opprettholdt presset mot kommunen gjennom vinteren og belyst den sosiale nøden blant mange unge i byen, så kommunen ingen annen løsning enn å erkjenne problemene og foreta noen innrømmelser. Dette kan ha sin bakgrunn i at Skippergata var kommunalt eid. Som Hans Pruijt gjør et poeng av er det mulig for okkupanter å dra nytte av å okkupere et bygg som eies av en eier som om ikke annet har en moralsk forpliktelse til å huse de trengende.³⁶⁹ Distinksjonene mellom de som hadde planlagt okkupasjonen og de som bodde og levde i den okkuperte gården, som i utgangspunktet var rot til en del intriger og splittelser, var på denne måten en fordel. De mer aktivistiske delene, UngMob, kunne peke på okkupantene i huset som mennesker som virkelig hadde behov for hjelp. Slik det har fremstått var ikke disse politiske aktivistene selv direkte klar over dette, og de okkuperte avgjort ikke for å åpne bygg for mennesker som i stor grad ikke hadde andre alternativer for husly. UngMobs utgangspunkt for okkupasjonen var et selvstyrt ungdomshus, men for mange av de gjenværende okkupantene var det det eneste alternativet til gata. Mange hadde som vi har sett også problemer som gikk utover det å være reelt boligløs.

Skippergata ble en monolitt i protesten mot regjeringen og kommunens ineffektivitet og ufølsomhet overfor særlig arbeids- og boligløs ungdom. For kommunen, som har en moralsk forpliktelse overfor vanskeligstilte og trengende, ville det vært uklokt og lite hederlig å kaste ut okkupantene. Sannsynlig var nok Stadsfysikus Melbye sin litt krasse uttalelse til en eventuelt politi-razzia i Skippergata også med på å sette press på kommunen. Derfor sørget de for å gjøre en innsats for å få bukt med de mange husokkupasjonene, og med det dempe kravene om bolig, jobb og aktivitetshus. Disse tiltakene skulle imidlertid fort vise seg å bli relativt kortsiktige, og kampen mot arbeids- og boligløshet fortsatte videre gjennom tiåret. Ikke minst gikk det på bekostning av et miljø som ønsket og oppfattet at de var best egnet til å løse disse problemene på egenhånd, og som derfor ikke ønsket å ta del av det mange nok så på som kommunens skryteprosjekt for ungdom.

Gjennom de kommunale tiltakene Ungbo og Straksbo, skulle de boligløse i Skippergata få tilbud om bolig og midlertidig hospitsplass.³⁷⁰ Tiltakene ble imidlertid sterkt

³⁶⁹ Hans Pruijt. "The Logic of Urban Squatting": 24.

³⁷⁰ Dietrichson. "Fra okkupant til boligeier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak": 101.

avgrenset da en relativt tilfeldig registrering under Skippergataokkupasjonen fra kommunen hadde bokført 54 boligløse. Disse 54 ble Oslos foreløpige svar på å hamle opp med ”boligløs ungdom”, som ble lovet botilbud innen 23. april 1982.³⁷¹ Dette resulterte i 54 én-månedskontrakter på boliger, blant annet i nedrivningsgårder på Grünerløkka.³⁷² Straksbo, som ble dannet 1. januar 1983 primært for å skaffe husløse okkupanter bolig, førte til at flere okkuperende ungdom også utenfor Skippergata fra 1983 fikk boliger. I 1985 var det tilsammen 130 ungdommer i leilighetene disponert av Straksbo.³⁷³ Forskjellen mellom Ungbo og Straksbo, var i hovedsak målgruppen. Straksbo var blitt etablert for å særlig ta for seg Skippergataokkupantene og andre okkupanter. Derfor, i motsetning til Ungbo hvor boenhetene var løselig satt sammen av Ungbos ansatte og som kunne bestå av all type ungdom i vanskelige bosituasjoner, besto Straksbo-klientene av mange fra det samme miljøet, og som kjente hverandre fra tidligere okkupasjoner.³⁷⁴ Straksbo skulle bidra med umiddelbar hjelp. Ventetiden på Ungbo-leiligheter kunne fort dreie seg et års tid før man fikk tilbud om boplass.³⁷⁵ Med henvisning til rapporten *Straksbo: Et alternativt boligtiltak* (1985) av Berit Nordahl, gir Dietrichson oss inntrykk av at mange var fornøyde med Straksbo-tiltakene og et mer rutinepreget liv. Men dette gjaldt langt fra alle.

Kravene om jobber og eventuelle skoleplasser ble innskrenket til sysselsettingsstillinger. Dette gikk gjennom Oslo Kommunes Sysselsettingskontor for Ungdom, kalt ”Ungjobb”.³⁷⁶ Dette innebar i hovedsak vaskejobber, parkprosjekter, rive- og sjauejobber og tilsvarende opplærings- og tilpasningstiltak og arbeidstreningsgrupper.³⁷⁷ Med avtalen om nye lokaler i Pilestredet 30c skulle det selvstyrte ungdomsaktivitetshuset få statlig økonomisk støtte som del av storbytiltakene for ungdom. Men overtagelse av Uteseksjonens gamle lokaler hadde også sine begrensinger. For det første måtte de som nevnt innledningsvis dele huset med to andre grupper. For det andre fikk de kun en 6-månederskontrakt på huset.³⁷⁸ En beskjeden start, som ble møtt med skepsis og blant UngMob-erne oppfattet som et forsøk på å motarbeide og nøytralisere dem. Rita Westvik, som var den første redaktøren og en av initiativtakerne til RadiOrakel som fikk lokaler på loftet, forteller i *Tidsvitnet* fra radioprogrammet *Ekko* i 2012, om hvordan særlig Hans Svelland var smart og så muligheten

³⁷¹ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 88.

³⁷² Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 45.

³⁷³ Dietrichson. ”Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak”: 105.

³⁷⁴ Dietrichson. ”Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak”: 102, 105.

³⁷⁵ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 36.

³⁷⁶ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³⁷⁷ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 88-89.

³⁷⁸ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 49.

for slå sammen interessenter i et felles hus.³⁷⁹ Westvik forteller om Svelland som hadde gått til Don Buchanan, den gang leder av ORK, UngMob, og henne selv og andre fra AKKS.³⁸⁰ Som tidligere nevnt hadde ORK og AKKS stått sammen bak kravet om et sted å være under aksjonen ved Schous Bryggeri i 1980, så helt nytt var ikke samarbeidet mellom de to gruppene. Men det var på denne måten de tre gruppene skulle ende opp i samme hus som utover tiåret skulle bli kjent som Blitzhuset. Etter hvert kom det også til en del sysselsettingsstillinger på Blitz, som i 1983 utgjorde fire stillinger.³⁸¹ Blitz Kafé ble drevet av sysselsettingsmidler men da byrådet kuttet denne støtten og Sysselsettingskontoret ble avvikla i 1988, ble kafeen holdt i livet gjennom frivillig engasjement.³⁸² Tross uenigheter og noen strider rundt saker som vegetarkost og hva enkelte rom skulle brukes til, skulle de tre gruppene sameksistere uten alt for store problemer i tiden framover. For eksempel skulle AKKS-aktivister med opprettelsen av RadiOrakel bli en styrke for huset og en muligheter for å nå ut gjennom andre kanaler enn trykksaker og gata.

Forholdet mellom Blitz og RadiOrakel var preget av gjensidig respekt, hvor kampsaker som mot rasisme, sexisme og homofobi var gjeldene for dem begge, tross for at folka på RadiOrakel gjerne fikk kallenavn som ”streitingene på loftet” og ”gratispassasjerer” da de hverken betalte for strømmen, husleia eller tok del av nattevaktordningen på huset.³⁸³ Men de skal alltid ha stått sammen når det gjaldt – i demonstrasjoner, støttekonserter og i forsvar av huset. Flere med tilknytning til Blitz jobbet dessuten i radioen, vice versa, tross for RadiOrakel fastslår sin uavhengighet fra Blitz. Et eksempel på aksjoner hvor Blitz og RadiOrakels forbindelser har gitt gode resultater var i forbindelse med Oslo bystyrets julebord 17. desember 1986. Samme dag hadde Eva Norderhaug, daglig leder på RadiOrakel 1984-1986, et avtalt intervju med RVs bystyrerepresentant Erling Folkvord, og på allmøtet på Blitz foreslår Norderhaug å raide julemiddagen denne dagen.³⁸⁴ I *Aftenposten* 18. desember bekreftes det at en fra RadiOrakel skulle ha et intervju med Folkvord, men da portvakten åpnet for journalisten stormet 40-50 pønkere fram bak søylene på rådhustrappa og inn i bankettsalen.³⁸⁵ Her ble mat, vin og andre godsaker fortært. Blant annet gikk det hardt utover

³⁷⁹ NRK. ”Blitz” fra *NRK Skole – Tidsvitnet*. Steffen Fjærvik, reporter og regi. 06.02.2012.

URL: <https://www.nrk.no/skole/?page=search&q=Blitz&mediaId=17314>

³⁸⁰ Ibid.

³⁸¹ Daniloff. *Når fortellinger møtes: tolkninger av Blitz i rammen av en offentlighetsdiskurs*: 33.

³⁸² Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 35-36.

³⁸³ Elin Sollid. ”Streitingene på loftet”: 89.

Eva Norderhaug. ”Blitz, krig og kjærlighet” *Farlig feminin!: 30 år med FM-inisme på RadiOrakel*. Oslo: Spartacus Forlag, 2012: 85.

³⁸⁴ Ibid.

³⁸⁵ *Aftenposten*. 18.12.1986.

Carl I. Hagens poteter som *Klassekampen* opplyser svarte med å helle vin i ansiktet på en kvinnelig aksjonist.³⁸⁶ Norderhaug ble den eneste arresterte etter aksjonen og fikk derfor en økt status blant blitzerne i tiden etter.³⁸⁷

Selv om kommunens tiltak bidro til å hjelpe et utvalg av unge i en vanskelig situasjon, var ikke de korte kontraktene og midlertidige sysselsettingsplassene tegn på vedvarende og trygge framtidsutsikter. Straksbo, som i hovedsak rekrutterte boliger ved å gå inn i forhandlinger med kommunen etter at ungdom selv hadde okkupert huset, førte til at okkupantene ved flere tilfeller ble kastet ut av politiet både en og to ganger før en kontrakt med Straksbo ble skrevet.³⁸⁸ Straksbo- og Ungbo-leilighetene ble dessuten overfylt av folk og var ved flere tilfeller i så dårlig stand at flere måtte flytte ut etter kortere opphold.³⁸⁹ Ventetid på Ungbo-leiligheter og utflytning førte til at mange flyttet inn hos venner, i trange kollektiver og okkuperte nye gårder. ”Espen” forteller om prosessen som fant sted etter rivninga av Skippergata:

Og strategien vår var jo da at så raskt som mulig, når vi hadde fått en forhandlingsløsning på plass, det var jo å komme oss ut å okkupere gårder, som vi viste enten, som var kommunalt eid og så si til kommunen da at det er her vi vil bo, sånn at vi ikke skulle splittes opp og plasseres rundt omkring overalt i byen. Og det ble jo da særlig en kjerne på søndre Grünerløkka, ”Ny York”-kvartalene, Stolmakergata, Øvre Gate, Nedre Gate, og Korsgata og deler av nedre delen av Markveien, var det sju, åtte okkuperte hus og bygårder, hvor mange av oss bodde, men så var det også noen andre satellitter på Sagene blant annet og på Vålerenga.³⁹⁰

Av ”Espen” får vi inntrykk av at den sosiale siden og nære relasjoner til venner i miljøet nok ofte var viktige forutsetninger for boenhetene. De ønsket ikke å bli splittet opp. Som Dietrichson hentyder kan nok boliger av dårlig standard og episoder med tilfeldige sammensatte boenheter ha bidratt til at noen ikke ønsket å ta del av et kommunalt system, og derfor brøt ut.³⁹¹ Samtidig var det nok for mange ønsket om å frigjøre seg fra overordnede autoriteter og motstanden mot et ”streit liv” og ”systemet”, vel så viktige grunner for at noen fant nye okkupasjoner som beste løsning. For eksempel var nok det faktum at Straksbo og Ungbo hadde miljøarbeidere som utførte oppfølgende arbeid, og ved tilfeller kunne komme på døra uanmeldt da de disponerte nøkler til leilighetene, nok også en utfordring for mange av dem.³⁹² Forholdet til sosialarbeidere og det sosiale hjelpeapparatet var allerede anstrengt

³⁸⁶ *Klassekampen*. 19.12.1986.

³⁸⁷ Eva Norderhaug. ”Blitz, krig og kjærlighet”: 85.

³⁸⁸ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 46-47.

³⁸⁹ Dietrichson. ”Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligiltak”: 105.

³⁹⁰ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

³⁹¹ Dietrichson. ”Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligiltak”: 105.

³⁹² Dietrichson. ”Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligiltak”: 103.

og preget av mistillit. I *Opprør!* (1989) forteller flere fra Blitzmiljøet om sosialarbeidere som kunne inspiserer hver krik og krok av dagliglivet, dårlige erfaringer med barnevernet, og hvor hjelpeapparatet ble oppfattet mer som et kontrollorgan enn som en innsats for ungdom.³⁹³ Poenget var at mange selv ønsket å løse problemene.

Etter hvert skulle Straksbo også få store utfordringer med å komme til forhandlinger og avtaler med politiet og kommunen. Lederen for Straksbo/Ungbo, Jan Alm Knudsen, forklarer at det fram til 1986 fremdeles var mulig å gå inn og forhandle mellom politi og okkupantene, men at de fra 1987 ble bedt om å holde seg unna.³⁹⁴ Derfor ble Knudsen ved flere tilfeller ikke kontaktet på forhånd ved utkastelser av okkupanter. Noen eksempler er politistormingene og utkastelsene i Grønlandsleiret 30 1. juni, Hedmarksgata 11 onsdag 3. juni, og Langes gate 3, 20. august 1987.³⁹⁵ Etter den svært voldsomme politiaksjonen mot Grønlandsleiret 30, skal flertallet av okkupantene ha blitt enige om å føre en mer militant holdning ved videre okkupasjoner og aksjoner.³⁹⁶

At ikke sysselsettingsprosjekt var tilfredsstillende hadde nok noe av sin bakgrunn i mye av det samme som boligprosjektene. Midlertidige kontrakter om jobb ga som boligkontraktene også en usikker fremtid. Til tross for at noen fikk hjelp var det mange fra Blitz- og okkupantmiljøet som gikk uten jobb. Arbeid var dessuten en omstillingsprosess som innebar en enda større omveltning for mange unge som kanskje aldri hadde jobbet før. Uten jobb og rutiner kunne man legge opp dagen som man selv ønsket, med midlertidig sysselsetting måtte andre aktiviteter vike. Som med bosituasjonen var arbeid under autoriteter og tanken på å bli del av det kommunale systemet en omstillingsprosess flere ikke ønsket eller var i stand til. Miljøet besto av en del mennesker med store sosiale utfordringer:

[...] det var jo også noen av disse unge menneskene som gikk til grunne oppi alt dette her. Som enten havnet på institusjoner eller folk som tok overdoser, altså det var et veldig sånt fragilt miljø [...] Tenker at det var i perioder små marginer for at det skulle gå bra eller gå shit, liksom. Ikke bare med meg personlig. Men det var veldig mye stoff i omløp for eksempel og det er mange det gikk veldig dårlig med av de som jeg kjenner fra den tiden, og hvor man tenker noen ganger at det er bare tilfeldigheter som avgjør om man kommer seg ut av det eller ikke.³⁹⁷

Okkupasjonene og kampene mot arbeidsledigheten fortsatte videre utover tiåret, to kamper som gikk hånd i hånd. Var man uten arbeid var man også utelukket fra å skaffe bolig på den vanlige måten. Husokkupasjonene som fortsatte utover 1980-tallet ble et uttrykk for å

³⁹³ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 145-147.

³⁹⁴ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 246.

³⁹⁵ VG 02.06.1987. *Arbeiderbladet* 03.06.1987. VG 21.08.1987.

³⁹⁶ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 47.

³⁹⁷ "Grete". Intervju med "Grete". Red. Marius Solli (januar, 2019).

synliggjøre den vanskelige boligsituasjonen og den reelle bolig mangelen for mange. I 1984, hvor arbeidsløsheten blant ungdom kulminerte, var det derfor folk fra Blitzmiljøet som gikk i front for dannelsen av Arbeidsløses Forening og etableringen av Arbeidsløses Kafé i Storgata 36.³⁹⁸

4.1 Byfornyelse, nye kollektiver og boligkamp

Som nevnt var et av stedene mange fra Skippergata havnet i bydelen Grünerløkka. Dette var ingen tilfeldighet. På steder som Grünerløkka, Rodeløkka, Vålerenga og Kampen oppsto det på 1970-tallet flere beboeraksjoner som ønsket å bevare sine bydeler og områder.³⁹⁹ Planer om å fornye og modernisere Oslo by hadde da siden 1960-årene omfattet sanering av gamle bydeler i Oslo for å rydde plass til motorveier og kontorbygg, mens beboerne skulle skyves ut i drabantbyene. Som tidligere henvist kunne en slik moderniseringsprosess vekke vesentlig motstand i form av arrangementer og demonstrasjoner, som eksemplene fra Vaterland og Hammersborg. På Grünerløkka hadde rivningsplanene til bystyret fra 1960- og 70-tallet blitt stående så lenge på vent uten å bli iverksatt, at det hadde ført til et betydelig forfall av bygningsmassene i bydelen. Mot slutten av 1970-åren og inn på 1980-tallet hadde en gentrifiseringsprosess begynt i bydelen som følge av at Oslo bystyre introduserte et byfornylingsprogram i 1977 og 1978.⁴⁰⁰ Derfor ble mange av de store og gamle leiegårdene fra 1800-tallet stående tomme, på vent for å bli oppdatert eller revet. Dette skulle løse dårlige boligforhold og levekår, men gikk på bekostning av sammensetningen av befolkningen i bydelen.

1980-tallets byfornyelse ble av bystyret vedtatt etter ”selvfinansieringsprinsippet”.⁴⁰¹ Beboerne skulle selv betale for vedlikeholdet og standardhevingen i bydelen. Resultatet ble en gentrifiseringsprosess, hvor mange ble sittende med gjeld eller måtte flytte. Med gentrifisering følger jeg Ruth Glass sin definisjon, hvor gentrifisering ses som en urbant fenomen, hvor et område blir gjenstand for en prosess av byfornyelse hvor alle eller mange fra den opprinnelige arbeiderklassebefolkningen blir skjøvet ut og områdets sosiale karakter blir forandret.⁴⁰² Gentrifisering beskriver sådan hvordan oppgraderinger og prisøkninger i en bydel gjør området utilgjengelig for deler av befolkningen, som rett og slett ikke har råd til å bo der. Når ”rønner” modne for sanering skal bli boliger med miljø og særpreg, skiftes også

³⁹⁸ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 44-45.

³⁹⁹ Bergkvist. ”Sanering eller rehabilitering?”: 42.

⁴⁰⁰ Bergkvist. ”Sanering eller rehabilitering?”: 45.

⁴⁰¹ Ibid.

⁴⁰² Ruth Glass. *London: Aspects of Change*. London: MacGibbon & Kee, 1964: xix.

mye av det opprinnelige miljøet. Som konsekvens av byfornyelsen, på folkemunne ”byfordyrelsen”, hadde derfor boligkampen pågått her i mange år før de boligløse etter Skippergata begynte å okkupere de tomme, forfallene husene i bydelen.

Som ”Eспен” beskrev ble det en kjerne av okkuperte hus og bygårder på Grünerløkka og andre steder i byen. På denne måten tok husokkupantene del av kampen mot byfornyelse, og var med på å synliggjøre verdier i strøk som blant annet Rodeløkka og Vålerenga, strøk i dag kjent for sine bevaringsverdige trehusbebyggelser. Av okkupasjoner jeg har funnet bare for 1982 ble det okkupert i Stolmakergata, Tromsøgata, Øvre gate, Nedre gate, Korsgata, Trondheimsveien, Dalheimveien, Markveien og Ullevålsveien, i tillegg til en mindre okkupasjon av boligdirektørens kontor.⁴⁰³

En av de første okkupasjonene som fant sted mens Skippergata fremdeles sto, var i Ullevålsveien 4. Her skal det i følge *Klassekampen* ha vært 4 ungdommer fra Skippergata som hadde tatt seg inn 17. januar og blitt kastet ut dagen etter, før de igjen slo til 20. januar i et forsøk på å skaffe boligløs ungdom et sted å være.⁴⁰⁴ I følge deltagende Skippergataokkupant og UngMob-er Henning Dahl, var denne okkupasjonen i motsetning til Skippergata først og fremst innretta mot at husløse skulle få et sted å bo.⁴⁰⁵ 25 politifolk med hunder stormet inn kl. 4 om morgenen 21. januar, og kvelden samme dag ble huset revet. Selv to beboere i huset måtte flytte på dagen til tross for at kommunen hadde gitt beskjed om at de kunne bo der iallfall frem til 1. februar.⁴⁰⁶ ”Philip” var med på okkupasjonen: ” [...] jeg lå å sov oppå loftet der så hører jeg, og da hadde vi barrikadert ganske solid, så hører jeg et voldsomt smell også bikkjer og så kom politiet med bikkjer og hjelmer og skjold og dro oss ut av sengene og sånn.”⁴⁰⁷ I *Arbeiderbladet* sin dekning skal det ha vært rundt 40 ungdom som samlet seg for å stå i mot utkastelsen da okkupantene ble klar over hva som var i ferd med å skje.⁴⁰⁸ I et intervju i *Arbeiderbladet* med Einar Braathen, kjent fra Opprørsrock mot Valghysteriet-konserten, var han blant tretten som måtte tilbringe natten på Grønland politistasjon.⁴⁰⁹

Av de kollektivene som kom ut av Skippergata, tar Krogstads feltarbeid for seg særlig to av disse: Tromsøgata og Stolmakergata, hvor hun sommeren 1983 selv bodde i kollektivet

⁴⁰³ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 88.

⁴⁰⁴ Okkupasjoner i Oslo 1969-2011”. ”Åpne Hus”, Pollen Magasin. Nr. 1. Oslo: Eriksen Skajaa Arkitekter, 2011: 4.

⁴⁰⁵ Johan T. Jensen. ”I disse tider: Okkuper!”. *Klassekampen*. 21.01.1982.

⁴⁰⁶ Ibid.

⁴⁰⁷ Knut Ivar Skeid. ”Kommunen strammer grepet”. *Klassekampen*. 23.01.1982.

⁴⁰⁸ ”Philip”. ”Intervju med ”Philip”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

⁴⁰⁹ *Arbeiderbladet*. 23.01.1982.

⁴¹⁰ Ibid.

i Tromsøgata på Rodeløkka.⁴¹⁰ ”Grete” forteller om Krogstads opphold i kollektivet hun bodde:

[...] da [vi] opplevde å ha en som studerte ungdomsmiljøer boende i vårt kollektiv som vi bare trodde var en vi kjente litt som trengte et sted å bo i to sommersesonger. Det var kanskje det som virkelig ble tatt hardest av alt, for at det ble jo en sånn underminering av en tillitt. Altså de som har det som jobb å være spanere, det kan man vente seg, men at noen liksom trenger inn på dine, ja, dine enemerket med din tillitt, det var jo egentlig mye verre da.⁴¹¹

Disse to kollektivene var blitt okkupert for så å få leieavtale, og var dannet av mange fra den tidligere nevnte vegetarkjernen fra Skippergata. I Tromsøgata hadde de blitt kastet ut to ganger før de fikk kontrakten med Straksbo.⁴¹² Det var i følge Krogstad beboere fra disse to kollektivene som ble gitt ansvaret og driften for kaféen i første etasje i Ungdomskulturhuset Pilestredet 30c.⁴¹³ Av de to var det i Stolmakergata-kollektivet det strengeste vegetariske regime rådet. Alle som ønsket innpass i huset måtte omfavne et vegetarisk kosthold. En gutt som forsøkte å steke fiskekaker i de sene nattetimer ble stemplet som avviker og flytta ut, en annen jente skal angivelig ha blitt nektet bopel.⁴¹⁴ Da de var blant dem som var ansvarlige for kafédriften, smittet dette fort over på Blitz, hvor personer fra Stolmakergata nektet å ta i mot bestiller med kjøtt. Utover dette besto Stolmakergata-kollektivet av en del homofile og transvestitter.⁴¹⁵ ”Nikko”, som var opptatt av studier og ble en mindre del av det som skulle utvikle seg til å bli Blitz utover tiåret, flyttet sammen med sin daværende kjæreste og en annen UngMob-er inn i et lite, kondemnert hus på ”Snippen” på Rodeløkka:

Og det var naboen til Tromsøgata åtte. Så det var liksom bare, de hadde revet noen greier da, så det var sånn åpent. Der har de jo bygd ut nå. Litt sånne høyremiddelklasse boliger. Men der var det jo skikkelig kondemnert da, på den tida der.⁴¹⁶

Han har oppfatningen av at kollektivet i Tromsøgata delvis var kjernen i det som skjedde i Pilestredet 30c, noe som Krogstads feltstudie delvis bekrefter i og med at de var blant de ansvarlige for kaféen på huset. Om Krogstads kollektiv og Tromsøgata 8-kollektivet er et og samme kollektiv, er vanskelig å si. De som okkuperte Tromsøgata 8 okkuperte kun i fem dager og ble kastet ut allerede 20. september 1982, mens Krogstad bodde i Tromsøgata sommeren 1983. Sannsynligvis var ikke Tromsøgata 8 en del av ”dealen” med kommunen,

⁴¹⁰ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 134.

⁴¹¹ ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

⁴¹² Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 46.

⁴¹³ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 135.

⁴¹⁴ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 134.

⁴¹⁵ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 133.

⁴¹⁶ ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

men i følge ”Nikko” var det her Stein Lillevolden kom inn i miljøet, våren 1982.⁴¹⁷ I allfall var han deltagende i ”okkupasjonen” av boligdirektørens kontor tre dager senere, en demonstrasjon med bakgrunn i utkastelsen av Tromsøgata 8.⁴¹⁸ Dette var en av mange aksjoner mot byfornyelse som kom ut fra miljøet under parolen ”Gata er vår, men den er faen så kald å bo på”.⁴¹⁹ Senere skulle Lillevolden bli et kjent navn, plukket ut av media og politiet som sjefs-blitzer.

Etter som Skippergataokkupasjonen hadde fått stor oppmerksomhet og ført til at flere så muligheten for å skaffe seg bolig litt utenom det vanlige, valgte kommunen altså ved flere anledninger å sette inn store politistyrker kontra å gå inn i forhandlinger med okkupantene. Dette belyser eksemplene overfor. Naturligvis fantes det også en del kortere okkupasjoner som ble borte i hurtige politiaksjoner og utkastelser. Som konsekvens var derfor mange av de demonstrasjonene og aksjonene som fant sted i kjølevannet av Skippergata tilknyttet husokkupasjoner og utkastelser. I følge Stein Lillevolden fant det sted en økning av politiets organiserte vold i massetjenesten i løpet av 1980-tallet, altså blant de delene av politiet som tar seg av store folkemengder.⁴²⁰ Dette viste seg spesielt under de større demonstrasjonene utover tiåret, men særlig har dette med politiets oppfatning av hva slags gruppe og hva slags gruppementalitet man står overfor. Står man som under natt til 1. mai-opptøyene, diverse husokkupasjoner og på Café Blitz ovenfor det politiet og opinionen stempler som pøbler, kriminelle og bråkmakere, vil politiet oppfatte det som sin plikt å få disse uromomentene fjernet. Derfor ble mange av aksjonene også svært brutale da miljøet ikke var fremmede for å stå i mot politiet:

[...] det var mange av de aksjonene som var stygge, og vi aksjonerte mot det, altså når vi kom tidsnok til å ha en mot-markering eller motdemonstrasjon eller prøve å blokkere politiets adgang til huset når de skulle prøve å kaste ut folk, endte jo som regel med slåsskamp, fordi politiet grep til vold. Det var ikke vi som grep til vold først. [...] hvis politiet slo deg med en kølle, så skulle du legge deg ned og blø. Du skulle ikke prøve å løpe din vei eller slå tilbake eller på en eller annen måte forsvare deg. Det var deres holdning til det. Hvis du ikke gjorde det så var det en forbrytelse [...]. Og det er klart at det når vi etter hvert ble vant til å bli behandla som søppel av politiet, altså ... det er noe som heter selvoppfyllende profetier. Når du blir behandlet på en bestemt måte av noen hele tiden så ender du opp med å bli sånn. Så det er klart at det skjedde jo også at noen gikk over streken, tilbake igjen, men jeg har aldri sett noen utøve sånn vold mot politiet som politiet utøvde mot oss.⁴²¹

⁴¹⁷ Ibid.

⁴¹⁸ *Aftenposten*. 27.09.1982.

⁴¹⁹ *Klassekampen*. 23.09.1982.

⁴²⁰ Stein Lillevolden. ”Opprørspoliti i Norge?” Heiberg, Turid (et al.) *Makt og langkølle – søkelys på politiet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag, 1989.: 21.

⁴²¹ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

Av politiaksjoner mot kollektivene i miljøet tidlig 80-tall, fremstår aksjonen mot Markveien 61, 30. september 1982 som en av de mest brutale, og som en aksjon som viste politiet sanne holdning til miljøet. Bygården var blitt stilt til rådighet av kommunen gjennom Ungbo og de fleste av de rundt tretti fra Skippergata som bodde der hadde derfor leieavtaler og allerede lagt ned en del oppussingsarbeid.⁴²² I *Klassekampen* fikk politiaksjonen tilnavnet ”Slaget i Markveien”, og omtalt av advokat Øyvind Solberg som ”Razzia i ren Gestapo-stil”.⁴²³ Bakgrunnen for ”slaget” og den krasse kritikken var politiets voldsbruk og storstilte aksjon mot huset denne torsdagskvelden etter naboklager om høy musikk i halv 9-tiden. Ved tilsvarende anledninger, iallfall sett i dagens lys, ville politiet banket på og bedt personene om å skru ned musikken, men mot ungdom fra Blitz- og okkupantmiljøet var politiets tone en helt annen, og endte med full razzia, bøter og arrestasjoner.

Hva som egentlig skjedde denne kvelden finnes det hovedsakelig to versjoner av: politiets og ”pønkernes”, hvor ord står mot ord i om politiet legitimerte seg, hvem som slo først og hva slags metoder og hjelpemidler som ble benyttet av de to partene. Det som er klart er to sivilkledd politimenn gikk inn i en leilighet og ble forsøkt nektet adgang.⁴²⁴ Her mener politiet at de legitimerte seg og at beboerne slo og kasta dem ut, beboerne mener at de ikke legitimerte seg og at politimennene slo dem. Politiet valgte da å svare med å sperre av gatene og kaste inn tåregass, for å så sende inn 20-30 politimenn utstyrt med hjelmer, skjold og køller.⁴²⁵ Leilighetene ble rasert, og selv de som ikke var hjemme ble fratatt sine eiendeler og verdisaker, klassifisert av politiet som tyvgods.⁴²⁶ Rundt 20 skal ha blitt innbrakt. Ungbo som disponerte leilighetene, bekreftet at huset nå var blitt ubeboelig.⁴²⁷ Krogstad som selv var der dagen etter forteller om nedrivende dører, raserte leiligheter, og blodflekker og oppkast etter basketak og tåregass.⁴²⁸ Mange så negativt på politiaksjonen som må ses som nok så overdramatisert fra politiets side. Saken gikk altså fra å være en alminnelig klage på bråk, til å bli et gateslag. Trolig ville ikke politiet gått slik frem og benyttet seg av tåregass mot andre leieboere som spilte høy musikk. To år senere gikk ”Slaget i Markveien” til behandling i retten. Over ti dager i januar 1984 sto påstand mot påstand, og resultatet ble at fem pønkere

⁴²² Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 96.

⁴²³ Kirsten Karlsen. ”Slaget i Markveien: - Razzia i ren Gestapostil”. *Klassekampen*, 08.10.1982.

⁴²⁴ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 97.

Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 156-157.

⁴²⁵ Ibid.

⁴²⁶ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 96.

⁴²⁷ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 157.

⁴²⁸ Krogstad. *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*: 97.

ble tiltalt for vold mot tre politimenn.⁴²⁹ En sjette som var siktet, en 18 år gammel pønker fra Buskerud, ble frikjent da han ikke hadde vært til stede under slaget.⁴³⁰

Blant de som engasjerte seg for saken, var et nylig opprettet nabo- og rettshjelpssenter på Grünerløkka. Lørdag 23. oktober 1982 arrangerte de en høring i Folkets Hus på Grünerløkka.⁴³¹ Foruten rettshjelp skulle Nabosentret i Korsgata 19 i løpet av sin korte eksistens romme engasjement fra tidlige Skippergataokkupanter og være forut for aktiviteter som senere fikk tilhold på Blitz. Etter å ha gjort ferdig forhandlingene med kommunen på tampen av Skippergata hadde SILA, nå omdøpt til ”Stolmakergata Idrettslag”, tatt del av utviklingen av nabo- og aktivitetssentret i Korsgata. I Korsgata 19 hadde noen av okkupantene fra Skippergata i september 1982 ”gått til det uærbødige skritt å tromme sammen til en alternativ høstutstilling.”⁴³² Dette var en del av et prosjekt med mål om å bli et mangfoldig og åpent aktivitetshus.⁴³³ Utstillingen ”Ny York Open” var bare en av mange aktiviteter på huset som foruten atelieret huset: kafé, trykkeri, verksted og et nabo- og rettshjelpssenter.⁴³⁴ SILA var i følge *Dagbladet* ansvarlige for et sysselsettingsprosjekt for 5-10 ungdommer på huset.⁴³⁵ Foruten dette var det i Korsgata 19 RadiOrakel skulle starte sin sendinger før de slo seg ned på loftet i Pilestredet 30c, hvor de allerede hadde kontorer hos AKKS. Her delte de studio med to andre konsesjonshavere i Oslo, Radio Immigranten og Kulturradioen.⁴³⁶ Da gården i Korsgata ble revet et halvannet år senere falt dette sammen med at noen av leietakerne på Blitz flyttet ut og loftet sto ledig. På allmøtet på Blitz stemmer flertallet for at RadiOrakel skal overta loftet.⁴³⁷ Skippergataokkupant Morten Hjerde skal blant annet ha vært en av de som bidro til at det tekniske arbeidet kom på plass, både i Korsgata og på Blitz.⁴³⁸

4.2 Arbeidsløses Kafé og flere bein å stå på

Det var altså folk fra Blitzmiljøet som gikk i front for dannelsen av Arbeidsløses Forening (AFO) og etableringen av Arbeidsløses Kafé i Storgata 36 i 1984. 20. desember 1983 hadde

⁴²⁹ *Dagbladet*. 19.01.1984.

⁴³⁰ *Aftenposten*. 26.01.1984.

⁴³¹ *Arbeiderbladet*. 25.10.1982.

⁴³² *Dagbladet*. 17.09.1982.

⁴³³ Arnhild Taksdal. ”Nabosentret i Korsgata 19, Grünerløkka.” *Materialisten* 11, nr.3-4 (1983): 41-42.

⁴³⁴ Taksdal. ”Nabosentret i Korsgata 19, Grünerløkka.”: 42.

⁴³⁵ Inger Bentzrud. ”Kunst mot overmakta”. *Dagbladet*. 17.09.1982.

⁴³⁶ *Klassekampen*. 10.07.1982.

⁴³⁷ Tonje Finvold Lacher. ”Sta og uavhengig”: 80.

⁴³⁸ Sigrid Krohn Eide. ”Kvinne radio, kanskje det kunne være noe?”. *Farlig feminin!: 30 år med FM-inisme på RadiOrakel*. Oslo: Spartacus Forlag, 2012: 37.

arbeidsløse gått sammen og okkupert Arbeidskontoret og senere på kvelden diskutert dannelsen av foreningen under ”Rock mot Arbeidsløshet”-arrangementet på Blitz.⁴³⁹ Dette resulterte i at AFO ble dannet over på nyåret med inspirasjon fra tilsvarende forening med opphav i Trondheim.⁴⁴⁰ Siden dannelsen 1. februar hadde AFO søkt om lokaler, men da svar lot seg vente på ble den gamle ”Dagsen”/”Prindsen” (Prinds Christian Augusts Minde) i Storgata 36 okkupert 28. april 1984.⁴⁴¹ Her fikk de lokaler og her oppsto Arbeidsløses Kafé, etter en kort forhandlingsrunde med kommunen.⁴⁴² Med egen rådgivningstjeneste på kaféen skulle arbeidsløse og sosialhjelpsmottakere få hjelp og tips. AFO som var en interesseorganisasjon for *alle* arbeidsledige, skulle med kaféen i Storgata i tillegg til Blitz bli et av flere tilholdssteder for mange i miljøet.

”Boligløses Forening” (BLF), stiftet på Blitz Café 26. januar 1984, skal også ha vært på huset, beskrevet av Holm og Kvaran som ”en organisasjon som har satt søkelyset på boligpolitikken og vært initiativtager til husokkupasjoner.”⁴⁴³ De skal blant annet ha bidratt til okkupasjonen av Grønlandsleiret 30/32 og Langes gate 3 i 1987, samt det Holm og Kvaran karakteriserer som den eneste vellykka okkupasjonen i perioden 1985-1988, i Geitmyrsveien 33, høsten 1986. Den kristne organisasjon Oslo Menighetspleieres Fellesutvalg (OMF) som eide huset, ønsket ingen politiaksjon og inngikk derfor leiekontrakt med okkupantene.⁴⁴⁴ Riktig nok ble leieavtalen sagt opp med virkning fra 31. mai 1987, og OMF ønsket okkupantene ut av huset.⁴⁴⁵ Sannsynlig ble denne utkastelsen en rolig affære da den ikke er dekket i noe avis. Iallfall ble huset stående tomt før det etter en brann 13. oktober 1989 ble bestemt at huset skulle rives.⁴⁴⁶ Mange av disse okkupasjonene ble gjort i samarbeid med ”Boligaksjonen -87”, som også var på huset i perioden.⁴⁴⁷ Blant annet ble okkupasjonen av Grønlandsleiret 30/32 iverksatt av Boligaksjonen -87 og støttet av BLF.⁴⁴⁸ Boligaksjonen hadde i 1983, da under navnet ”Boligaksjonen -83”, vært organisator for okkupasjonen av Pilestredet 45, den andre av to okkupasjoner som i løpet av 1980-tallet *ikke* ble møtt med en politiaksjon, og hvor leiekontrakter ble skrevet.⁴⁴⁹ Våren 1987 var også BLF med på å

⁴³⁹ *Klassekampen*. 22.12.1983.

⁴⁴⁰ *Ibid.*

⁴⁴¹ *Klassekampen*. 30.04.1984.

⁴⁴² Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 36.

⁴⁴³ *Ibid.*

⁴⁴⁴ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 47.

⁴⁴⁵ *Aftenposten*. 06.01.1988

⁴⁴⁶ *Aftenposten*. 18.10.1989.

⁴⁴⁷ *Klassekampen*. 21.09.1987.

⁴⁴⁸ *Klassekampen*. 05.03.1987.

⁴⁴⁹ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 155.

organisere en busstur med ca. 60 deltagende til Slumby-aksjonen i Trondheim.⁴⁵⁰ Aksjonen ”SLUM 87” foregikk med konsert på UFFA (Ungdom For Fri Aktivitet), Trondheims svar på Blitz, etterfulgt av byggingen av en slumby på Lilletorget i sentrum, hvor også folk fra andre steder i landet deltok, blant annet en større delegasjon fra Blitz.⁴⁵¹

Storgata 36 ble altså som Pilestredet 30c, et senter for mange aktiviteter og del av den samme kampen mot arbeids- og boligløshet og det som siden Skippergatas dager hadde blitt døpt ”forjævlingseringa”. På sett og vis var det ett og samme miljø: Folk fra Blitz hadde vært initiativtakerne til AFO og mange på Blitz vanket og var aktive på Arbeidsløses Kafé og de ulike foreningene som brukte huset, vice versa. Et eksempel er Sture Wennberg, presentert i 1987 som ”en slags daglig leder” av BLF sammen med Bjørn Rønning i *Klassekampen*, hvor de begge var bosatt i Geitmyrsveien 33.⁴⁵² I et senere portrettintervju med ham i *Uke-Adressa* fra 1989, presenterer han seg selv som en ”blitzer” som hadde funnet sin plass i Pilestredet og som daglig var innom huset.⁴⁵³ Sannsynligvis var aktivistene og initiativene mellom Storgata og Pilestredet overlappende.

Som eksemplene på husokkupasjoner overfor viser tok de del av de samme okkupasjonene, men de delte også engasjement i de samme politiske sakene, som mot Sør-Afrika og Apartheid. Blant annet skulle Arbeidsløses Kafé knyttes til et forsøk på å sprengre en Shell-stasjon på Lindern i Oslo 24. august 1987. I forbindelse med dette var det sendt inn et anonymt brev med en løpeseddel til Norges Telegrambyrå (NTB) signert ”Unge Generte Helter” (UGH). Etterforskningen av UGH førte politiet til Arbeidsløses Kafé. I følge *Klassekampen* og Tor Bach i Boligløses Forening var løpeseddelen blitt produsert på kafeens kopimaskinen, trolig ved at noen hadde tatt seg inn en ulåst bakdør.⁴⁵⁴ Bach så det hele som en provokasjon og et forsøk på å svartmale dem for å ha stått bak aksjonen. Under en tidligere aksjon mot kafeen 14. mai, i forbindelse med Weinberger-demonstrasjonene, hadde politiet konfiskert utstyr som i pressen og av politiet ble presentert som molotovcocktails, etsende væske og livsfarlige hæljern og slagvåpen.⁴⁵⁵ Bach hadde også avvist disse påstandene politiet og pressen kom med. Molotovcocktailene og flaskene som påstått skulle inneholde etsende væsker var i virkeligheten salmiakk, hæljernene og de andre ”våpnene” var det noen pønkere som hadde tatt med til kaféen og var i realiteten gammelt

⁴⁵⁰ *Klassekampen*. 03.09.1987.

⁴⁵¹ Haugdahl. *UFFA 1981-2006*: 75.

⁴⁵² Dag Bjørndal. ”Folk trenger hus hus trenger folk”. *Klassekampen*. 06.04.1987: 8.

⁴⁵³ John K. Bones. ”Sture – en blitzer”. *Ukeadressa*. 27.05.1989: 4-6.

⁴⁵⁴ *Klassekampen*. 05.09.1987.

⁴⁵⁵ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 209-210.

skomakerutstyr.⁴⁵⁶ Dette vitner om at miljøet rundt Arbeidsløses Kafé i Storgata også i politiets øyne var ”de samme” og ble behandlet ettertrykkelig.

Arbeidsløses Kafé ble holdt gående med midler fra Sysselsettingskontoret, men da disse midlene ble stanset i juni 1988 skulle det bli vanskelig for kaféen å fortsette driften.⁴⁵⁷ Etter et navnebytte til Kafé Strofal, annonserte de i *Arbeiderbladet* i oktober at kaféen var i ”desperat pengeknipe og det er fare for at vi må stenge hvis vi ikke får tak i nok penger.”⁴⁵⁸ I 1989 ble huset barrikadert da kommunen ønsket å opphøre leieforholdet med påfølgende frist om å forlate lokalene inne 26. juni.⁴⁵⁹ I løpet av året ble de kastet ut.⁴⁶⁰ Foruten noen sniffere som gjorde et forsøk på å fyre opp et bål i de gamle lokalene vinteren 1990, ble huset stående tomt.⁴⁶¹ I sin periode hadde kaféen vært et viktig tilholdssted for mange i miljøet i og rundt Blitz. Som Blitz hadde det med øvingslokaler og konserter vært en scene for ukommersielle subkulturer som pønken og svartmetall. Som på Blitz hadde man her kunnet spise billig, men huset hadde også bidratt til å hjelpe bosted- og arbeidsløse med okkupasjoner, bistand og råd. Et privat initiativ for arbeids- og boligløsheten havnet derfor på gata.

Samtidig vitner AFO, BLF, Boligaksjonen og andre som brukte lokalene i Storgata 36, om et forsøk på å skape en større aksept for boligaktivisme og husokkupasjoner. De forsøker å gjøre det til en større og bredere bevegelse ved å bryte med stereotypien av husokkupanter som ”pønkere”. BLF skulle være åpen for alle boligløse og fremstå som et mindre ensartet miljø. Blant annet skal Blitzhuset i følge Bjørn Rønning og Sture Wennberg ikke ha kjent til aksjonen som førte til okkupasjonen av Grønlandsleiret 30/32 2. mars 1987.⁴⁶² De har bakgrunn i de samme miljøene, hvorav de har kommet ut av initiativer fra Skippergata og Blitz, men opererte på eget initiativ. I motsetning til lokalet i Pilestredet var ikke huset i Storgata noe tiltenkt ungdomskulturhus, men var et hus som inneholdt flere parter med interesse for alle lag av befolkningen som gikk uten jobb og fast bosted.

Inn på 1990-tallet kom det flere tilløp til å ta i bruk tomme bygninger til bolig- og kulturelle formål. For eksempel skulle Boligaksjonen igjen gjøre seg bemerket i Oslo, knyttet til okkupasjonen av Hausmannsgate 40 (H40) i Hauskvartalet langs Akerselva i september 1999. I et intervju med to av okkupantene i *Gateavisa*, forteller Harald og Tom om etableringen av ”Boligaksjonen -98”, ment for å samle krefter til kampen mot boligkrisa i

⁴⁵⁶ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 210-211.

⁴⁵⁷ Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 36.

⁴⁵⁸ *Arbeiderbladet*. 12.10.1988.

⁴⁵⁹ ”Men Willy Haugli’s stormtropper var ikke døde...” *Gateavisa*. 20, nr. 126, 1989: 46.

⁴⁶⁰ *Dagbladet*. 05.01.1990.

⁴⁶¹ *Aftenposten*. 19.12.1990.

⁴⁶² Dag Bjørndal. ”Folk trenger hus, hus trenger folk”. *Klassekampen*. 06.04.1987: 8.

Oslo.⁴⁶³ Selv om Boligaksjonen i 1998 skulle vise seg å feile, hadde arbeidet som ble gjort ført til en kartlegging av terrenget og Boligaksjonen fått opprettet kontakt med en del boligløse.⁴⁶⁴ Dette la grunnlag for ”Boligaksjonen 2000” og okkupasjonen av Hausmannsgate 40 4. september 1999, som videre etablerte arbeids- og bosamvirket ”Vestbredden Vel Vel”.⁴⁶⁵ Hauskvartalet har siden den gang vært preget av okkupanter. Året etter ble Kulturhuset Hausmania opprettet etter at personer tilknyttet Vestbredden ønsket å benytte Hausmannsgate 34 og Brenneriveien 1, som også sto tomme, til kulturelle formål. I sin masteroppgave om Hausmania forteller Ola Andersbakken om hvordan Hausmania som ”Hausmann BA” etter det ble registrert i Brønnøysundregistret og inngikk deretter en leiekontrakt med Statsbygg i januar 2001, før kvartalet ble kjøpt av Oslo kommune i 2004.⁴⁶⁶ Senere ble også Hausmannsgate 42 okkupert i 2005 av det Andersbakken karakteriserer som ”noen utenfra”, og dannet ”Alle Kanter Beboerforening”.⁴⁶⁷ Alle Kanter ble videre tatt med inn i ”Hauskvartalet Venneforening”, stiftet i 2003 for å få kontroll over bygårdene, og tilbød sammen med Vestbredden og Hausmania, et brukerstyrt boliginitiativ, utleielokaler for kunst og kultur og en alternativ kulturscene i Oslo.⁴⁶⁸ Siden den gang har debatten rundt Hauskvartalets og dets brukeres framtid gått høyt i mange år.

Andersbakkens oppgave viser dessuten til interessante historiske linjer mellom Blitz og Hausmania, hvor personer han var i kontakt med påropte seg lang fartstid i miljøet. Blant annet skal ”S” og ”Sirku” (Andersbakkens anonymisering) begge ha vært deltagende i okkupasjonen av Skippergata og dannelsen av UngMob.⁴⁶⁹ Likevel ønsker ikke hausmanittene å bli sidestilt med blitzerne da fler mener det er viktig å påpeke at Hausmania er et *kulturhus* og Blitz et *aktivitetshus*, kanskje aller mest i frykt for de negative konnotasjonene som fulgte med assosiasjoner med Blitz.⁴⁷⁰ Men dette har mest med fasade og representasjon utad å gjøre. At Blitzhuset inneholdt og var mer en et voldelige aksjonistmiljø, slik mediene hadde presentert dem i årevis er tema for neste delkapittel.

For Hauskvartalet ble 2016 starten på en ny kamp for bruken av bygningene. Kvartalet ble lagt ut for salg og eiendomsselskapet Urbanium kjøper Hauskvartalet av Oslo kommune. Da Urbanium ville ha okkupantene ut av Hausmannsgate 40 var striden i gang.

⁴⁶³ *Gateavisa* nr. 165, 1999: 7.

⁴⁶⁴ *Ibid.*

⁴⁶⁵ Ola Andersbakken. *Makt, motstand og etablering av symboler: ”Det frie kulturinitiativet” møter de offentlige myndighetene*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 2006: 2.

⁴⁶⁶ Andersbakken. *Makt, motstand og etablering av symboler*: 2.

⁴⁶⁷ Andersbakken. *Makt, motstand og etablering av symboler*: 7.

⁴⁶⁸ Andersbakken. *Makt, motstand og etablering av symboler*: 6-7.

⁴⁶⁹ Andersbakken. *Makt, motstand og etablering av symboler*: 41.

⁴⁷⁰ Andersbakken. *Makt, motstand og etablering av symboler*: 40.

Forhandlingene mellom eiendomsselskapet og Vestbredden toppet seg da beboerne etter to år med forhandlinger saksøkte Urbanium med krav om å få bli leietagere.⁴⁷¹ 1. april 2019 møttes Vestbredden og Urbanium i Oslo tingrett, og dagen etter var forlik et faktum: en ti års leiekontrakt ble skrevet.⁴⁷² Med det var tilværelsen som husokkupasjer omme og beboerne fått en rettslig status som leietakere. Tjuv år som okkupasjer var over, og Oslos lengstlevende husokkupasjon var over.

Fremtiden til hjørnegården i Hauskvartalet, Hausmannsgate 42 er i dag uvisst, men de rundt 40 beboerne ble allerede 11. februar 2010 kastet ut og førte med seg opptøyer rundt Hauskvartalet samme dag, med blant annet bålbrenning og kasting av stein.⁴⁷³ Uka etter var vinduene og dørene i bygget blitt gjenmurt. Urbanium søkt om å få rive Hausmannsgate 42 da gården er i svært dårlig stand, men har møtt motbør i lokalmiljøet og fra blant annet byantikvaren og plan- og bygningsetaten, som har vært i mot rivning av det verneverdige bygget. 14. mai 2019 vedtok bystyret å legge til rette for rivningen av bygget.⁴⁷⁴

4.3 Mellom kulturkamp og politisk aktivisme

Som de som ble boende i Skippergata vinteren 1981-82 antydde, trakk UngMob og de mer politiske organiserte delene av miljøet seg ut av huset, og kom ikke tilbake før avtalen om Pilestredet 30c var tegnet. Forhandlingene og avtalene med kommunen ble av den politiske fraksjonen sett som et symbol på en institusjonalisering av okkupasjerbevegelsen og et forsøk på å nøytralisere dem, slik som Knut Houge som i sin bok snakker om oppkjøp og deler av UngMob som ”kommunens ungdomsalibi”.⁴⁷⁵ Realiteten var nok heller det motsatte, hvor avtalen med kommunen var den tryggheten som måtte til for i det hele tatt fortsette sin eksistens. Av mine informanter står ”Eспен” som representant for fraksjonen som ble værende igjen og forhandlet ferdig med kommunen, mens ”Nikko” representerte delene som ville føre bevegelsen etter mer revolusjonistisk mønster og som et politisk redskap:

⁴⁷¹ Christian Boger og Vegard Velle. ” Aksjonistene i Hauskvartalet blir leietakere og får ti års leieavtale. – Det blir litt rart å ikke kalle seg okkupasjer.” *vartoslo.no*.

URL: <https://vartoslo.no/aksjonistene-i-hauskvartalet-blir-leietakere-og-far-ti-ars-leieavtale-det-blir-litt-rart-a-ikke-kalle-seg-okkupasjer-lenger/>

⁴⁷² Ibid.

⁴⁷³ *Ny Tid*. 19.02.2010.: 34.

⁴⁷⁴ Christian Boger. ”Bystyret går inn for å rive Hausmanns gate 42 i Hauskvartalet. Mot Rødts stemmer.”

URL: <https://www.vartoslo.no/bystyret-gar-inn-for-a-rive-hausmanns-gate-42-i-hauskvartalet-mot-rodts-stemmer/>

⁴⁷⁵ Houge. *Har vi en framtid?*: 50-51.

[...] jeg oppfatter vel da at "Eспен" og "Philip" (min anonymisering) og sånn var mere sånn, jeg vil ikke bruke stygge ord, men vi oppfatta det vel litt som at de hadde blitt mere kommunearbeidere enn aktivister. Men det var de jo selvfølgelig ikke, men det ble litt sånne ting...⁴⁷⁶

"Eспен" hadde et annet inntrykk av de mer politisk skolerte leddene på Blitz:

De dukket jo fort opp igjen da Blitz ble opprettet for å si det sånn, selv om de hadde vært veldig kritisk til forhandlingen vår med Oslo Kommune og alt det der. Så når de så at her var det noe de kunne få kloa i, så var de raske på pletten og etablerte jo nærmest et eget politbyrå bestående av folk som "snakket sammen" som det het i Arbeiderpartiet i gamle dager, og gjerne hadde avtalt på forhånd hvordan de skulle få så mye allmøtevedtak på Blitz i den retningen de ville ha det, blant annet ved å sørge for alltid å ha flertallet – innkalle nok folk til å rigge alle avstemninger.⁴⁷⁷

Som tidligere nevnt ble Skippergata vel så mye et boligprosjekt som et aktivitetshus. I avisa *Barrikaden* blir det klart at "Eспен" sitt syn blir delt av flere: "Vi gjorde opprør som arbeidsløse, boligløse og folk uten framtid. Dvs. Opprør? En del RU- og SU-ere ville lede dette "opprøret" – og ledet oss til dødsfella Skippergata 6 B ved hjelp av enkelte trotskister i navn av UNG MOB."⁴⁷⁸ Det var UngMob som tok Skippergata og som med de politisk skolerte "kuppet" natt til 1. mai-opptøyene og forsøkte å lede bevegelsen inn i mer snevre politiske og revolusjonære baner. Dette ble som vi har sett ikke mulig å gjennomføre i Skippergata, hvor prosjektet druknet i alle sosialproblemene i Oslo.

Disse fraksjonene som oppsto i miljøet skulle bli klarere med opprettelsen av Blitz og særlig fra andre halvdel av 80-tallet hvor kampene mellom Blitz, kommunen og politiet skulle tilspisse seg og få voldsommere utfall. Dette hadde mye av sitt utgangspunkt i utviklingen av miljøets krav og fokus. Fra 1978 til begynnelsen av 80-årene hadde kampene vært sentrert rundt politivold, boligproblemer og mangelen på selvstyrte ungdomshus. Dette lokale fokuset hadde vært avgjørende for tilstedeværelsen og gjennomslagskraften til de politiske okkupantene, men når den politiske fraksjonen i bevegelsen ikke lenger førte en politikk som resonerte med de lokale forholdene gikk dette på bekostning av vitaliteten og styrken i denne delen av bevegelsen. Utover 80-tallet skulle Blitzmiljøet markere seg som et fremtredende element i flere av de store internasjonale politiske kampsakene og demonstrasjonene som kom utover tiåret. Det har vært demonstrasjoner og aksjoner mot budsjettnedskjæringer, NATO, Apartheid, Margaret Thatcher og Caspar Weinberger, for å nevne noen. De mer ungdomsspesifikke kravene forsvant derfor litt i havet av internasjonalt solidaritetsarbeid, protester og aksjoner, men har vært framme igjen i perioder hvor Blitz er

⁴⁷⁶ "Nikko". "Intervju med "Nikko"." Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

⁴⁷⁷ "Eспен". "Intervju med "Eспен"." Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

⁴⁷⁸ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. "Første Første Mai" *Barrikaden* 1, No. 1. 1981: 2.

blitt truet med rivning, utkastelse og når kommunen truer med nedskjæringer som rammer ungdom. Boligkampen døde heller ikke ut, for som vi har sett fortsatte okkupasjoner for primært å rette fokus mot en vanskelig bosituasjon for mange.

De internasjonale og sentrale merkesakene blitzerne etter hvert ble opptatt av skiller seg derfor ikke nevneverdig fra tidligere generasjoner av venstreorienterte. Fra å være en nok så pønkete motkultur, utviklet deler av Blitzmiljøet seg i retning av mer kjent venstreorientert politisk mønster. Deler av miljøet gikk i større grad over til å bli en ad hoc-organisasjon med enkeltsaker blant annet i kampen mot spesiesisme⁴⁷⁹, rasisme, nazisme, sexismen og kapitalisme.⁴⁸⁰ Trygve Mathiesen setter dette i sammenheng med deler av punkens utvikling mot hardcoremiljøet, og band som britiske *Crass* men også norske *Betong Hysteria* og *Svart Framtid*, hvor tekstene dreide seg om temaer som antikrig, antikapitalisme, anarki og for noen vegetarianisme.⁴⁸¹ Hardcoremiljøet og da særlig *Crass* sine tekster og sitt meningsinnhold gikk langt utover det musikalske, hvor Mathiesen skriver at "[d]en nye ensrettingen førte blant annet til at Blitz fikk alle til å marsjere i samme retning, manipulert gjennom vedtak iscenesatt av trotskister og Internasjonale Sosialister."⁴⁸² Disse endringene i folk identitet hadde funnet sted allerede i Skippergata, som for eksempel den tidligere nevnte vegetarkjernen på Banen-rommet som utviklet indre disipliner, og bestemte hva som var riktig eller galt. Det kom også til uttrykk i *Barrikaden*. Vegetarianismen overtok på Blitz-kjøkkenet. Dette førte til at det ble naturlig at etter hvert dyrevernsorganisasjonen Anti-Viviseksjonen og kampen mot dyreforsøk også havnet på Blitz. Organisasjonen ble starta av personer fra bandet *Angor Wat* og *Autentisk Film*, hvor Erik Ingebrigtsen og Viggo Mastad fra *Angor Wat* begge var tilknyttet til UFFA, ungdomshuset i Trondheim.⁴⁸³ Fra Blitz ga de ut sin egen fanzine, *La Dyr Leve i Frihet* og i 1986 samle-kassetten *Animal Aid*.⁴⁸⁴

På denne måten gikk punken altså fra å være en kulturbevegelse til og nærmest bli en del av norsk politisk venstreside, med ønsker om å skape blest rundt sine politiske innspill og internasjonale engasjement.

Samtidig er det klart at den politiske aktiviteten bare var en liten del av det som skjedde i miljøet på Blitz. Blitzmiljøet og huset har et flerfoldig prosjekt. For noen ble nok anti-spesiesismen og vegetarregimet i drøyeste laget, og nazikampene ganske voldsomme og

⁴⁷⁹ Spesiesisme: Diskriminering av andre basert på artstilhørighet. Begrepet er jamførbart med sexismen og rasisme som henviser til diskriminering på bakgrunn av kjønn og rase.

⁴⁸⁰ Marius Flater Solli. *Ung-Mob og 80-åras opptøyer – De utsatte i samfunnet*: 13.

⁴⁸¹ Trygve Mathiesen. *Fra hardcore til A-ha: Norsk postpunk 1980-1985*. Oslo: Vega Forlag, 2011: 36, 56.

⁴⁸² Trygve Mathiesen. *Fra hardcore til A-ha: Norsk postpunk 1980-1985*: 59.

⁴⁸³ Trygve Mathiesen. *Fra hardcore til A-ha: Norsk postpunk 1980-1985*: 68-69.

⁴⁸⁴ Ibid.

skumle. Ikke alle ønsket å ta del av voldelige aksjoner og demonstrasjoner. For mange var det kulturelle prosjektet vel så viktig som det politiske. Dette har fungert som et sosialt sikkerhetsnett. Mange unge mennesker fikk med Blitz et aktivitetstilbud som mange ellers ville hatt liten mulighet til å ta del av om ikke Blitz eksisterte. På huset har det vært ulike politisk engasjerte grupperinger opp gjennom årene som Anti-Viviseksjonen, Aksjon Mot Organisert Rasisme (AMOR), Antifascistisk Aksjon (AFA), Barnemakt⁴⁸⁵ (Barn- og unges rettigheter), Fange- og Mumiagrappa (fangestøtte og solidaritet med den dødsdømte aktivisten Mumia Abu-Jamal) og Jentegrappa (organisering av kvinnene på Blitz), og tar man med den bolig- og arbeidsrettede aktivismen i AFO, BLF og Boligaksjonen, som tross for å ikke være stasjonert i Pilestredet 30c, men som var dannet etter initiativ av folk i miljøet og hadde overlappende deltagelse og deltagere, var de mer organiserte politiske aktivitetene ganske utbredt.⁴⁸⁶ Men huset rommet også Kafé Blitz, et eget trykkeri, infoshop, øvingslokaler (Oslo Kjellarmaniske), studio, frisør (Blitz Beauty), nærradio (radiOrakel) og fotogruppe (Gustavs Øyne), for å nevne noe. Om det så ikke var det største antall som frekventerte på huset, fungerte det som et møtested for radikale, husokkupanter, politiske aktivister, musikere og ungdom som simpelthen hadde vansker med å finne sin plass og som ønsket å være en del av et miljø som ikke innebar medlemskontingenter og store utgifter.

Et av de tidligste eksemplene på bidrag av mer kulturell og sosial art er en gruppe som kalte seg ”Brødre og søstre”. Brødre og søstre hadde oppstått under Skippergata, og hadde med Henning Dahl i spissen ønsker om å skape et alternativ til hærverk og vold. Som en motreaksjon på ”forjævliseringa” i samfunnet og de årlige opptøyene i sentrum natt til 1. mai, hadde han derfor i perioden 1981-82 kontakt med Ungdomskontoret for å få støtte til en alternativ natt til 1. mai-feiring. Dahl hadde gjort seg tidligere bemerket da han utkledd som krigsinvalid på krykker, møtte Henry Kissinger (da USAs Utenriksminister) utenfor Slottet mai 1976.

Opprinnelig gikk planen til Henning Dahl og ”Brødre og søstre” ut på å arrangere et karneval/en festival natt til 1. mai 1982, som en motvekt til det ”tradisjonelle” bråket.⁴⁸⁷ Dahl ønsket å gi nettene til 1. mai et annet innhold. Dette ble derimot møtt med skepsis. I frykt for mer bråk ble ikke arrangementet tillatt av politiet.⁴⁸⁸ Men gjennom kontakten med Ungdomskontoret fikk Hennig Dahl 25 000 kr, midler som gikk til blant annet en studietur i

⁴⁸⁵ Barnemakt var inspirert av danske Børnemagt, en gruppe som hadde utgangspunkt fra Christiania i København og som var blant de første som tok initiativ til å starte ”Intivgruppen for et Ungdomshus”, starten på husokkupantbevegelsen med BZ i Danmark. Barnemakt arbeidet for barn og unges rettigheter.

⁴⁸⁶ Christine Engh. ”Fem på Blitz – 25 år etter”. *Aften*. 04.05.2007: 22-23.

⁴⁸⁷ *Dagbladet*. 23.04.1982.

⁴⁸⁸ Heidi Egjar. ”Karneval i Oslo”. *Materialisten*. Vol. 11 Nr. 2. Oslo: Materialisten, 1983: 19.

karneval til København og som skulle legge fram opplegget med karneval i Oslo.⁴⁸⁹ 18. august 1982, vel hjemme fra København, satt Henning Dahl på Café Blitz og snakket og forberedte karnevalet i Oslo med John Little, mannen som hadde startet karnevalet i København like før, i mai samme året.⁴⁹⁰ Og Karneval ble det. Over helgen 27. til 29. mai 1983 ble det feststemt stemning i Oslos gater, hvor ikke bare ungdom men alle skulle delta. Det ble en folkefest. De neste tre årene skulle Oslo derfor få et årlig karneval, men da riktignok uten Dahl og hans Brødre og søstre, som etter karnevalet i -83 ble splittet opp. I intervju med Dahl i *Tobias* fra 2004, gir han uttrykk for at karnevalet ble en suksess det første året på grunn av få strukturer og lite styring, og at ”Karneval 83 i ettertid [ble] kuppet av karrierejegere på klassisk ml-vis.”⁴⁹¹ Et eksotisk innslag som nok ga utslag i form av glede og moro for mange, men selv om det lå fredelige og anarkistiske ideer i grunn var det nok ingen som levde lykkelig videre i en evig karnevalsrus. Det var tross alt ikke karneval hver dag.

Henning Dahl og Brødre og søstre er eksempler på delen av miljøet som bærer fram en ide som i større grad går ut på å stå fram som en åpnere bevegelse med fredelig kulturkamp som virkemiddel. Det samme må sies å gjelde SILA og RadiOrakel sin oppstart på nabosentret i Korsgata 19 og de senere aktivitetene i Hausmanskvartalet. Som ”Espen” belyste var det personer og grupper innad på Blitz som etter hvert styrte allmøtene i den retningen de ønsket, og som førte til en mer politisering av miljøet på Blitz: ”[...] og mange av oss førte seg nok fremmedgjort i forhold til det fordi at vi var ikke, altså vi var ikke først og fremst opptatt av politikk.”⁴⁹² ”Espen” satt selv i husstyret på Blitz de første månedene:

[...] opplevde jo da at fordi jeg ikke var en del av den ”klikken” som etter hvert tok over på Blitz, så ble jeg fort sett på som et hår i suppa, de ville ha meg ut av husstyret. Og det førte jo også til det at mange av de som jeg vanka sammen med valgte å ikke bruke Blitz som sitt eget sted og vi etablerte jo våre egne små satellitter rundt omkring i byen i, ja, ulovlige kjellerbarer oppe i Pilestredet og på Vålerenga og Tøyengata og rundt omkring som var våre alternativer til Blitz. [...] ”politbyrået” dukket opp i alle mulige sammenhenger enten det nå var Arbeidsløses Kafé som jo var et eget prosjekt under okkupasjonen av gamle gassverket, det var Boligløses Forening, altså det var mange grupper og organisasjoner som jeg og mange i miljøet der, av boligløs og arbeidsløs ungdom var en del av, som på en måte ikke var så opptatt av andre ting enn det å jobbe for å skaffe arbeid og bolig til ungdom.⁴⁹³

Slike grupper, allmøtestyrt og uten lederskap, opprinnelig ment for å gi rom for alle, har sine svakheter da det fort kan oppstå slike uformelle styringer. Disse er ikke stemt fram eller valgt

⁴⁸⁹ Gro Røde. ”Karneval til begjær – og besvær”. *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 13, 2004: 12.

⁴⁹⁰ *Aftenposten*. 19.08.1982.

⁴⁹¹ Gro Røde. ”Karneval til begjær – og besvær”. *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 13, 2004: 13.

⁴⁹² ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”. Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

⁴⁹³ Ibid.

ut av fellesskapet, men trer fram som ledere ut fra personens dominans, for eksempel i kraft av personens egen kunnskap, karisma, status eller autoritet. Som konsekvens er de derfor vanskeligere å avsette enn et formelt lederskap. Imens vektlegger ”Espen” at det var visse ting han og andre var enige med ”politbyrået” om, som det antifascistiske engasjementet og den internasjonale kampen mot apartheid: ”Det var mye annet jeg ikke ville stilt opp på, men akkurat de aksjonene der støttet jeg fullt og helt, og deltok også i en del av dem.”⁴⁹⁴ Selv om det nok eksisterte noen få som tar til ordet, som er flinke til å organisere og ledet veien i en del saker, kommer man ikke utenom husets flate struktur, hvor allmøter avgjør beslutningene. Det finnes ikke noe formelt lederskap. Naturligvis vil det finnes en del personer med større påvirkningskraft, men det er galt å snakke om Blitz som en enhet. Eksempelvis slår en aktivist fra Blitz fast i dokumentaren *Blitz - Ute av kontroll* (2004) at enkelte grupperinger gjerne kunne handle på eget initiativ:

Etter Margaret Thatcher demonstrasjonen så fikk en del mennesker fra okkupantmiljøet litt sånn blod på tann, følte at vi kunne liksom hamle litt opp med polti da. Det var egentlig okkupasjonsmiljøet som sto bak det å samle inn baseball bats, vi hadde egne vaktgrupper, tok på oss finlandshetter, hadde til og med tau, kanskje hvis hester kom... Og det visste ikke noen av de politiske leddene innenfor Blitz. Og Stein Lillevolden hadde ikke no snøring, ingen ass...⁴⁹⁵

For noen var nok et engasjement i Blitz en mulighet for litt spenning og action, hvor enkelte nok hadde et litt romantisk forhold til de voldsmetodene og uniformeringen som fantes blant de litt tøffere BZ-ernes i København. Men det er klart at Blitz har sett voldsbruk som et delvis nødvendig og effektivt hjelpemiddel som følge av voldelige politiaksjoner og senere da nynazistiske grupperingene gjorde seg gjeldende. Men de skal aldri ha utgjort en trussel uten å først selv ha bli konfrontert. Dette er interne forhold som det er vanskelig å komme nærmere inn på.⁴⁹⁶

Det disse eksemplene på noen av miljøets ulike prosjekter og tildragelser viser er hvor vanskelig det er å gi en nøyaktig og presis beskrivelse av miljøet. Var det hovedsakelig en politisk bevegelse, en okkupant- og boligbevegelse, eller en kulturell bevegelse? Mine kilder og informanter antyder at det er en kombinasjon. Blitz har aldri vært noe entydig, men er en mangfoldig affære og et flertydig prosjekt. Dette har gått i faser, hvor miljøet i noen perioder har fått oppmerksomhet for sitt engasjement i politiske demonstrasjoner og voldelige kamper med andre grupper i samfunnet, mens det i andre har vært lite oppmerksomhet og hvor

⁴⁹⁴ Ibid.

⁴⁹⁵ Line Hatland og June Stene. *Blitz – Ute av kontroll*. Oslo: Medieoperatørene, 2004: 00:28:44-00:29:21.

⁴⁹⁶ For en gjennomgang av voldskulturen i miljøet se Adrien A. Wilkins’ *Motvold – Ideologisk bakgrunn for konfrontasjonslinja blant militante antifascister 1990-2001* (2018).

virksomheten i miljøet har dreid seg om musikk-arrangementer, kafédriften og andre bidrag av mer kulturell og sosial art. Selv om noen nok ga opp aktivismen forble de fleste politiske aktive og støttet oppunder mange av aksjonene og demonstrasjonene som kom ut fra Blitz. De mer kulturorienterte var på ingen måte apolitiske. Likevel var det nok for deler av miljøet lite sammenheng i den politiske hardere kjernens forsøk på å koble sammen deres situasjon med andre opprørere, som i Brixton og Polen, eller undertrykkende regimer som i Sør-Afrika. Disse fraksjonene var sterkt knyttet til hverandre fra begynnelsen og ble som regel behandlet som en og samme enhet.

4.3.1 Munter vri og utradisjonelle metoder: Antivold og humor

Gjennom oppgaven har det ved anledninger blitt referert til uttrykk og ytringsformer av mer alternativ og humoristisk karakter. Foruten det forutnevnte karnevalet i 1983, er innslag som gateteateret og nedsettingen av nidstang foran Rådhuset og Stortinget i forbindelse med Dagbladaksjonen i 1981, og spisingen av maten til politikerne under Oslo bystyrets julebord i 1986, eksempler på aksjoner som ønsker å formidle sitt budskap på en mer humoristiske og ikke-voldelige måter. Julebordaksjonen er et slående eksempel på en ikke-voldelig, satirisk aksjon med mål om å sette de rike mot de fattige og som nok hadde større gjennomslagskraft og påvirkning på makthaverne enn å dele ut løpesedler. Ikke minst har det nok en større aksept i offentligheten kontra å kaste stein og flasker. Et annet eksempel er blant annet Slumby-aksjonen i 1987, da det ble bygget et slumby i Trondheim sentrum.

Bruken av humor og avvik fra vold var også kjent blant BZ-erne i København, iallfall blant de kulturengasjerte delene av bevegelsen. I et av de okkuperte husene som sto ovenfor rivningstrusler på Nørrebro, ”Allotria”, gravde okkupantene en tunnel fra huset og under Korsgade i januar 1983.⁴⁹⁷ Politiet og rivningsarbeiderne kom derfor til tomt hus. Et annet eksempel er Kulørte Klatt-aksjonen i mai 1984, hvor særlig folk fra den kulturengasjerte delen av BZ var aktive, hvor de over ti dager arrangerte flere ”happenings” og utradisjonelle demonstrasjoner i København.⁴⁹⁸ De enkelte dagene hadde fått ulike temaer og navn, som Kaosdag og Pervers Dag.⁴⁹⁹ Finlandshetter og svarte uniformer var erstattet med alt fra kjoler og dresser til personer kun iført Adams drakt.

Bruken av slike alternative handlingsmønstre som latterliggjør, forstyrrer og overrasker myndighetene gjennom humor og satiriske gateopptredener, kan spores i

⁴⁹⁷ Peter Øvig Knudsen. *BZ – Du har ikke en chance – tag den!* København: Gyldendal, 2016: 365.

⁴⁹⁸ Peter Øvig Knudsen. *BZ – Du har ikke en chance – tag den!*: 440-442.

⁴⁹⁹ Peter Øvig Knudsen. *BZ – Du har ikke en chance – tag den!*: 442.

motkulturen, som når hippiene delte ut blomster til politiet og militæret under demonstrasjoner og konfrontasjoner. Dette går inn i en satirisk, anarkistisk tradisjon. Humoren kom også til uttrykk gjennom slagord som ” Nå tar vi Slottet”, ”Okkuper et hus kom på TV!” og ”Spis de rike”.

4.4 Politivold

Likevel har Blitz og miljøet blitt møtt av politiaksjoner og maktbruk selv ved tilfeller som konserter og andre arrangementer. Dette gjelder ikke minst husokkupasjonene. Aktivismen på gateplan, motstanden mot ”forjævligseringa” og husokkupasjonene på 1980-tallet ble i stor grad møtt av voldsomme politiinnsatser over hele Europa. I Luisa Rossini, Azozomox og Galvão Debelle sin gjennomgang av metoder som har blitt benyttet for å takle husokkupantbevegelsene i Berlin, København, Paris, Roma, Madrid og Barcelona, vektlegges det at det for de nordeuropeiske landene utover 1980-tallet fant sted en skjerpet og hardere statlig respons.⁵⁰⁰ Dette skjedde også i Norge hvor okkupasjoner utover tiåret ble rasert før organisasjoner som Straksbo rakk å gå inn i forhandlinger, og hvor det også forekommer mer organisert vold mot store folkemengder under demonstrasjoner.

Farget av en oppfatning av miljøet som farlige voldsromantikere, virker det som det har vært vanskelig å skille mellom de som lefler med voldsmetoder, og de som fører en mykere linje. De var derfor ofte en utpekt målgruppe for politiet under demonstrasjoner og fikk særbehandling, i negativ forstand. Dette kan spores helt tilbake til de vilkårlige arrestasjoner av ”demonstrantlignende” og ”potensielle bråkmakere” under natt til 1. mai-opptøyene, og fram til den tilsvarende behandlingen under Weinberger-demonstrasjonene i mai 1987. Razziaer mot bygårder, Café Blitz og utplukking av Stein Lillevolden vitner også om at politi og myndigheter hadde et anstrengt forhold til blitzerne, kontra andre grupper i samfunnet. Utplukking av enkelt deltagere vitner om hvem som særlig skal kontrolleres og straffes, og fokuset på blitzerne og pønkerne gjorde også at personer som ikke hadde noe med den gitte demonstrasjonen å gjøre ble arrestert, banket opp og bøtelagt på grunn av estetiske og ytterlige uttrykk.

Hendelsene kan også stå som eksempel på politiets tendens til å gripe inn i forkant av eventuelle episoder og bråk, som under politiaksjonen i Markveien 61, hvor politiet gikk til aksjon på grunn av høy musikk. Ved flere tilfeller virker det som om politiets fremtreden mot

⁵⁰⁰ Luisa Rossini, Azozomox og Galvão Debelle. ”Keep Your Piece of Cake, We’ll Squat the bakery! Autonomy Meets Repression and Institutionalisation. i Miguel A. Martínez López (Red.) *The Urban Politics of Squatters’ Movements*. London: Palgrave Macmillan, 2018: 263.

blitserne bærer preg av å en avstraffelse og en lærepenge. Særlig er gruppens antiautoritære struktur, deres mobiliseringsevne og bruk av allsidige og utradisjonelle metoder vært en utfordring for politiet. De ble oppfattet som et truende og uønsket element, å politiet ville forsøke å verne samfunnet, dets borgere og eiendom mot blitserne.

I artikkelen ”Et politi i opprustning – politimakt på ”grasrota”” av kriminolog Thomas Mathiesen går det frem at en ideologisk opprustning innen politiet, med røtter fra Auliekomiteén tilbake til 1970-årene, åpnet opp for en skjerpet forståelse av politiets oppgave som overværer av politisk ro og orden.⁵⁰¹ Uten å gå mer inn på innholdet i komiteens politiinnstilling, ble det friere tøyler for bruk av maktmidler i politiske konflikter, som overfør bestemte ungdomsmiljøer og demonstranter som for eksempel overfør Blitzmiljøet. Dette belegges med en generell opprustning, teknologisk så vel som beredskapsmessig, og utviklingen av Beredskapstroppen.⁵⁰² Mathiesens poeng er at komiteinnstillingene og dens politifilosofi ble tatt opp igjen inn mot 1980-tallet, en ustabil politisk periode som både nasjonalt og internasjonalt var prega av økonomisk krise, og derfor det komiteen definerte som politisk ”uro”.⁵⁰³ ”Espen” var selv med på å arrangere to høringer om politivold i 1982-83:

Vi endte opp da hos Mona Røkke, i et møte hvor vi sa, at vi skjønner godt at vi må ha et politi, *men* politiet må oppføre seg sånn at folk respekterer dem, og hvis ikke politiet klarer å oppføre seg som folk, så vil de heller ikke møte respekt. Og da reiste Rolf Solem seg opp, i hele sin påtatte velde og liksom tok hver av disse som satt på hver side, Leif A. Lier og en og annen ”kæll”, nærmest i nakkeskinnet og dro dem opp med seg og sa ”jeg finner meg ikke i å sitte her å bli belært av sånne snørrunger om hvordan politiet skal utføre arbeidet sitt”, og stormet ut. Og Mona Røkke konkluderte i oppsummeringa av møte at det er tydelig at den situasjonen som vi skulle diskutere på dette møtet, nemlig hvorfor det eksisterer en nærmest krigslignende tilstand mellom visse ungdomsmiljøer og politiet i Oslo, og hva vi kan gjøre med det, har sin bakgrunn i personproblemer innen politiledelsen i Oslo. Rolf Solem gikk av to måneder senere, et halt år før han skulle ha gått av med pensjon.⁵⁰⁴

Rolf Solem ble etterfulgt av Willy Haugli, som skulle føre en særlig tøff linje ovenfor Blitzmiljøet.

Som bekreftelse på at denne ideologien fortsatte å eksistere, og faktisk fikk et enda mer markant uttrykk på 1980-tallet, trekker Mathiesen fram nettopp Willy Haugli og justisminister Helen Bøsterud (Ap) sine uttalelser etter demonstrasjonene i Oslo i juni 1988, hvor Haugli og Bøsterud betegner de politiske demonstrantene som pøbler og ramp som *må*

⁵⁰¹ Thomas Mathiesen. ”Et politi i opprustning – politimakt på ”grasrota”. Heiberg, Turid (et al.) *Makt og langkølle – søkelys på politiet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag, 1989: 38.

⁵⁰² Thomas Mathiesen. ”Et politi i opprustning – politimakt på ”grasrota”: 60.

⁵⁰³ Thomas Mathiesen. ”Et politi i opprustning – politimakt på ”grasrota”: 39.

⁵⁰⁴ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

stanses en gang for alle.⁵⁰⁵ Dette betyr ikke at politiet, som vi har sett, ikke hadde benyttet seg av voldelige løsninger før, men at de ved å sette beredskapstroppen inn mot demonstranter og aktivister særlig på venstresida og fra miljøet rundt Blitz, skjerpet voldskulturen innad politiet som helhet. Det ble åpnere og mer legitimt å bruke maktmidler. Av eksempler på miljøer beredskapstroppen har blitt satt inn mot har vi alt fra miljøet i Slottsparken, T-baneungdommen og husokkupanter, til politi- og spaningsrapporter som viser at de ble brukt både under Weinberger-demonstrasjonen 12. mai 1987 og under aksjonen mot Stortorvet Gjæstgiveri.⁵⁰⁶

Resultatet av politiets linje peker fram mot en mer skjerpet militant holdning som man ser mer av ut på 1990-tallet. Etter hvert så er det heller ikke politivold, men det å benytte seg av ”motvold” mot nynazister som blir viktig for de mer militante delene av miljøet. Flere nynazistiske grupperinger kom særlig inn på 1990-tallet til uttrykk i Oslo, som Boot Boys, Zorn 88, Hvit Arisk Motstand og Viking, som rekrutterte en del unge mennesker.⁵⁰⁷ Adrien A. Wilkins forteller i sin masteroppgave *Motvold – Ideologisk bakgrunn for konfrontasjonslinja blant militante antifascister 1990-2001* (2018) om hvordan disse gruppene ble en motpart til de militante antifascistene i AFA og Blitz. Dette mer militante antifascistiske engasjementet, med hendelser som diverse pub- og gateslag med nynazister, bombeangrep og ildspåsettingsforsøk av Blitzhuset, skulle på 1990-tallet og utover bli det Blitz og deres aktivister gjorde seg mest kjent for.

⁵⁰⁵ Thomas Mathiesen. ”Et politi i opprustning – politimakt på ”grasrota”: 39.

⁵⁰⁶ Thomas Mathiesen. ”Et politi i opprustning – politimakt på ”grasrota”: 57-58.

⁵⁰⁷ Adrien A. Wilkins. *Motvold – Ideologisk bakgrunn for konfrontasjonslinja blant militante antifascister 1990-2001*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 2018: 27-28.

5 En felles kamp? Utadrettet arbeid og verden utenfor

Som gjort rede for i kapittel fire gikk sammensetningen i miljøet rundt Blitzhuset i ulike retninger. I Skippergata hadde både det kulturelle og politiske vært nødvendige forankringer for at bevegelsen overhodet fikk nedslag i Oslo og videre i Norge forøvrig. Da disse ulikhetene og intrigene kom til syne og splittet opp Skippergata, oppsto usikkerhet rundt hvilke som skulle være underordnet det andre. Skulle Blitz bygges på et kulturelt fundament eller politisk? Svaret er nok begge deler. Disse var ikke uforenlige størrelser, men ble oppfattet som en felles kamp av mange av aktivistene i miljøet.

Tross for at miljøet i Oslo hadde vokste fram på bakgrunn av tilsynelatende lokale sosiale og kulturelle utfordringer sammenfalt dette med tilsvarende miljøer som vokste fram rundt om i verden. Fellesnevnerne var boligproblematikken, arbeidsledighet og økonomisk stagnasjon. Men Blitz vokstre også fram som del av et tidsbestemt internasjonalt ungdomsfenomen. Flere land og byer i Europa ble fra særlig årene 1980 og 1981 preget av protester og opptøyer som fikk karakteristikken ”ungdomsopprør” og en starten på en raskt voksende okkupasjonsbevegelse.⁵⁰⁸ Selv om okkupasjon ikke var et nytt fenomen på begynnelsen av 1980-tallet, selv ikke i Norge, var det i disse årene man kan begynne å snakke om en okkupantbevegelse, særlig prominent i land som Tyskland, Nederland og Danmark. Hendelser særlig disse årene skapte en form for solidaritet blant aktivister og okkupanter, og det utviklet seg grupper og kollektiver som begynte å oppfatte seg selv som en form for bevegelse med transnasjonale relasjoner. Siden oppstarten i Skippergata hadde okkupantene og UngMob påropt seg paralleller til okkupantbevegelsen og ”Ungdomsopprørere i hele Europa.”⁵⁰⁹

5.1 Brixton, Berlin, Zürich, Amsterdam, København – Oslo?

I det daværende Vest-Berlin fant starten på en okkupantbevegelse sted fra 12. desember 1980. Etter at politiet hindret okkupanter i å ta seg inn i et tomt bygg på Fränkeluferstrasse i

⁵⁰⁸ Begreper som ungdom, ungdomsopprør, ungdomskultur osv. er diskutert i innledningskapitlet.

⁵⁰⁹ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. ”Første Første Mai” *Barrikaden* 1, No. 1. 1981: 2.

bydelen Kreuzberg, ble det opptøyer og demonstrasjoner i dagene som fulgte.⁵¹⁰ Dette førte til en stor oppblomstring i antall okkuperte bygg i byen, fra å ha vært kun 18 før ”Kampen for Fränkelufer” til at det i juni 1981 ble snakk om 165 okkuperte bygninger.⁵¹¹ Tidligere i 1980 hadde en tilsvarende oppblomstring startet i Amsterdam. I løpet av de første månedene av året hadde byen vært vitne til store opptøyer fra okkupanter, og i månedsskiftet februar-mars nektet en gruppe på hjørnet av Vondelstraat og Constantijn Huygenstraat å gå vekk fra sine krav om å holde opprørspolitiet unna og få beholde huset.⁵¹² Etter barrikaderinger i gatene, protester og gatekamper valgte bystyret i Amsterdam 3. mars å sende inn en stridsvogn som brøytet ned barrikadene og brakte slutt på opptøyene. Men dette var også myndighetenes eneste seier i konflikten. Okkupantene vant bruksretten over huset og ut fra Vondelstraat-opptøyene kom individuelle okkupanter sammen og en okkupantbevegelse var i anmarsj.⁵¹³ 30. mai 1980 ble opptøyer utenfor operahuset i Zürich forspillet til flere okkupasjoner og konflikter vedrørende krav om autonome ungdomshus og mangelen på rom for alternativ ungdomskultur i Sveits.⁵¹⁴ Det som startet i Nederland, spredde seg til Sveits og Tyskland, og i løpet av 1981 skulle flere land og byer oppleve at unge mennesker tok til gatene og begynte å okkupere bygg. ”Vi er byens kulturelle lik” sto det på transparentene til opprørerne i Zürich 30. mai.⁵¹⁵ For som sosiolog Michael Haller hevder startet ikke 1980-årenes ungdomsopprør som en protest mot ”krig, utbytting og opprustning, men som et opprør mot den etablerte kulturen.”⁵¹⁶

I København blir starten på en danske okkupasjonsbevegelse koblet til gruppen ”Intivgruppen for et Ungdomshus”, som 15. oktober 1981 okkuperte Rutana, en gammel rugbrødsfabrikk på Nørrebro.⁵¹⁷ Okkupasjonen førte til utkastelse, demonstrasjoner og konfrontasjoner med politiet utover året. Som gruppa UngMob i Oslo hadde Intivgruppen kommet til i løpet av sommeren 1981 og stilt krav til bystyret i København om selvstyrte,

⁵¹⁰ Andresen og van der Steen. ”Introduction: The Last Insurrection? Youth, Revolts and Social Movements in the 1980s.”: 1.

⁵¹¹ Ibid.

⁵¹² Lynn Owen. *Cracking Under Pressure: Narrating the Decline of the Amsterdam Squatters' Movement*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009: 43.

⁵¹³ Lynn Owen. *Cracking Under Pressure*. 2009: 44.

⁵¹⁴ Andrej Holm og Armin Kuhn. ”Squatting and Urban Renewal.” *Squatting in Europe: Radical Spaces, Urban Struggles*. 2013: 165.

⁵¹⁵ Michael Haller. *Isolasjon eller opprør?: ungdom i protest mot stat og samfunn*. Oversatt av Truls Wyller. Oslo: Gyldendal, 1982: 11.

⁵¹⁶ Ibid.

⁵¹⁷ Flemming Mikkelsen og Rene Karpantschof. ”Youth as a Political Movement: Development of the Squatters' and Autonomous Movement in Copenhagen, 1981- 95.” i *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol. 25, No. 3, 2001: 615.

autonome ungdomshus.⁵¹⁸ Da Abel Cathrines Stiftelse, et gammelt, forlatt kloster på Vesterbro i København, ble okkupert 31. oktober 1981, skulle Initivgruppen ta navnet BZ-Brigaden og legge grunnlaget for okkupasjonsbevegelsen i Danmark.⁵¹⁹

Om det i utgangspunktet egentlig ikke var snakk om en direkte forbindelse mellom de mange forskjellige grupperingene og hendelsene rundt om i Europa, ble det utad i samtiden gjerne oppfattet som en samlet bevegelse. Som diskutert i innledningskapitlet var det ikke bare mediene, samfunnsviterne og politikerne som så paralleller mellom det som skjedde og ropte varsko om et større, oppvoksende europeisk ungdomsopprør, men også opprørerne selv benyttet seg av merkelappen. Som UngMob og Skippergataokkupantene viste sin solidaritet og forankring til opprørerne ute i Europa gjennom parolen ”BRIXTON BERLIN ZÜRICH AMSTER KØBEN – OSLO!” i husorganet *Barrikaden*, manifesterte aktivister rundt om i Europa en tilsvarende kobling gjennom slagord som ”Bremen – Zürich – Amsterdam, jetzt ist auch Hannover dran.”⁵²⁰ Om det ikke kan bekrefte tette forbindelser og nettverk mellom det som skjedde, viser det iallfall det internasjonalt aspekt ved bevegelsen og vitner om en oppfatning og et ønske om å plassere seg selv som del av en større transnasjonal bevegelse. Det vitner også om et geografisk fokus som gikk utover seg selv og egen situasjon. Å påstå og strebe etter enhet, selv om det i praksis kanskje ikke var det, kan være et effektivt virkemiddel for å få gjennomslag og bli tatt på alvor. Med mediene fulle av reportasjer om uroen nedover i Europa er det klart at det å pårope forbindelser til disse gruppene er med på å rette oppmerksomheten mot seg selv.

At folkene i Skippergata fikk fordeler av dette, og eventuelt også kunne bruke dette til egen vinning, vitner et intervju med Hans Svelland i *Aftenposten* bare dager etter okkupasjonen om. Her forestiller Svelland seg et scenario hvor eksperter fra Amsterdam og Berlin ville komme og fungere som rådgivere for videre opprør i Oslo og Norge forøvrig.⁵²¹ Uvissheten om hvem okkupantene var og deres militante holdninger var som vist med på å skape rykter om både naziinfiltrering, våpenarsenal og forankringer til andre grupper i inn- og utland helt fra starten i Skippergata. Holm og Kvaran viser i sin bok *Opprør!* (1989) til flere artikler fra norske aviser som henviser og antyder til samarbeid mellom Blitzmiljøet og særlig BZ-erne i Danmark til langt ut på 1980-tallet.⁵²² Men bortsett fra litt skremselspropaganda i norske medier, finnes det eksempler på at aktivistene og gruppene

⁵¹⁸ Ibid.

⁵¹⁹ Ibid.

⁵²⁰ Andresen og van der Steen. ”Introduction: The Last Insurrection? Youth, Revolts and Social Movements in the 1980s.”: 2.

⁵²¹ *Aftenposten*. 24.10.1981.

⁵²² Holm og Kvaran. *Opprør! En bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*: 204-05, 212.

rundt om i Europa benyttet seg av de samme metodene, symbolene og kravene, som delte av sine kunnskaper og erfaringer, og ved anledninger med egen tilstedeværelse troppet opp og tok del av opptøyene de ikke selv hadde startet.

I sin artikkel ”Amsterdam Squatters on the Road: A Case Study in Territorial and Relational Urban Politics”, argumenterer Linus Owens, med Amsterdams okkupantbevegelse som eksempel, for at disse bevegelsenes mobilitet er fundamentale for deres innflytelse.⁵²³ Ved å krysse både lokale bygrensener og nasjonale landegrensener, delte okkupanter av sine kunnskaper og erfaringer om å aksjonere. I månedene som fulgte etter Vondelstraat-opptøyene, kunne man derfor observere okkupanter fra Amsterdam på besøk i byer som London, Paris, Roma, Vest-Berlin, Zürich, samt flere andre europeiske byer.⁵²⁴ Blant annet skal de ha vært tilstede og delt gaten på Fränkeluferstrasse sammen med aktivistene fra Vest-Berlin 12. desember, noe som iallfall delvis bekrefter et slags felleskap og innflytelse fra internasjonale utviklinger på de lokale aktivistene i Berlin.⁵²⁵ I et intervju med Geert Lovink, aktiv i okkupantbevegelsen i Amsterdam på 1980- og 1990-tallet, forteller han om hvordan folk fra okkupantmiljøet blant annet kunne haiket for å komme seg rundt til andre byer og land.⁵²⁶ Folk møttes og opprettholdt kontakt. Mediene spilte naturligvis også en sentral rolle i å spre informasjon og inspirasjon til det som skjedde. Michael Haller viser til at aktivistene i Zürich ga sin støtte til og at de til dels ble forbilder for det som skjedde i flere tyske storbyer utover 1980-tallet.⁵²⁷

5.1.1 Okkupantsymbolet

Det symbolske bindeleddet som knytter det klareste bånd og et felleskap mellom gruppene rundt om i Europa er adaptasjonen av okkupantsymbolet (kraakteken), en lynformet pil som går diagonalt igjennom en sirkelen. Opprinnelsen og betydningen av symbolet, bortsett fra at det har likhetstrekk med ”Hobo signs” med røtter i Amerika, er det få som har forsket på, men symbolet skal i følge kunsthistoriker Amanda Wasielewski ha oppstått i Amsterdam rundt årsskifte 1979-1980, samtidig som aktivisme i form av okkupasjoner begynte å samle

⁵²³ Linus Owens. ”Amsterdam Squatters on the Road: A Case Study in Territorial and Relational Urban Politics.” *European Youth Revolt – European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s*. 2016: 54.

⁵²⁴ Linus Owens. ”Amsterdam Squatters on the Road: A Case Study in Territorial and Relational Urban Politics.”: 60.

⁵²⁵ Andresen og van der Steen. ”Introduction: The Last Insurrection? Youth, Revolts and Social Movements in the 1980s.”: 2. Linus Owens. ”Amsterdam Squatters on the Road: A Case Study in Territorial and Relational Urban Politics.”: 62.

⁵²⁶ Alan Smart. ”Squatting and Media: An interview with Geert Lovink.” *Making Room: Cultural Production in Occupied Spaces*: 62.

⁵²⁷ Michael Haller. *Isolasjon eller opprør?*: 12.

seg til en større sosial okkupasjonsbevegelse.⁵²⁸ I løpet av 1980 ble symbolet et internasjonalt okkupasjonsymbol, brukt av okkupasjoner verden over.

Nærmere bestemt ble symbolet tilknyttet okkupasjonsmiljøet i Amsterdam gjennom kampen mot utkastelsen fra Groote Keijser, et kompleks bestående av flere eiendommer langs Keizersgracht (Keiserkanalen) i Amsterdam som daterer tilbake til 1600- og 1700-tallet.⁵²⁹ Herfra kom de første virkelig store konfrontasjonene mellom okkupasjoner og myndighetene i Amsterdam, hvor Keijser blir stående som et symbol og en slags høyborg for okkupasjonsbevegelsen i Amsterdam. Det var aktivistene her som var de første til å ta i bruk okkupasjons symbolet som senere spredde seg til okkupasjoner verden over. På en plakett fra desember 1979 som kunngjorde at motstand mot utkastelsen fra Groote Keijser ville finne sted, finner vi en tidlig versjon av symbolet, hvor pilen gjennom sirkelen er rett.⁵³⁰ Det var også her, i Groote Keijser, pilen i løpet av noen måneder gikk fra å være rett til å ta formen av et lyn.⁵³¹ Symbolet ble i løpet av 1980-tallet og utover et distinkt kjennetegn på en okkupasjon og har derfor siden vært et fast inventar på en hver okkupert grunn, gjerne hengende på en banner fra et vindu eller tagget på fasaden av huset. Symbolet er fremdeles i bruk over hele verden og er den tydeligste indikatoren på at et hus eller område er okkupert.

Fra Amsterdams okkupasjons scene spredde symbolet seg til Berlin og videre utover kontinentet. Når UngMob og Skippergataokkupasjoner første gang tok i bruk merket er uvisst men i følge "Espan" var det et bevisst valg for å identifisere seg med en større bevegelse.⁵³² Symbolet er for eksempel ikke å finne i deres egen trykksak fra Skippergata-perioden, *Barrikaden*. Den første virkelige bruken av okkupasjonsmerket jeg har sporet opp i mine kilder er i forbindelse med da det ble klart at kommunen skulle rive Skippergata. En udatert erklæring som oppfordrer folk til å møte opp i Skippergata på ettermiddagen torsdag 25. mars 1982 for å hindre rivningen, har med tittelen "KRIGSERKLÆRING" blitt dekorert med okkupasjonsmerket, med teksten "Squatters International" rundt.⁵³³ At symbolet blir tatt i bruk når man står i en truet situasjon taler nok for at man ønsker å gjøre et større alvor av sine internasjonale forbindelser, men er samtidig med på å plassere UngMob og Skippergataokkupasjoner som del av den samme kampen som unge mennesker flere steder i verden kjempet parallelt med hendelsene som skjedde i Oslo og andre norske byer forøvrig.

⁵²⁸ Amanda Wasielewski. "From Rogue sign to squatter symbol." i *City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action*. Volum 23, 2019: 256.

⁵²⁹ Wasielewski. "From Rogue sign to squatter symbol.": 256.

⁵³⁰ Wasielewski. "From Rogue sign to squatter symbol.": 260.

⁵³¹ Wasielewski. "From Rogue sign to squatter symbol.": 257.

⁵³² "Espan". "Intervju med "Espan". Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

⁵³³ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. "Krigserklæring". Udatert erklæring, 1981.

Som Flemming Mikkelsen og Stefan Nyzell slår fast er syklusene av politiske og sosiale protester, former for sosiale bevegelser og mange hendelser i de skandinaviske landene, i stor grad formet og tidsmessig bestemt av internasjonale, politiske og økonomiske utviklinger og overføringer av bevegelsers metoder, ideer og ressurser fra andre europeiske land og USA.⁵³⁴ Bevegelser, protester og opprør har altså en tendens til å manifestere seg som overordnede internasjonale bølger, med like uttrykk, krav og aksjonsformer på tvers av landegrensener. Det er derfor ingen overraskelse at tilsvarende miljøer blomstret i Norge.

5.1.2 På reisefot

Som eksemplet fra Amsterdam illustrerer var gjerne okkupantene ute i Europa på reisefot. Foruten diverse håndbøker, magasiner, fanziner og andre trykksaker, var det gjennom personlig kontakt spredningen og utvekslingen av symboler, musikk, historier og taktikker ble gjort mellom aktivistene.

Blant mine informanter er ”Grete” med sine røtter til særlig København den som står for den klareste koblingen til andre autonome ungdomshus og okkupantmiljøer i Europa. Som hun antyder var det ”hyppig kontakt og vi reiste andre steder i Europa og var en del i England og en del i Sveits og Tyskland, ved siden av Danmark.”⁵³⁵ Denne kontakten eksisterte helt fra starten: bare én måned etter at Skippergata ble okkupert sendte UngMob og okkupantene sin støtte til okkupantene som hadde okkupert Abel Cathrines Stiftelse 31. oktober 1981. I *Aftenposten* 10. november 1981 fortelles det om i alt seksten personer fra Skippergata hadde kommet hjem mandag 9. november, etter å ha vært del av en delegasjon til det gamle klosteret på Vesterbro i København.⁵³⁶ ”Espen” var en av deltagerne på denne turen, og nevner også flere delegasjonsreiser:

Det var en okkupasjon i like i nærheten av horestrøket, Istedgade i København, et gammelt nedlagt Kloster hvor blant annet Børnemagt var veldig sentrale i okkupasjonen. Også var det jo da Jagtvej, som var den okkupasjonen eller ungdomshuset i Jagtvej som eksisterte lengst og der var vi flere ganger. Vi hadde jo nærmest delegasjonsreiser fra Oslo og ditt. Jeg husker én gang blant annet hvor vi dro med Danskebåten ned og vi liksom ble nektet servering i baren fordi de ikke likte oss, utseende vårt, og da var det noen som hevnet seg ved å gå opp til førsteklasse-dekkene og, eller i hvert fall et eller annet sted hvor de lagde oversvømmelser, jeg tror de fant noen toaletter eller et eller annet sånt no hvor de stoppet til alt med håndklær, våte håndklær også bare satte på alle kranene og ja, det ble iallfall stor

⁵³⁴ Flemming Mikkelsen og Stefan Nyzell. ”Introduction”. Mikkelsen, Flemming, Kjeldstadli, Knut og Nyzell, Stefal (Red.) *Popular Struggle and Democracy in Scandinavia: 1700-present*. London: Palgrave Macmillan, 2018: 6.

⁵³⁵ ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

⁵³⁶ *Aftenposten*. 10.11.1981.

oversvømmelse. [...] Og da ble vi jo nekta å reise tilbake igjen med danskebåten når vi kom, selv om vi hadde returbillett, så vi måtte ta toget.⁵³⁷

I *Barrikaden* blir også denne delegasjonen nevnt og oppgir at de ble nektet returreise med danskebåten. Skal vi tro ”Eспен” var sabotasjeaksjonen iverksatt av noen av deltagerne nok noe av årsaken til dette. På toget hjem skulle delegasjonen møte på ytterligere problemer på grenseovergangen til Sverige – turen til København hadde naturligvis blitt ledsaget av en obligatorisk tur innom Fristaden Christiania:

[...] vi hadde akkurat kommet over grensen til Sverige, med toget, Helsingborg, så kom det på om bord et svært lag med ”skånske tullare”, og det var jo selvfølgelig mange av gjengen som hadde vært i Christiania og kjøpt seg litt hasj og putta i lomma for å ta med hjem. Tenkte at det sikkert var safet nok på toget, og i vogna vår da, så var det en toller, han var råproff, han visste nøyaktig, han fulgte blikket til folk, så visste han akkurat hvor man skulle se. Noen hadde putt det i søplekurven ved siden av setet sitt, noen hadde gjemt det under setet sitt, noen hadde det i lomma, han gikk bare å plukket, altså en hel neve full. Også på et tidspunkt så kom det en sånn overtoller, med masse gullremser og ting og liksom åpnet døren og sa ”var det något här?”. ”Nej, här var det inget” sa han (latter), også, men i det han gikk ut så snudde han seg så gjør han sånn (lager inhalasjonslyder med nesa), ”varför i helvete kunde ni inte köpa två istället” (latter). Vi hadde jo selvfølgelig ikke dusja eller vaska oss på tre-fire dager (latter).⁵³⁸

København var med sin umiddelbare nærhet nok mye av grunnen til at nettopp mye av kontakten med de autonome rundt om i Europa fantes her, men som Grete hevder, var England, Sveit og Tyskland også land okkupantene besøkte og var i kontakt med. I *Barrikaden* hevdes det at de var i gang med å få til ”hot lines” med Vest-Berlin og Amsterdam da det ”i Skippergata er folk med erfaring og kontakter på alle disse stedene.”⁵³⁹

5.1.3 ”En finger er svak, men fem fingre er en knyttneve!”⁵⁴⁰

Noe av det som gjorde Skippergataokkupasjonen unik, var at aksjonen fungerte som en katalysator og inspirasjon for unge mennesker rundt om i landet til å ta saken i egne hender. Byer som Tromsø, Trondheim, Bergen, Haugesund og Stavanger opplevde alle okkupasjoner og krav om steder å være i perioden etter. Ved siden av Oslo med Blitzhuset (og etter hvert aktiviteten i Hauskvartalet) er det nok Trondheim med UFFA, og etter hvert Svartlamon utover 1990-tallet, som utgjør de to byene hvor miljøet har stått sterkest, men Thomas Brodahl viser i sin masteroppgave om UngMob og Ungdommens Hus i Tromsø at også en

⁵³⁷ ”Eспен”. ”Intervju med ”Eспен”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

⁵³⁸ Ibid.

⁵³⁹ OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. *Barrikaden* 1, No. 1. 1981: 5.

⁵⁴⁰ *Klassekampen* 13.11.1981.

mindre by langt nord i landet kan knyttes til en større europeisk ungdomsbevegelse i løpet av 1980-årene.⁵⁴¹

Samme kvelden som Skippergataokkupasjonen 9. oktober fikk Ungdomshus nr. 1 et telegram med støtte fra Ungdomsaksjonen i Tromsø. I *Barrikaden* nevnes i tillegg Bergen og Trondheim, samt støtte fra mindre klubber og åpne organisasjoner som ”Klubb Tilflukt” i Kongsberg og ”Kulturelt Alternativ” i Molde.⁵⁴² Slik form for støtte gikk att og fram – i *Klassekampen* 13. november 1981 viste Skippergata støtte og begeistring for okkupasjonen av Kjøpmannsgata 28⁵⁴³ i Trondheim og kalte dem ”Ungdomshus nr. 2”.⁵⁴⁴ ”Espen” forteller at de i Skippergata hadde kontakt med mange forskjellige okkupasjoner og initiativer, både i Bergen, Trondheim og Tromsø, og til og med i Stjørdalen, hvor en liten gruppe ungdom okkuperte et nedlagt fjøs som de skulle lage selvstyrt ungdomsaktivitetshus i.⁵⁴⁵ I februar 1982 gjorde mange alvor av sine forbindelser og felles lyster, hvor det i Trondheim ble stelte i stand en konferanse for husokkupanter. Over helgen 26.-28. februar 1982 møtte derfor mange representanter fra de ulike byene opp i Kjøpmannsgata 28.⁵⁴⁶ En av deltagerne var ”Grete”:

[...] vi dro en gang en gjeng til Trondheim for da hadde vi en husokkupasjonskonferanse. Og da husker jeg, vi kjørte to stykker og hadde også med oss to dansker som også var med på det. Og da kom det jo, ja det var sikkert femti-seksti stykker eller, jeg husker ikke hvor mange det var en gang men [...]⁵⁴⁷

I *Adresseavisen* skal det i tillegg til representanter fra UngMob og Ungdomshus nr. 1 i Oslo ha vært deltagere fra UngMob i Tromsø og Stavanger, ungdomshuset i Bergen, okkupanter fra København og selvsagt UFFA i Trondheim.⁵⁴⁸ Her ble det utvekslet erfaringer og opprettet kontakt. De tok også del av demonstrasjoner og aksjoner med hverandre, for eksempel den tidligere henviste SLUM 87-aksjonen i Trondheim. Kontakten var i perioder god, hvor også et påfallende antall av de som var med i Oslo også kom fra andre steder i

⁵⁴¹ Thomas Brodahl. *Ungdom mot bøteterrore: Ungdommens perspektiv på kampen for opprettelsen av Ungdommens Hus i Tromsø, 1982-1984*. Masteroppgave. Universitetet i Tromsø, 2016.

⁵⁴² OBA. A-70232, Dag Hotvedts arkiv, mappe nr. 0001. *Barrikaden* 1, No. 1. 1981: 4.

⁵⁴³ Som i Skippergata gikk dessverre ikke alt som det skulle i Kjøpmannsgata 28. Entusiasmen dalte og det oppsto lignende motsetninger og intriger. Oppholdet i Kjøpmannsgata skulle ende med at huset søndag 11. juli 1982 brant ned og en 16-åring mistet livet.

⁵⁴⁴ *Klassekampen*. 13.11.1981.

⁵⁴⁵ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

⁵⁴⁶ *Adresseavisen*. 01.03.1982.

⁵⁴⁷ ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

⁵⁴⁸ *Adresseavisen*. 01.03.1982.

landet, som for eksempel Morten Hjerde som deltok både i okkupasjoner i Oslo og Tromsø, hvor han egentlig kom fra.⁵⁴⁹

Disse eksemplene på kontakten med tilsvarende miljøer i inn- og utland og overlappende deltagelse viser, er at miljøet rundt Blitz allerede fra Skippergatas dager hadde knyttet kontakter og var klar over sine paralleller til de tilsvarende miljøene i Norge og rundt i Europa. Uten tvil var konferansen i Trondheim og delegasjoner til blant annet København med på å inspirere og utveksle erfaringer mellom ulike byer og land. Likevel vil jeg hevde ut fra mine kilder og funn at denne kontakten foregikk mest på det personlige plan og ikke som del av en samkjørt, internasjonal kamp. Okkupanntbevegelsen var internasjonal, men foruten at Blitz og andre i Norge brukte okkupantsymbolet, ble det aldri en okkupanntbevegelse i Norge tilsvarende den i Tyskland, Nederland eller Danmark. For det var okkupasjonene for sporadiske og for få til at det kan kalles en bevegelse. De antatte ”hot lines”-forbindelsene med Vest-Berlin og Amsterdam har jeg dessverre ikke klart å opparbeide noe informasjon om gjennom mine kilder og var nok mer et uttrykk for å fremstå mer militant og tilkoblet andre land enn hva som faktisk var tilfellet. Kontakten mellom byer i Norge var nok bedre. I Følge ”Espen” var kontakten relativt sporadisk og tilfeldig, men likevel godt nok organisert til å mobilisere et stort antall mennesker om nødvendig:

Det var fordi at noen kjente noen som kjente noen eller at noen hadde vært på reise ditt å truffet noen. Det var nok ikke sånn at vi gikk inn for å etablere faste kontaktlinjer, men det var klart... på noen måter var vi velorganiserte, for eksempel så hadde vi et veldig godt nettverk for å mobilisere folk. Dette var jo før internett og mobiltelefoners tid, så vi hadde altså telefonlister med fasttelefoner, hvor vi liksom hadde laget kart hvor vi viste at den personen har telefon og han har, bor nær eller har daglig kontakt med de og de og de og de, som kanskje ikke har telefon men som likevel kunne nås via vedkommende. Så vi kunne i løpet av få timer mobilisere mange, mange hundre, kanskje tusen mennesker, hvis det var snakk om plutselig behov for å beskytte en okkupasjon som skulle stormes av politiet eller sånne ting. Og dette var jo også politiet klar over, de hadde jo sett det i effekt, så det var jo en av tingene som gjorde at de var rasende på oss og syntes vi var ekstra skumle, var jo at vi faktisk var godt nok organisert til at vi kunne mobilisere en stor mengde mennesker på kort tid.⁵⁵⁰

Som miljøet rundt Blitz vokste ble det også tydelig at engasjement i andre politiske kampsaker ble tydeligere, hvor man fikk mer saksbestemte aksjoner mot for eksempel Apartheid i Sør-Afrika, fangepolitikk og rasisme, som vi har sett ga resultat av ulike grupperinger og organisasjoner med tilhold på Blitz. I dokumentaren *Blitz – Ute av kontroll* (2004) fortelles det om hvordan miljøet blant annet knyttet bånd til FMLN-geriljaen i El

⁵⁴⁹ Tom Ottmar. ”Teknisk håndverk”. *Farlig feminin! : 30 år med FM-inisme på RadiOrakel*. Oslo: Spartacus Forlag, 2012: 51.

⁵⁵⁰ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

Salvador hvor de samlet inn 3000 dollar gjennom en støttekonsert for deres væpnede kamper.⁵⁵¹ Mange engasjerte seg i storpolitikk og gikk også inn i andre organisasjoner, som ”Grete” som blant annet var aktiv i Palestinakomiteen:

det var jo mange internasjonale kampanjer som på en måte pågikk, for eksempel kampen mot apartheid var jo veldig sentralt, alt fra å ha sånne masse klistremerkekampanjer i butikkene på varer fra Sør-Afrika, eller å kaste blod på, altså, jeg husker ikke om det var... det var noe sånn sau eller gris eller noe sånt noe, på Bergesen eller noen av disse rederne som fraktet olje for de apartheid interessentene. Så det var liksom både fantasifulle og voldsomme ting.⁵⁵²

”Espen”:

når det gjaldt den internasjonale kontakten, så tror jeg at i den grad det eksisterte så var det nok mest på liksom det personlige planet, altså bekjentskap og vennskap mellom folk [...] når det gjaldt de store aksjonene mot Shell og Apartheidregimet og sånt no, så var det nok til en viss grad en form for samkjøring, men det var jo mere fordi at, akkurat som okkupasjonsbevegelsen var ikke noe som var liksom i utgangspunktet samkjørt og organisert, det skjedde bare samtidig over hele verden, det var en slags trend noe som utviklet seg [...] ⁵⁵³

Forbindelsene til utlandet var der, men oppsto i hovedsak på bakgrunn av kontakter mer på det personlige plan. Selv om forbindelsene ikke gjorde så mye ut av seg og gruppene kanskje ikke alltid hadde så mye med hverandre å gjøre, er det likevel viktig å fastslå det åndelige fellesskapet som oppsto som del av dette internasjonale og nasjonale fenomenet.

Flere av mine informanter hadde følelsen av at de var del av et større fenomen som foregikk parallelt med andre byer i Europa. Selv om omstendighetene og erfaringene kunne være mer voldsomme i andre land, var det faktum at lignende hendelser foregikk og skjedde parallelt med det som skjedde i Oslo, med på å skape en en følelse av et felleskap og at man befant seg i samme situasjon, for mange av de som tok del av Skippergata. Man følte at man befant seg i samme båt, men likevel en nok så tidsbestemt båt.

5.2 Blitzhuset

Det var med tilblivelsen av Blitzhuset det virkelige gjennombruddet for miljøet sin kontakt og tilknytning til miljøene og de autonome rundt i verden skulle blomstre. Mye av kontakten foregikk gjennom husets musikkarena. Her må særlig *Svart Framtid* nevnes, hvor Blitzbandet i 1984 la ut på turne gjennom Europa. Med interrailbillett i hånda oppsøkte og spilte de på flere autonome steder og ungdomshus nedover i Europa, og bygget med det opp et

⁵⁵¹ Line Hatland og June Stene. *Blitz – Ute av kontroll*. Oslo: Medieoperatørene, 2004: 00:26:50-00:27:24.

⁵⁵² ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Red. Marius F. Solli (januar, 2019).

⁵⁵³ ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Red. Marius F. Solli (desember, 2018).

nettverk som fortsatt gjør seg gjeldende i dag.⁵⁵⁴ Dette er blitt kjent som den såkalte ”Blitz-ruta”, og ble for flere norske band et viktig kontaktnett og referansepunkt for sine turneer.⁵⁵⁵ Ikke minst var det viktig for det alternative musikkmiljøet i Norge, hvor Blitz ble et av de mest uavhengige og selvstyrte musikkscenene i landet. På denne måten var punken gjennom Blitz med på å skape et eget nettverk for spillesteder og alternativ platedistribusjon gjennom Europa. På turneen i 1984 var blant annet *Svart Framtid* og Bristol-bandet *Disorder* på turne i Nederland og Tyskland, her spilte de blant annet på AJZ (Arbeiterjugendzentrum) Bielefeld, et kjent autonomt ungdomshus i Tyskland.⁵⁵⁶ For unge og opprørske mennesker ble punken et opprør, en konfliktfylt motkultur som førte til optøyer, husokkupasjoner og etableringen av alternative prosjekter. Punken ble sådan et felles kulturelt referansepunkt for radikal og opprørske ungdom i inn- og utland.

Oskar Mulej og Grzegorz Piotrowski viser til hvordan opposisjonelle ideer og tenkemåter spredde seg til Polen og Slovenia gjennom punken.⁵⁵⁷ For mange unge mennesker var de dystopiske og samfunnskritiske tekstene i punken første skritt på vei inn i en sosial bevegelse.⁵⁵⁸ Punken ble for unge i Polen, det perfekte språket for å få uttrykk for deres krav og frustrasjon. Den forsøkte heller ikke å legge skjul på sitt åpenbare politiske uttrykk, hvor punken ble et populært verktøy for å formidle polsk ungdoms fortvilelse overfor systemet og som åpenbart var antiautoritær og opposisjonelle til regjeringen.⁵⁵⁹ Nå var det kanskje ikke punken som brakte ”ungdomsopprøret” til Oslo og Norge, men at punk, nyveiv og postpunk var viktig for å skape kontakter og nettverk mellom Blitz og sine søstre i de autonome ungdomshusene nedover Europa er det liten tvil om, slik som Blitz-ruta illustrerer. Mediene var åpenbart også viktig for å spre informasjon og inspirasjon til det som skjedde. Men Piotrowski gjør et poeng ut av at disse uformelle nettverkene senere ble benyttet for å skape flust for å demonstrere mot saker som blant annet obligatorisk militærtjeneste, skape støtte til

⁵⁵⁴ Haugdahl. *UFFA 1981-2006*: 66.

⁵⁵⁵ Dette gjelder band tilknyttet Blitz som Svart Framtid, Kafka Prosess, Stengte Dører, Bøyen Beng og Life... But How to Live It, men også band med større suksess som Motorpsycho og Turboneger.

⁵⁵⁶ Trygve Mathiesen. *Fra hardcore til A-ha: Norsk postpunk 1980-1985*: 327-329.

⁵⁵⁷ Oskar Mulej. ”A Place Called Johnny Rotten Square: The Ljubljana Punk Scene and the Subversion of Socialist Yugoslavia.” *A European Youth Revolt – European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s*. 2016: 189-202.

Grzegorz Piotrowski. ”Punk against Communism: The Jarocin Rock Festival and Revolting Youth in 1980s Poland.” *A European Youth Revolt – European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s*. 2016: 203-216.

⁵⁵⁸ Piotrowski. ”Punk against Communism.”: 214.

⁵⁵⁹ Sabrina P. Ramet. *Social Currents in Eastern Europe: The Sources and Meaning of the Great Transformation*. Durham: Duke University Press, 1991: 219-221.

miljøvern, samt andre saker.⁵⁶⁰ For mange unge var punken inngangen til sosiale bevegelser, noe som vitner om nære forbindelser mellom en subkultur og sosiale bevegelser.

Med huset i Pilestredet 30c gikk miljøet inn i en ny og mer fastlåst fase. Et tryggere og mer stabilt værested fremmet kulturutviklingen, og ga ungdomsbevegelsen muligheter for å vokse. Selv om de ved flere anledninger skulle stå overfor trusler om rivning og kampen for å beholde huset, som nok bidro til en økt følelse av enhet, og styrket felleskapet innad i miljøet, er behovet for å egge folk opp, til å stille seg på barrikadene til forsvar for husets eksistens, blitt mindre, da huset er blitt en institusjon.⁵⁶¹ Som gjort rede for i delkapittel 4.3. gikk bevegelsen i ulike retninger og Blitz kom til å utgjøre en mangfoldig politisk, sosial og kulturell scene. Som Lillevolden selv skriver: ”Vi er pøbler og bråkmakere og vi vil bidra til å forandre verden, utropstegn! [...] Politikk og musikk, kaos og internasjonalt solidaritetsarbeid, mat og antirasisme, fest og kvinnekamp, oppvask og antikrigsarbeid, tofu og fangesolidaritet, punk og antikapitalisme; dette er ikke uforenlige størrelser, men en felles kamp.”⁵⁶²

Men her undervurderer han nok noe av spenningene som eksisterte. Kanskje blir det det for noen, men det er ingen logiske sammenhenger mellom det å være veganer og det å være antirasist. Som vi har sett, var det variasjoner og spenninger mellom hva som var opprørernes mål helt fra oppstarten i Skippergata. Snarere var forbindelsene mer rent personlig og miljøet besto av mennesker som hadde levd i de samme kretser. Dette trenger ikke å bety noen direkte saksforbindelser. Mangfold betyr også ulikheter. Miljøet utviklet en felles konformitet som de kaller for mangfold men som i realiteten er en kombinasjon av mange forskjellige elementer som *skal* henge sammen men som ikke nødvendigvis trenger å henge sammen.

⁵⁶⁰ Piotrowski. ”Punk against Communism: The Jarocin Rock Festival and Revolting Youth in 1980s Poland.”: 214.

⁵⁶¹ Blitz har blitt værende i Pilestredet 30c i nå 37 år, kun heftet av et kortere opphold i brakker på nabotomta i forbindelse med at huset skulle totalrenoveres i 2007.

⁵⁶² Stein Lillevolden. ”Fem brød og to tofu.” Blitz. *Aktivistens kokebok*. Oslo: Blitz Bok, 2010: 10-11.

6 Konklusjon

Slutten av 70-årene og begynnelsen av 80-årene ble i flere norske byer preget av opptøyer og husokkupasjoner, igangsatt av en løst sammensatt gruppe unge mennesker. I Oslo støtte ulike ungdomsgjenger, fra arbeidsløse, boligløse og gatebarn, til pønkere, anarkister og drabantbyungdom, i en periode på de samme utfordringene. Mangelen på steder å være, jobb, samt et magert fritidstilbud, hemmet deres framtidsutsikter og førte til at rotløs og uorganisert ungdom søkte sammen på steder som i Slottsparken og sentrum av Oslo. Dette ble raskt oppfattet som et problem, og førte til store ryddeaksjoner fra politiet. Som følge av å bli jaget vekk fra sine oppholdssteder og møteplasser, vokste det blant ungdommen fram et behov og en mulighet for å få utløp for deres frustrasjon og hat mot det de døpte ”forjævligseringa”.

Som jeg har reflektert over i innledningskapitlet av denne oppgaven, er all ungdom i moderne tid sosialt sett frie og uten mange av de forpliktelsene som følger med voksenlivet. Ansvarsforpliktelser som jobb, familie og lån, er for de fleste fremdeles noe som hører framtiden til, og fører til at ungdomstiden sosialt sett er en ganske fri og privilegert fase av livet. Men på andre områder, som på det materielle og politiske, er den grad av velstand, innflytelse og makt ungdom besitter, ganske begrenset. De fleste vil følge de faste rammene uten å gjøre så mye ut av seg, og skulle man ha ønsker om å markere seg politisk, kan man engasjere seg i ulike ungdomspartier og ungdomsorganisasjoner, hvor man kan få utløp for sine mer ungdomsspesifikke frustrasjoner, på veien fram mot en større innflytelse som venter i voksenlivet. Problemene oppstår når ungdom av ulike grunner ikke ønsker eller er i stand til å følge de faste rammene om krav og retningslinjer, som de fleste finner normalt og kanskje ufravikelig, som utdanning og fast arbeid, samt mer symbolske, estetiske valg. Dette kan være personlige valg, men handler også om hva slags materielle, politiske og sosiale muligheter og ressurser et samfunn tilbyr. Blir ungdom utstøtt og mangler nettverksforbindelser som kan gi dem fordeler i form av velferd, jobb og utdanning, kan sosiale problemer, usikkerhet og rådløshet prege dem og bli en virkelighet for mange.

For de som faller utenfor, og som av ulike grunner ikke *makter* eller *vil* ta del av samfunnet oppstår et problem, i dette tilfellet et *ungdomsproblem* som de ikke finner resonans for innenfor de etablerte politiske kanalene. For noen er det ikke opplagt hverken hvordan eller hvor man kan få utløp for sine frustrasjoner. Lever du fra hånd til munn, uten fast bopel, steder å være, og uten muligheter til selv å gjøre så mye med situasjonen, vil en konsekvens for mange være å ty til andre, alternative og avvikende livsformer, eller at man tiltrekkes av motkulturer, eller blir radikalisert. I ytterste konsekvens genererer det opptøyer

og opprør. Bakgrunnen for å ytre misnøye og gjøre opprør er jo følelsen av maktesløshet. Sprer frustrasjonen seg til et helt samfunn kan resultatet, slik Tarrow peker på, bli revolusjon.⁵⁶³

Da opptøyene i Oslo startet i 1978, sto mange av disse ungdomsgruppene som følte seg maktesløse, frustrerte og uten politiske eller materielle muligheter sammen, innstilt på at nok var nok – de ville påvirke tingenes tilstand og deres manglende rett til byen. I den forstand oppsto det et mulighetsrom, en åpning som nok også delvis gjorde seg gjeldene på grunn av strømninger ute i Europa.

Dette mulighetsrommet, og disse sosiale forbindelsene som oppsto mellom ungdom og som fikk dem til å handle, var den mer eller mindre løst organiserte demonstrasjonen mot politivold fra 30. april 1978 og fram til opprettelsen av UngMob sommeren 1981, hvor ungdom benyttet anledningen til å handle og stille krav. Ut fra dette vokste det frem en ungdomsbevegelse som banet veien fram mot Skippergata og Blitz. Kravene var i hovedsak sosiale og kulturelle, særlig forbundet til ungdommens situasjon og mulighet for kulturell og politiske utfoldelse og innflytelse i det urbane bylivet. Deres kampformer og uttrykk med innslag av blant annet humoristiske aktiviststunt, sabotasje og ramponeringer, er også et uttrykk for deres manglende innflytelse på politiske beslutninger, en form for ”vanmakt”, hvor man uten makt anvender det man har av ressurser for å påkalle innflytelse. Venstresida, med blant annet representanter fra RU og SU, forsøkte forgjeves å få makt og innflytelse over miljøet fra dets oppstart, men manglet forutsetningene for å knekke koden til ungdommens dynamikk fullstendig. De klarte aldri å få makt over et miljø som i aller høyeste grad var svært differensiert og som på ingen måte hadde noen klar politisk profil eller ønske om å følge doktrinære retningslinjer.

Et sentralt spørsmål vi kan stille, er i hvilken grad slike sosiale bevegelser og motkulturelle ungdomsrørsler bidrar til og fører med seg endringer. Det vil ofte være slik at subkulturer går foran som en avantgarde, som forårsaker endring, nye trender, ideer og retninger. De oppstår gjerne som subkulturer og vil etter hvert bli mainstream. Sånn sett er det viktig at slike motkrefter og motkulturer gis plass, nettopp fordi de kan være noen av de viktigste pådriverne mot endring i et samfunn. Blitzmiljøet har vært en viktig drivkraft og en katalysator i denne typen utvikling i Oslo og Norge forøvrig, da de har utfordret voldskulturen i Oslopolitiet, og ”spissborgerligheten” og ”sneversyntheten” i samfunnet ved inngangen til 80-tallet. Om det så ikke bærer preg av å være en massebevegelse, var det en

⁵⁶³ Sidney Tarrow. *Power in Movement – Social Movements and Contentious Politics*: 10.

kulturpolitisk ungdomsbevegelse som utfordret den norske konformiteten, i en tid preget av tilsvarende og lignende strømninger over store deler av verden. Dette gjør Blitz til et universelt fenomen.

Men i hvor stor grad endringene i samfunnet skyldes denne type bevegelser, og hvor mye som skyldes andre forhold, som mainstream-endringer eller endringer som følge av parallelle bevegelser, som feministiske og antirasistiske, etniske og LHBT-orienterte bevegelser? Forestiller vi oss perioden som et felt med mange ulike hendelser som skjer samtidig, var Blitz kanskje ikke så monolittisk, men et av flere uttrykk på det samme feltet. Dette er endringer som skjer parallelt og over tid, og det er derfor vanskelig å si noe presist om hvor stort endringspotensiale det har bidratt til i samfunnet.

Det er blitt vanskeligere å begå overgrep mot bymiljøet og overfor ungdom tilsvarende de man fant på 60- og 70-tallet, og det eksisterer nok i dag en større bevissthet rundt det å ta vare på flere sider ved et samfunn, men man kan kanskje ikke forvente at dette er endringer som ene og alene kan tilskrives et miljø eller en bevegelse. Men de kan ta del av, og bidra til at endringer kommer frem i lys, og utfordre fastgrodde og problematiske sider i et samfunn, som for eksempel sexistiske og rasistiske holdninger, som for ikke mange generasjoner siden ble sett på som helt normalt og innafor.

For de som var en del av miljøet og som selv deltok aktivt, er det klart at deres deltakelse har hatt en stor betydning for deres formative år. Ikke minst har de ervervet holdninger og verdier som man kan anta vil følge dem videre i livet. Dette har i seg selv innvirkninger på et samfunn, og preger hvilken veier samfunnet kan gå. Den verden aktivistene skapte i sine okkuperte hus og gårder, et liv uten leiekontrakter og byråkratisk kontroll, var en sjelden sjanse til å eksperimentere med et alternativt levesett. Det betyr dog at man må kjenne sin besøkelsestid. Man kan ikke bo okkupert eller oppholde seg på et ungdomshus når man selv ikke lenger er ungdom. Man kan bli værende en stund, men så vil Blitz finne nye ungdommer, eller ungdommen finne Blitz. Ikke minst må slike krefter begynne et sted, tillates å gro og få fotfeste.

Nettopp det at deler av det politiske miljøet i Oslo ga en mer eller mindre velvillig utstrakt hånd til opprørerne, og til en viss grad godtok og vedkjente seg deres krav om steder å være og bo, vitner om et samfunn med en absorberende kraft. Miljøet ble ganske raskt godtatt, iallfall blant deler av samfunnet. For eksempel benyttet NRK seg av anledningen til å forsøke å forstå ungdommen i programsammenheng, og selv om nattrocksendingene bar preg av å ville gjøre opprøret til en ”kul greie” man kunne lage lørdagsunderholdning av, var det allikevel et uttrykk for å være velvillig innstilt til ungdommen. Som vi har sett var det deler

av miljøet som oppfattet tilbudet om ungdomshus og bolig som ødeleggende for det ekte, genuine opprøret, men miljøet besto også av folk som faktisk kom fra gata, og som hadde et mye større primærbehov for å få seg et hjem og tak over hodet. Og selv om de holdt fanen for et ungdomshus høyt lenge, var det viktig å tenke på sitt eget liv, helse og velferd.

Boligokkupasjon er jo en slags velferdsstrategi, som forsøker å etablere noen velferdsordninger for folk som faller utenfor. Boligokkupasjon skaper i prinsippet en form for velferd, fordi bolig og et sosialt og kulturelt tilbud kan forhindre at unge arbeidsløse, bostedsløse og rotløse mennesker begår kriminelle handlinger eller havner i rusbelastede miljøer. I boligokkupasjonens siktemål ligger et menneskerettsaspekt som i samtiden forsvant i havet av konfrontasjoner med politi og andre grupper. Nå er det kanskje ingen menneskerett å være politisk aktivist, men det er iallfall en menneskerett å ha et sted å bo, og et sted der folk med begrensede ressurser kan drive sin åndelige og kulturelle virksomhet.

Man kunne ikke godta at ungdom bedrev hærverk og straffbare handlinger, som å knuse ruter og kaste stein nedover Karl Johan, men man kunne gå inn i forhandlinger om et aktivitetshus og steder å bo. Knyttet til denne type opprør viste det norske demokratiske systemet seg svært tilpasningsdyktig. Ungdommen som i 1981 gikk til det skritt å kreve et selvstyrt ungdomshus og rett til bolig og jobb, ble hørt, og kommunen foretok noen innrømmelser. Men i dette ligger det en dobbeltsidighet. Ved å få aktivitetshus og midlertidige boliger fikk ungdommen delvis gjennomslag, i form av en tryggere stabil situasjon, men samtidig korrumperte dette noe av bevegelsens radikale visjoner. Dette er kanskje demokratiets dobbeltside: På den ene siden gir demokratiet deg muligheten til å protestere, men på den andre siden kan demokratiet absorbere og ufarliggjøre protestenes radikale elementer.

For deltagerne selv har dette hatt betydning i deres samtid, og de var i det gitte tidsrommet med på å sette sitt preg på Oslo by. For dem var 80-årenes ungdomsopprør en verdifull erfaring. Generasjonen av unge okkuperende aktivister i Oslo og flere norske byer i 80-årene utviklet sine egne former for politikk, musikk, estetikk og væremåter, med et sterkt motkulturelt element. For pønken og den norske undergrunnsscenen har Blitz vært en betydningsfull scene og hatt en unik posisjon, der huset har bidratt til å gjøre musikklivet i Oslo mer mangfoldig. Det har vært et sted der man kunne drive andre politiske og kulturelle aktiviteter, og skape ting selv utenfor de vanlige kanalene. Blitzhuset ga plass til et sårt tiltrengt behov for enkelte i Oslo, der de kunne arbeide med det de fant interessant, viktig og annerledes, samtidig som huset har fungert som et nasjonalt og internasjonalt kontaktpunkt for alternativ ungdom fra inn- og utland.

Gjennom 80-tallet skulle blitzerne markere seg og mene noe om alt fra budsjettnedskjæringer, politivold, apartheid, Thatcher og NATO, og de har vært et fremtredende element i norsk offentlighet. Blitz representerte en livlig og mangfoldig protestkultur, men allerede inn mot 90-tallet ble mange av disse miljøene marginalisert. Blitz forsvant gradvis og har stort sett kun maktet å markere seg i ettertidens offentlighet gjennom sitt antirasistiske arbeid. I dag er Blitz' omstridte uttrykk lite synlig i Oslos bybilde. Blitz eksisterer fremdeles den dag i dag, det samme gjør Hauskvartalet med Vestbredden og Hausmania, som utad i dag faktisk virker å ha et større aktivitetsnivå enn det Blitz har. Blitz er blitt en institusjon i byen som Oslo har måttet akseptere, men er slik det fremstår i dag ikke lenger et arnested for et levende ungdomsopprør eller en bevegelse. En institusjon er ikke spesielt radikal eller revolusjonær. I dag uttrykker ungdom seg i større grad gjennom etablerte politiske kanaler, partier og ulike organisasjoner. Dette gjør Blitz, slik det framsto på 80-tallet, til et tidsbestemt fenomen.

Verden forandrer seg, og nye generasjoner låner fra de eldre og finner nye ting å gjøre opprør mot. De gamle forsvinner, slutter eller begynner med andre ting. Det Blitz som eksisterte på 80-tallet eksisterte bare da, og vil nok for alle som tok del av dets fødsel være det *ekte* eller *egentlige* Blitz. I dag ser vi igjen unge ta til gatene, men man kan kanskje ikke forvente at opprørsbevegelser og radikale strømninger av disse slag kommer til å endre verden totalt. Likevel vil endringer skje. Blitz er blitt en del av bybildet i Oslo, og var en viktig bevegelse i hovedstadens subkulturelle landskap på 80-tallet, og har satt sitt særpreg på byens offentlige rom.

Kilde- og litteraturliste

Kilder

1. Utrykte kilder

- Oslo Byarkiv. A-70232, Hotvedt, Dags arkiv. ”Okkupasjonen av Skippergata 6, 6b, 8; Gatebarnprosjektet; Oslo Karneval; Politivoldsaken; Dannelsen av Blitz”.
- Solli, Marius Flater. *Ung-Mob og 80-åras opptøyer: de utsatte i samfunnet*. Upublisert fordypningsoppgave. Universitetet i Oslo. 2017.

2. Muntlige kilder

- ”Espen”. ”Intervju med ”Espen”.” Redigert av Marius F. Solli, desember 2018.
- ”Grete”. ”Intervju med ”Grete”.” Redigert av Marius F. Solli, januar 2019.
- ”Nikko”. ”Intervju med ”Nikko”.” Redigert av Marius F. Solli, januar 2019.
- ”Philip”. ”Intervju med ”Philip”.” Redigert av Marius F. Solli, desember 2018.

3. Aviser, magasiner og tidsskrift

- Aftenposten 1976-2002
- Arbeiderbladet 1976-1989
- Dagbladet 1978-1990
- Gateavisa 1978-1989
- Klassekampen 1976-1987
- Kvinnefront 1981
- Materialisten 1983
- Oslo Gateavis 1970
- Røde Garde 1977
- Rute 80 1982
- Tjen Folket 1977
- Ukeadressa 1989
- VG 1978-1987

4. Andre kilder

- Eriksen, Arild og Joakim Skajaa (Red.). Åpne Hus. *Pollen Magasin*, nr.1. Oslo: Eriksen Skajaa Arkitekter, 2011.
- Hatland, Line og Stene, June. *Blitz – Ute av kontroll*. Oslo: Medieoperatørene, 2004.
- NRK. ”Blitz” fra *NRK Skole – Tidsvitnet*. Steffen Fjærvik, reporter og regi. 06.02.2012. URL: <https://www.nrk.no/skole/?page=search&q=Blitz&mediaId=17314>

- Pdf-arkivet. "Faglig 1. mai-front, politivold." *pdf-arkivet.no*. april 2012.
URL: http://www.pdf-arkivet.no/1mai/1977_fff_politivold.PDF
- Plan- og bygningsetatens Saksinnsyn. "Skippergata 6, Riving av våningshus".
oslo.kommune.no. 31.10.19.
URL: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/docdet.asp?jnr=2004008661>
- Vindheim, Jan B. "Brennpunkt: Hjelmsgate – Noen radikale strømninger". *Vindheim-garnet* (blogg) 24.10.2018. URL: <https://vindheim.net/motkultur/brennpunkt.html>

Litteratur

- Ahlberg, Nora. *Religiøs motkultur i Norge 1967-1978 : religionshistorisk avhandling*. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo, 1980.
- Alming, Marie. *Stjålet fra Radio Nova*. Oslo: Frekk Forlag, 2015.
- Andersbakken, Ola. *Makt, motstand og etablering av symboler: "Det frie kulturinitiativet" møter de offentlige myndighetene*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 2006.
- Andresen, Knud, og van der Steen, Bart. *A European Youth Revolt – European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s*. Ruhr: Palgrave Macmillan, 2016.
- Ashbolt, Anthony. "Go Ask Alice?: Remembering the Summer of Love Forty Years On." *Australasian Journal of American Studies* 26, nr.2, 2007: 35-47.
- Bastiansen, Henrik G. og Dahl, Hans Fredrik. *Norsk mediehistorie*. Oslo: Universitetsforlaget, 2008.
- Benneche, Tonje. *Ideologiske knyttnever: Konflikt mellom blitzere og nynazister på 1980- og 1990-tallet*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 2017.
- Bergkvist, Johanne. "Sanering eller rehabilitering?". *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 20, 2012: 32-45.
- Bergkvist, Johanne og Hovdhaugen, Unn. "Oslo-bilder: en fotografisk dokumentasjon av bo og levestandard i 1981-1982". *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 25, 2016: 108-114.
- Blitz. *Aktivistens kokebok*. Oslo: Blitz Bok, 2009.
- Daniloff, Kathrine. *Når fortellinger møtes: tolkninger av Blitz i rammen av en offentlighetsdiskurs*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo, 1996.

- Dietrichson, Andrea. "Fra okkupant til boligleier – En fortelling om Ungdomskontorets boligtiltak". *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 25, 2016: 98-105.
- Dietrichson, Andrea. "Okkupasjonstid". *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 25, 2016: 106-107.
- Eide, Sigrid Krohn, Lacher, Tonje Finvold, Lamark, Ingrid, Lehto, Louna og Åland, Sigrun Sæbø (Red.) *Farlig feminin!: 30 år med FM-inisme på RadiOrakel*. Oslo: Spartacus Forlag, 2012.
- Fauske, Halvor. *Det nye ungdomsopprøret?: en sosiologisk undersøkelse av ungdomsopptøyene i Norge 1978-84*. Oslo: FAFO, 1985.
- Fryjordet, Jorunn. "Natta til første mai" – en undersøkelse av opptøyene i Oslo sentrum natt til 1. mai 1978- 84. Oslo: FAFO, 1985.
- Førland, Tor Egil og Korsvik, Trine Rogg (red.) *1968: Opprør og motkultur på norsk*. Oslo: Pax Forlag, 2006.
- Gjerset, Kjell. *Konflikt – kommunikasjon: En rapport om unge sosialklienter tilknyttet "stoffmiljøene" i Oslo sentrum, deres tradisjon og forhold til Ungdomskontorets Utseksjon*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 1972.
- Glass, Ruth. *London: Aspects of Change*. London: MacGibbon & Kee, 1964.
- Guzman-Concha, Cesar. "Explaining differences in the strength of squatters' movements in western European cities: A comparative analysis." *Acta Sociologica*, Vol. 58, nr.3. 2015: 195-213.
- Haenfler, Ross, Johnson, Brett og Jones, Ellis. "Lifestyle Movements: Exploring the Intersection of Lifestyle and Social Movements.", i *Social Movement Studies*, Vol. 11, no. 1, 2012: 1-20.
- Haller, Michael. *Isolasjon eller opprør?: ungdom i protest mot stat og samfunn*. Oversatt av Truls Wyller. Oslo: Gyldendal, 1982.
- Hansen, Thorbjørn og Guttu, Jon. *Oslo kommunes boligpolitikk 1960-1989: Fra storskalabygging til frislepp*. Oslo: Nordberg A.S., 2000.
- Haugdahl, Morten. *UFFA 1981-2006: alternativ ungdomskultur i Trondheim*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2006.
- Haugen, Aasmund. *Oss menneskeforaktere i mellom*. Sivle forlag: Oslo, 1977.
- Hebdige, Dick. *Subculture: The Meaning of Style*. London: Routledge, 1979.

- Heiberg, Turid, Johansen, Ivar, Lillevolden, Stein, Mathiesen, Thomas, Roli, Bente Oftedal, Stabell, Harald og Østberg, Øivind. *Makt og langkølle – søkelys på politiet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag, 1989.
- Hodne, Bjarne, Kjeldstadli, Knut og Rosander, Göran (Red.). *Muntlige Kilder: Om bruken av intervjuer i etnologi, folkeminnevitenskap og historie*. Oslo: Universitetsforlaget, 1981.
- Holm, Jan og Kvaran, Inge. *Opprør!: en bok om blitzere, pønkere, politi, presse og politikere i Oslo*. Oslo: Cappelen, 1989.
- Holte, Stein. *Gata er vår! Huset er vårt! Livet er vårt!: Om UNGMOB og husokkupantene i Skippergata som pressgruppe*. Mellomfagsoppgave. Universitetet i Oslo, 1981.
- Houge, Knut. *Har vi en framtid?: en bok om UNG MOB, gatebarn, opprør og oppkjøp*. Oslo: Gyldendal, 1982.
- Johannessen, Asbjørn, Tuft, Per Arne og Christoffersen, Line. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utg. Oslo: Abstrakt Forlag, 2010.
- Karpantschof, René. "Nynazisme, antiracisme og unge i bevegelse". Bykilde, Alf Gritt (Red.) *Når unge utfordrer demokratiet*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 2000: 161-192.
- Kjeldstadli, Knut. "Kildekritikk". Bjarne Hodne, Knut Kjeldstadli og Göran Rosander (Red.). *Muntlige Kilder: Om bruken av intervjuer i etnologi, folkeminnevitenskap og historie*. Oslo: Universitetsforlaget, 1981: 66-84.
- Kjeldstadli, Knut. *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*, 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Kjeldstadli, Knut. "Folkelige bevegelser". *Fortid*, nr. 3. Oslo: Allkopi, 2007: 14-22.
- Knudsen, Peter Øvig. *BZ – Du har ikke en chance – tag den!* København: Gyldendal, 2016.
- Knudsen, Sverre. *Sverre Knudsen, 1979*. Oslo: Aschehoug, 2015.
- Krogstad, Anne. *Ungdom, stil og symboler : Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*. Hovedoppgave i sosialantropologi. Universitetet i Oslo, 1985.
- López, Miguel A. Martínez (Red.) *The Urban Politics of Squatters' Movements*. London: Palgrave Macmillan, 2018.
- López, Miguel A. Martínez. "The Squatters' Movement in Europe: A Durable Struggle for Social Autonomy in Urban Politics." *Antipode*, vol. 00, nr. 0. 2012: 1-22.

- Lundby, Knut og Futsæter, Knut-Arne. *Flerkanalsamfunnet: Fra monopol til mangfold*. Oslo: Universitetsforlaget, 1993.
- Mathiesen, Trygve. *Tre grep og sannheten: norsk punk 1977-1980*. Oslo: Vega Forlag, 2007.
- Mathiesen, Trygve. *Fra hardcore til A-ha: Norsk postpunk 1980-1985*. Oslo: Vega Forlag, 2011.
- Mikkelsen, Flemming og Karpantschov, Rene. "Youth as a Political Movement: Development of the Squatters' and Autonomous Movement in Copenhagen, 1981-95.", i *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol. 25, No. 3, 2001: 609-628.
- Mikkelsen, Flemming og Nyzell, Stefan. "Introduction". Mikkelsen, Flemming, Kjeldstadli, Knut og Nyzell, Stefan (Red.) *Popular Struggle and Democracy in Scandinavia: 1700-present*. London: Palgrave Macmillan, 2018: 1-10.
- Notaker, Halvard. *Høyres historie 1975-2005 – Opprør og moderasjon*. Oslo: Cappelen Damm, 2012.
- Nydal, Knut Arild. "Norsk antirasisme under framveksten av det norske flerkulturelle samfunnet." *Fortid*, nr. 3. Oslo: Allkopi, 2007: 38-44.
- Owens, Lynn. *Cracking Under Pressure: Narrating the Decline of the Amsterdam Squatters' Movement*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009.
- Pichardo, Nelson A. "New Social Movements: A Critical Review." *Annual Review of Sociology*, Vol. 23. 1997: 411-430.
- Pruijt, Hans. "The Logic of Urban Squatting". *International Journal of Urban and Regional Research*, 37 (1) 2013: 19-45.
- Ramet, Sabrina P.. *Social Currents in Eastern Europe: The Sources and Meaning of the Great Transformation*. Durham: Duke University Press, 1991.
- Reinertsen, Eivind. *Reise uten ankomst: Undergrunns-kulturen og vår tid*. Oslo: Aschehoug, 1976.
- Røde, Gro. "Karneval til begjær – og besvær". *Tobias – Tidsskrift for oslohistorie*. Årgang 13, 2004: 12-14.
- Smart, Alan. "Squatting and Media: An interview with Geert lovink." Smart, Alan og Moore, Ala (Red.). *Making Room: Cultural Production in Occupied Spaces*. Barcelona: Other Forms, 2016: 58-71.
- Solbakken, Tove. *Et sted å være – en kulturhistorisk studie av aksjonen ved Vaterland skole, Oslo 1969*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 2010.

- Spang, Michael Grundt. *Torgersen-saken*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag, 1973.
- Steigan, Pål. *På den himmelske freds plass: om ml-bevegelsen i Norge*. Oslo: Aschehoug, 1985.
- Tarrow, Sidney. *Power in Movement – Social Movements and Contentious Politics*. New York: Cambridge University Press, 1998.
- The Squatting Europe Kollektive (Red.). *Squatting in Europe: Radical Spaces, Urban Stuggles*. New York: Autonomedia, 2013.
- Tilly, Charles. "Political Identities". Hanagan, Michael P., Moch, Leslie Page og te Brake, Wayne (red.). *Challenging Authority: The Historical Study of Contentious Politics*. Minnesota: University of Minnesota Press, 1998: 3-16.
- Tjelmeland, Hallvard. "Den moderne ungdom mellom sjølutfolding og gruppekonformisme." I *Ottar. Populærvitenskapelig tidsskrift fra Tromsø Museum*. nr.205, 1995: 40-53.
- Wasielewski, Amanda. "From Rogue sign to squatter symbol." i *City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action*. Volum 23, 2019: 256-267.
- Wilkins, Adrien A. *Motvold – Ideologisk bakgrunn for konfrontasjonslinja blant militante antifascister 1990-2001*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, 2018.
- Yinger, John Milton. "Contraculture and Subculture." *American Sociological Review*, Vol. 25, No. 5. 1960: 625-635.